

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฉบับสมบูรณ์

โครงการ กระบวนการเรียนรู้และยกระดับความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
ด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา

โดย

นางอลิสา วิสุทธธาดา และคณะ

ตุลาคม 2549

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่: 0513
วันที่ 22 มี.ค. 2561

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ กระบวนการเรียนรู้และยกระดับความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
ด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา

โดย
นางอติสา วิสุทธิธาดา และคณะ

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป" กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ "คน" ในชุมชนเข้ามาร่วมใน กระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็น รูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มี ความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาคือ ใน ท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ ที่ "กระบวนการ" มากกว่า "ผลลัพธ์" เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัย มีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย "เวที" (การประชุม เสวนา พุฒยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ "ปัญญา" ในกระบวนการวิจัย

"กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น" หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ "คำถาม" หรือ "ความสงสัย" บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น "คำถาม" ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา "ข้อมูล" ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ "วางแผน" การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ "บันทึก" มีการ "ทบทวน" ความก้าวหน้า "วิเคราะห์" ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ "ถอด" กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ "สรุปบทเรียน" ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำ โดย "ผู้ที่สงสัย" ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีก แบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาคือด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์ อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับ ครูบา อาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการ บอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความ ยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอผลงานออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและ รูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่ง เป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่น่าเสนอ
กระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็น พี่เลี้ยง
โครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของ
โครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงาน
ร่วมกันระหว่าง Node และ นักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย
สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดั่งเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ
โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไป
ค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.สำนักงานภาค

คำนำ

เวทีจุลกรรม เกิดขึ้นจากการประชุมระดมความคิดเห็นในการจัดเตรียมงาน “เวทีมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ” มีเป้าหมาย เพื่อถอดบทเรียน สังเคราะห์ และจัดทำสื่อในประเด็นต่างๆ รวม 7 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นพระสงฆ์ ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเด็นท่องเที่ยว ประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน ประเด็นการจัดการทางสังคม ประเด็นภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ และประเด็น เด็ก เยาวชน และการศึกษา เพื่อนำไปสู่การนำเสนอผลงาน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเวทีมหกรรมฯ

การจัดเวทีจุลกรรมเด็ก เยาวชนและการศึกษา ภายใต้อชช “คบเด็ก สร้างเมือง คุยเรื่องการศึกษา” จึงเป็นการจัดขึ้นครั้งแรกเพื่อเป็นการถอดองค์ความรู้จากงานวิจัย ซึ่งปัจจุบันมีโครงการรวมประมาณ 65 โครงการ โดยคัดเลือกโครงการวิจัยเด่นในประเด็นต่างๆ รวม 14 โครงการแล้วใช้รูปแบบการจัดตลาดนัดความรู้ ภายในงานประกอบด้วย ส่วนนิทรรศการ การแสดงสาธิต การแสดง และ เวทีเสวนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัย นักวิจัยกับหน่วยงานต่างๆ และนักวิจัยกับผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งได้ทบทวนกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น

คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลของการจัดเวทีในครั้งนี้ จะเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการพัฒนางานด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา อย่างแท้จริง

คณะผู้จัดทำ

ตุลาคม 2549

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 โครงการวิจัย	1
บทที่ 2 กระบวนการทำงาน	10
บทที่ 3 ผลการจัดกิจกรรม	25
บทที่ 4 บทเรียนการทำงาน	66
ภาคผนวก	69

บทที่ 1

โครงการ กระบวนการเรียนรู้และยกระดับความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ ด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษา

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนทั้งในด้าน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีความเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจากเดิมเป็นการผลิตภาค เกษตรกรรม มาเน้นการผลิตภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เนื่องจากผลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 1 ถึง 4 ที่เน้นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เกิดการกระจายความ เจริญไปสู่พื้นที่เพียงบางแห่งเท่านั้น อีกทั้งทำให้เกิดปัญหาความยากจนขึ้นกับชุมชนที่ขาดความพร้อมใน ด้านต่างๆ ในพื้นที่ทั่วประเทศอย่างกว้างขวาง เพราะเหตุที่การพัฒนา “คน” ไม่ทันกับการพัฒนาทางด้าน วัตถุ ดังจะเห็นผลอย่างชัดเจนช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มในปลายปี 2539 ทำให้ทุกฝ่ายเริ่ม ตระหนักร่วมกันว่า ปัญหาดังกล่าวซับซ้อนเกินกว่าที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะแก้ไขเพียงลำพัง ต้องอาศัยทุนทาง สังคมที่มีอยู่ในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษา ในฐานะที่มีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้เป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ จึงได้มีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ให้เข้ามาร่วมจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยมี เป้าหมายอยู่ที่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาชาติว่า การจัดการศึกษามีสามประเภท ได้แก่ การศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตาม อริยาสัถ

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าว ได้มีหลายฝ่ายให้ความสนใจศึกษาหาทางออกให้ การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา องค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยตั้ง เป็นประเด็นโจทย์วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และผ่านการสนับสนุนของสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค กว่า 65 โครงการในเขตภาคเหนือ ประเด็นที่ถูกนำมาศึกษาวิจัยมากที่สุด คือ การ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระบบ ให้สอดคล้องกับปัญหาและวิถีชีวิตท้องถิ่น รองลงมาคือคือประเด็น การสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเสี่ยงคือปัญหาสังคม ต้องมีความ ร่วมมือจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ยังมีประเด็นการบูรณาการเอาเนื้อหาสาระต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ด้วยกัน เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม กสิกรรมธรรมชาติ อาชีพท้องถิ่นและเรื่องคุณธรรมตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า มีความพยายามที่จะให้การศึกษาดูสนองต่อการแก้ปัญหาและพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและเชื่อมร้อยเป็นเครือข่ายกับทุกภาคส่วนของสังคม

กรณีศึกษา งานวิจัยเรื่องการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่-ลำพูน ซึ่งดำเนินการวิจัย เมื่อปี พ.ศ. 2546-2548 ภายใต้การสนับสนุนของ สกว.สำนักงานภาค

2. เพื่อสรุปทบทวนและนำเสนอผลงานวิจัยด้านกิจกรรมเด็ก เยาวชนและการศึกษา ต่อสาธารณชน
3. เพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ทั้งในและนอกระบบทุกรูปแบบ

แนวทางการจัดกิจกรรม

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. รูปแบบการนำเสนอผลงานแต่ละกลุ่ม ให้มีความหลากหลายตามความถนัด
3. เนื้อหาสาระที่นำเสนอเข้าสู่เวทีเสวนา ได้แก่ การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทั้งการศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เน้นความเป็นธรรมชาติระหว่างกลุ่มเยาวชน และผู้ใหญ่
5. บทสรุปให้สามารถนำไปพัฒนาการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มหรือขยายผลต่อยอดและเชื่อมโยงกันภายในเครือข่ายกับองค์กรพันธมิตรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

วิธีดำเนินการ

1. เวทีประชุมตัวแทนโครงการวิจัยประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา รวม 12 โครงการจากโครงการพื้นที่ภาคเหนือ
2. ประชุมแกนนำเพื่อกำหนด และวางแผนการจัดตลาดนัดความรู้ประเด็น เด็ก เยาวชน และการศึกษา
3. ประชุมเพื่อออกแบบเวทีการจัดตลาดนัดการศึกษา
4. ประชุมแกนนำเพื่อติดตามและสรุปรูปแบบการจัดตลาดนัดความรู้
5. จัดเตรียมเอกสาร สื่อ นิทรรศการ ของการดำเนินโครงการเพื่อเตรียมนำเสนอ
6. เวทีตลาดนัดความรู้ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษาโดยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่
 - ประเด็นหลักสูตรท้องถิ่น
 - ประเด็นความร่วมมือ โรงเรียน และชุมชน
 - ประเด็นการศึกษาตามอัธยาศัย
 - ประเด็นการบูรณาการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
 - ประเด็นเด็กเลี้ยง
 - ประเด็นเด็กและครอบครัว
7. เวทีสรุปทบทวนและประเมินผลการจัดตลาดนัดความรู้

8. จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อนำเสนอเนื้อหาในงานมหกรรม
9. การเข้าร่วมเวทีกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับการจัดกิจกรรมในประเด็นอื่นๆ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน
2. ได้องค์ความรู้ที่เป็นผลงานวิจัยด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษาที่รวบรวมสำเร็จรูปเป็นสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ วีซีดี นิทรรศการและตัวบุคคล
3. ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปการศึกษาทั้งในและนอกระบบ
4. เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์และความร่วมมือในระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ กลุ่มและองค์กรด้านเด็กและเยาวชนในระดับภูมิภาค เพื่อประสานการดำเนินงานในระยะต่อเนื่อง

กลุ่มเป้าหมาย

1. นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ
2. ตัวแทนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ตัวแทนจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
4. ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
5. ตัวแทนจากงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
6. ตัวแทนจากกลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย
7. ตัวแทนโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายสานฝันปิ่นบุญ
8. เครือข่ายเยาวชนลำพูน
9. กลุ่มเยาวชนในเครือข่ายงานวิจัยท้องถิ่นภาคเหนือ

คณะทำงาน

1.นางอลิสา วิสุทธิธาดา	พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2.นางสาวอารียา กาแก้ว	พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
3.นางสาวสุภาพรรณ ไกรฤกษ์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์
4.คุณวันเพ็ญ พรินทรากูร	สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน
5.คุณศิริขวัญ อุทา	สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน
6.คุณจินดารัตน์ สัตย์จริง	สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน
7.ผศ.สนธิ์ สัตโยภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
8.ผศ.เยี่ยมลักขณ์ อุดมการณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
9.อ.จุฑามาส พันธุ์รงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
10. อ.มาลี ไพรสน	มหาวิทยาลัยพายัพ
11. อ.สุเมธ พรหมรักษา	ค่ายสานฝันปิ่นบุญ
	192 หมู่ 3 ตงเวียงหนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน
12. อ.ทศบุรณ์ พรหมรักษา	โรงเรียนชุมชนศรีจอมทอง
13. อ.สุวัฒน์ ญาณะโค	โรงเรียนหนองหล่ม ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน
14. อ.นิตยา เนตรศักดิ์เกษม	โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน
15. คุณอภิเดช ชัยราชา	123/4 หมู่ 4 ต.แช่ช้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
16. คุณลัดดาวัลย์ ชัยนิลพันธ์	239 ถ.แก้วนารัฐ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
17. อ.ฉวีวรรณ วงศ์แพทย	วิทยาลัยเกษตรกรรม จ.แพร่
18. อ.สิทธิพันธ์ พานิชอิน	โรงเรียนจุมปีวนิดาภรณ์ อ.เมือง จ.น่าน
19. อ.คนึงนิจ ทนันทชัย	โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน เชียงราย

20. องค์การบริหารส่วนตำบลสันต้นธงและโรงเรียนเครือข่ายงานวิจัยผักพื้นบ้าน

แผนปฏิบัติการโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม/รายละเอียด	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และยกระดับองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษาาระหว่างกลุ่มนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือเพื่อสรุปบทเรียนและนำเสนอผลงานวิจัยด้านกิจกรรมเด็ก เยาวชนและการศึกษา ต่อสาธารณชน	จัดเวทีประชุมตัวแทนโครงการวิจัยประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา รวม 12 โครงการจากโครงการพื้นที่ภาคเหนือ	ตัวแทนนักวิจัยประเด็นเด็ก เยาวชน การศึกษารับทราบข้อมูลและแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนงานกิจกรรม	มีนาคม	คณะทำงาน
เพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษา	ประชุมแกนนำเพื่อกำหนด และวางแผนการจัดตลาดนัดความรู้ประเด็น เด็ก เยาวชน และเยาวชน	แผนการจัดตลาดนัดความรู้	เมษายน	คณะทำงาน
เพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ	ประชุมเพื่อออกแบบเวทีการจัดตลาดนัดความรู้ ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา	เวทีการจัดแลกเปลี่ยนในงานตลาดนัดความรู้	1 พฤษภาคม 2549	คณะทำงาน
เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษา	ประชุมแกนนำเพื่อติดตามและสรุปรูปแบบการจัดตลาดนัดความรู้	คณะทำงานรับทราบสถานการณ์และข้อมูลการดำเนินการร่วมกัน รวมทั้งมีการเตรียมพร้อมในการจัดงานตลาดนัดความรู้	พฤษภาคม	คณะทำงาน
	จัดเตรียมเอกสาร สื่อ นิทรรศการ ของการดำเนินงานโครงการเพื่อเตรียมนำเสนอ	สื่อ นิทรรศการผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการเพื่อเตรียมนำเสนอ	พฤษภาคม	คณะทำงาน

เชิงสร้างสรรค์ทั้งในและนอกระบบทุกระดับ	เวทีติดตามความรู้ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่มได้แก่ ประเด็นหลักสูตรท้องถิ่น ประเด็นความร่วมมือ โรงเรียน และชุมชน ประเด็นการศึกษาตามอัธยาศัย ประเด็นการบูรณาการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประเด็นเด็กเสี่ยง ประเด็นเด็กและครอบครัว	เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างผู้สนใจในประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา และเกิดกระบวนการเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลรายประเด็นที่กำหนด	มีอุทยาน	คณะทำงาน เครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือทุก กิจกรรม
	เวทีสรุปทบทวนและประเมินผลการจัดตลาดนัดความรู้	ทราบผลการดำเนินงาน ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของข้อมูลและเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์		
	จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นรูปเล่มเพื่อนำเสนอเนื้อหาในงานมหกรรม การเข้าร่วมเวทีกิจกรรมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ร่วมกับการจัดกิจกรรมใน ประเด็นอื่นๆ	สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อนำไปเผยแพร่ในเวที มหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ เกิดแนวทางการทำงานร่วมกัน ระหว่างประเด็น		
			กรกฎาคม	คณะทำงาน เครือข่ายนักวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นภาคเหนือทุก กิจกรรม

บทที่ 2

กระบวนการทำงาน

การดำเนินงานของโครงการแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนเซ็นสัญญาโครงการ และช่วงหลังการเซ็นสัญญาโครงการ โดยการทำงานส่วนใหญ่เป็นการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยในช่วงแรกได้นำข้อสรุปจากเวทีเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือหารือร่วมกับนักวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้มีการทำงานเริ่มจากการสืบค้นฐานข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา จากฐานข้อมูลโครงการของ สกว.สำนักงานภาค

จากนั้นจึงได้ประสานงานนักวิจัยแกนนำเพื่อหารือวางกรอบการทำงานร่วมกันดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นก่อนเซ็นสัญญาโครงการ

1.1 ประชุมกรอบงานจุดกรรมเด็ก 15 มีนาคม 2549 ณ สกว.สำนักงานภาค

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มคนทำงานเด็ก เน้นการสร้างเครือข่าย เสนอทางเลือกการศึกษาตาม
อริยาสัย บูรณาการการทำงาน

2. กลุ่มนักวิจัย เน้นการเรียนรู้ข้ามโครงการและการเรียนรู้ข้ามประเด็น
บทเรียน จาก งาน อ.เยี่ยมลักษณะ

เป็นงาน 2 ระดับ คือ 1. การบูรณาการวิจัยในการเรียนการสอน 2. การแก้ปัญหา
ร่วมกับชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย 1. เด็กนักศึกษา 2. ชุมชน

ผลกระทบ 1. อาจารย์ ปรับการเรียนการสอน 2. ตัวนักศึกษา

ข้อมูลจากฐานงานวิจัยท้องถิ่น 65 โครงการ (ประเด็นเด็กเยาวชนและการศึกษา)

แบ่งเป็น 2 หมวดใหญ่ๆ คือ การศึกษา และเด็ก

หมวดการศึกษา แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่มคือ

เรื่องหลัก	กรณีตัวอย่าง
หลักสูตรท้องถิ่น	อ.ลัดดา อ.สุวัฒน์

	อ.นิตยา
ความร่วมมือโรงเรียน-ชุมชน	ร้านอ.มาลี ร้านอ.ฉวีวรรณ ร้านอ.สิทธิพันธ์ พระมหาบันเท็ง
การศึกษาตามอัธยาศัย	ร้านอาจารย์สุเมธ
การบูรณาการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา	ร้านอ.เยี่ยมลักษณ์ ร้านอ.จุฑามาศ ร้านอ.สนิท

หมวดเด็ก และเยาวชน แบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ 2 กลุ่ม คือ

เรื่องหลัก		กรณีตัวอย่าง
เด็กเสี่ยง	NDR	ร้านขายแอม
	เพศพาณิชย์	-
	ยาเสพติด	-
	โรคเอดส์	ร้านฟ็อกเคช
เด็กและครอบครัว		-

แนวทาง/รูปแบบการจัดงาน

รูปแบบ ตลาดนัด

ผู้เข้าร่วม Shopping idea จากแต่ละร้าน

- เน้นการเปิดพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนอย่างมีชีวิตชีวา, มีลานบ้านตรงกลาง , มีความหลากหลาย
- เน้นให้เด็กมาเจอกันมีกิจกรรม และให้ผู้ใหญ่ที่ทำงานเด็กได้มาคุยกัน
- วางกรอบงานถอดการเรียนรู้ ความรู้ท้องถิ่น สังเคราะห์ (อ.เยี่ยมลักษณ์)

สิ่งที่แต่ละร้านต้องเสนอ

สะท้อน

1. กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการขับเคลื่อนชุมชน
2. กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาเช่น ข้อค้นพบจากงานวิจัย ความรู้ อื่นๆ

3. บทเรียนเชิงกระบวนการทำงาน การแก้ปัญหา การขยายเครือข่าย งานที่ต้องทำ

- เช็กโครงการที่เคลื่อนไหวอยู่ เพื่อหาตัวอย่างนำเสนอในจุลกรรม โดย Check โครงการ 12
- ข้อพิจารณาเลือก impact บทเรียน ย้อนมาสู่การเรียนรู้
- คนเช็ก

อ.เขียนลักษณะ	อ.มาลี	อ.สุเมธ	สกว.ภาค
อ.สนิท อ.จุฑามาศ		อ.สุวัฒน์ อ.นิตยา พระมหาบันเท็ง	ที่เหลือ

- ร่างโครงการเพื่อเป็นตุ๊กตา แม่+ไฟ+ปอย
- เชิญประชุมร่วม 28 มีนาคม 49 (บ่าย) สกว.แม่เหียะ (สกว.ออกจดหมายเชิญ)

1.2 ข้อสรุปการหารือ การจัดเวทีจุลกรรม ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา 28 มีนาคม 2549

ผู้เข้าร่วม

นักวิจัย : อ.สุเมธ พรหมรักษา, อ.จุฑามาศ พันธุ์รงค์, อ.มาลี ไพราชน, อ.สุวัฒน์ ญาณะโค, อ.นิตยา เนตรศักดิ์เกษม, อ.ฉวีวรรณ วงศ์แพทย์, อ.สิทธิพันธ์ พานิชอิน, อ.ทศบุรณ์ พรหมรักษา, อ.คณินิจ ทนันทชัย

ศูนย์ประสานงาน : คุณวันเพ็ญ พรินทรากูร, คุณศิริขวัญ อุทา, คุณสุภาพรรณ ไกรฤกษ์, คุณอารียา กาแก้ว, คุณอติสา วิสุทธิธาดา, คุณพนัสมน เอี่ยมสองค์ (นักศึกษาฝึกงาน)

สกว.ภาค : คุณกชกร ชินะวงศ์, คุณพรทวิ ยอดมงคล

ประชาสัมพันธ์ : คุณสุธรรม กันคำ

วัตถุประสงค์การประชุม

เพื่อกำหนดรูปแบบ เนื้อหา กระบวนการงานจุลกรรมประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา

เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันของทีมทำงาน (กำหนดวัน เวลา สถานที่ ข้อตกลง

ฯลฯ)

ข้อสรุปจากการหารือ

- ควรการใช้เครื่องมือ km ในการจัดตลาดนัดความรู้ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น
- ประเด็นการนำเสนอควรมีประเด็นใดบ้าง
- ลองนำเสนอเนื้อหาของแต่ละโครงการเพื่อประมวลภาพรวมเพื่อกำหนดประเด็น theme ของการนำเสนอร่วมกัน (mind mapping ดังแนบ)
- สิ่งที่เห็นจากโครงการ 1) ของจริง 2) นอกกรอบ
- เอาความรู้มาแชร์ (พลึงจากเรื่องเล่า) จาก 65 โครงการ
- เนื้อหาที่จะนำเสนอ – ความรู้ – กระบวนการเรียนรู้ เพื่อกลับไปเติมเต็มระบบ (การศึกษา ชุมชน สังคม) ให้สมบูรณ์ (เติมเต็มด้วยวิจัย)
- กลุ่มเป้าหมาย นักวิจัย คนทำงานเด็ก (คนซื้อ – คนขายเป็นกลุ่มเดียวกัน)
- จุดที่ต้องเน้นร่วมกัน “การปฏิรูปการเรียนรู้สู่วิถีชีวิต” (มุมมองสื่อ “เรื่องปฏิรูปเป็นเรื่องเก่า”)
- ชื่องาน “เติมเต็ม ร้อยเรียง เรียนรู้ สู่วิถีชีวิต”

ข้อตกลงร่วมจากการหารือ

การบ้าน

1. ออกแบบร้านของตัวเอง+ ประเมินคนเข้าร่วม (มานำเสนอ) งบประมาณ ร้านละ 4,000 บาท (ประมาณ 15 ร้าน)
 โควต้าผู้เข้าร่วม โครงการละ 10 คน
 นื่องไฟ เมย์ ปอย ปรับโครงการโดยเพิ่มข้อสรุปจากเวที
2. ออกแบบเวทีกลาง (พิต่าย เมย์ ปอย ไฟเจ้าหม่หละปูน) 9.00 น. วันที่ 1 พ.ค.2549
 ที่สถาบันวิจัยหรือศูนย์

นัดหมาย check ความพร้อม 1 พ.ค.2549 ที่สถาบันวิจัยหรือศูนย์ นัด 13.00 น.

สถานที่จัดงาน

ศูนย์พัฒนาศิลปกรรมเชิงkahหลง วัดเวียงkahหลง อาจารย์มาลี (ประสานงาน)

วันเวลาจัดงาน เสาร์- อาทิตย์ 24-25 มิถุนายน 2549

ปิดประชุมเวลา 17.30 น.

ที่อยู่-เบอร์โทรศัพท์ / e-mail address ผู้เข้าร่วมประชุม

ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน	โทรศัพท์	e-mail
พระมหากษัตริย์ ปัญหิโต	วัดหนองหล่ม ต. ศรีบัวบาน อ. เมือง จ.ลำพูน		
นายสุเมธ พรหมรักษา	192 หมู่ 3 ต.เวียงหนองล่อง อ. เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	0-1386-5559	
อ.ทศบุรณ์ พรหมรักษา	โรงเรียนชุมชนศรีจอมทอง	0-5358-6077	
อ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	0-1020-3065	
รศ.สนธิ สัตโยภาส	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่		
อ.จุฑามาส พันธุ์รงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	0-9262-6919	
อ.มาลี ไพรสน	มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	0-9951-7757	
อ.คณินิจ ทนันทชัย	โรงเรียนอนุบาลแม่จะจาน	0-1783-1783	
อ.สุวัฒน์ ญาณะโค	โรงเรียนหนองหล่ม ต. ศรีบัว บาน อ.เมือง จ.ลำพูน	0-1022-9897	
อ.นิตยา เนตรศักดิ์เกษม	โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ต.ศรีบัว บาน อ.เมือง จ.ลำพูน	0-6190-4051	
คุณเอกเดช ชัยราชา	123/4 หมู่ 4 ต.แซ่ข้าง อ.สัน กำแพง จ.เชียงใหม่	0-5388-0809	Ccnr991@hotmail.com Rrtc@cct.or.th
คุณลัดดาวัลย์ ชัยนิตพันธ์	239 ถ.แก้วนารัฐ ต.วัดเกต อ. เมือง จ.เชียงใหม่	0-5324-9640	

คุณฉวีวรรณ วงศ์แพทย์	104/1 หมู่ 3 ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่	0-9757-4649	Waewwanw@yahoo.co m
อ.สิทธิพันธ์ พานิชอิน	21 ตรอก 1 ถนนสวนตาล ต.ใน เวียง อ.เมือง จ.น่าน	0-1998-0976	Croonoy@hotmail.com
คุณวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันหริภุญชัย 192 หมู่ 2 ถนน ลำพูน-ป่าซาง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน	0-6924-7561	Printra@yahoo.com
คุณศิริขวัญ อุทา	สถาบันหริภุญชัย 192 หมู่ 2 ถนน ลำพูน-ป่าซาง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5356-3780	Sirikwan21@yahoo.com
นางอลิสา วิสุทธิธาดา	พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอ.เมือง จ.เชียงใหม่	0-4045-3104	Mang_mint@yahoo.com
นางสาวอารียา กาแก้ว	พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอ.เมือง จ.เชียงใหม่	0-9636-6232	s-poy@hotmail.com
นางสาวสุภาพรรณ ไกรฤกษ์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	0-9433-8987	Vespa313@hotmail.com
นางสาวพัทธมน เอี่ยมสูงค์ (น้องฝึกงาน)	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	04-0414-1451	
นางกชกร ชินะวงศ์	สกว.สำนักงานภาค ชั้น 2 อาคาร เฉลิมพระเกียรติ คณะ เกษตรศาสตร์ มช.	0-69192316	Kungrd@yahoo.com
นางสาวพรทวี ยอดมงคล	สกว.สำนักงานภาค ชั้น 2 อาคาร เฉลิมพระเกียรติ คณะ เกษตรศาสตร์ มช.	0-5389-2662 ต่อ 113	Porntawee@vijai.org
นายสุธรรม กันคำ	สกว.สำนักงานภาค ชั้น 3 อาคาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร (แม่ เหิยะ) มช.	0-5394-8286	S_tump@vijai.org

2. หลังเซ็นสัญญาโครงการ

2.1 สรุปการประชุมหรือการจัดงานกิจกรรมประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา

วันที่ 1 พ.ค. 2549 เวลา 10.00 – 16.00 น.

ณ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชุมหารือร่วมกัน หารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดตลาดนัดความรู้ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา
2. เตรียมความพร้อมของนักวิจัย โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดนิทรรศการ และรูปแบบ การจัดเวทีกลาง ประเด็นการนำเสนอ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คุณอารียา กาแก้ว ที่เลี่ยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ เชียงใหม่ – ลำพูน
2. คุณอลิสรา วิสุทธธาดา ที่เลี่ยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ เชียงใหม่ – ลำพูน
3. คุณสุเมธ พรหมรักษา นักวิจัยพื้นที่ เชียงใหม่ – ลำพูน
4. คุณทัศนบุรณ์ พรหมรักษา นักวิจัยพื้นที่ เชียงใหม่ – ลำพูน
5. คุณพรทวี ยอดมงคล เจ้าหน้าที่ สกว. ภาค
6. คุณนิธยา เนตรศักดิ์เกษม โรงเรียนอนุบาลลำพูน
7. คุณพัทธรณ เอี่ยมสูงศักดิ์ นักศึกษาฝึกงาน พระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง
8. คุณสุดาพรรณ ไกรฤกษ์ เจ้าหน้าที่ โหนดเกษตร
9. คุณจินดารัตน์ สัตย์จริง สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
10. คุณสุทธธรา ต๊ะวิชัย สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
11. คุณคุณชัยวัตร มูลศรี สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
12. คุณศิริขวัญ อุทา สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
13. คุณอินจันทร์ นันจิตศักดิ์ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
14. คุณเดือนเพ็ญ วงศ์จันทร์ เจ้าหน้าที่ โหนดเกษตร
15. คุณมาลี ไพรสน มหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่
16. คุณฉวีวรรณ วงศ์แพทย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่
17. คุณคะนิงนิจ ทนันทชัย โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน เชียงราย

ประเด็นหรืองานอุตสาหกรรมเด็ก

1. เวทีกลาง
2. สถานที่จัดงาน
3. ความพร้อมข้อมูลนิทรรศการ
4. ฐานข้อมูล
5. การจัดการ (หารือและแจ้งให้ทราบ)

1. เวทีกลาง

• รูปแบบ

- ใช้กระบวนการการจัดการความรู้ (KM)
- แบ่งเวลาการนำเสนอ
- ตลาดหลากหลาย → คนซื้อ, คนขาย
- นิทรรศการ → VCD, ภาพ, อื่นๆ
- การแสดงของจริง → ดนตรี, ละครเด็ก, การละเล่น
- พื้นที่จำลอง
- เล่าความรู้
- ของขาย (ผลผลิตจากงานวิจัย)
- เวทีเสวนา

• เวทีเสวนา

หัวข้อการเสวนา

1. การเรียนรู้...วิถีที่เป็นสุข
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. เด็กลำพูน และ เด็ก NDR

ผู้ร่วมในเวที

- โฆษกกลาง → * * (ยังไม่ได้กำหนด)
- คนสังเคราะห์ → คุณทรงพล (สรส)
- สื่อ → สถานีวิทยุ, หนังสือพิมพ์
- โครงการวิจัยที่เข้าร่วม (คร่าวๆ)

โครงการ	กิจกรรม
1. เครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (อ.สุเมธ)	• กิจกรรมค่าย • วิถีชนเผ่า
2. โรงเรียนหนองบัว	หลักสูตรบูรณาการ (ละครเด็ก)
3. คนตรีพื้นบ้าน	สละล้อ ซอ ซึง พิณรำ
4. เยาวชนลุ่มน้ำสาร	พูดคุยแลกเปลี่ยน ถอดประสบการณ์ องค์กรความรู้ที่ได้จากการทำงาน
5. โรงเรียนหนองหล่ม	
6. โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน	กิจกรรมวิถีพุทธ
7. โรงเรียนสวนหอม (อ.สิทธิพันธุ์)	
8. กลุ่มเยาวชนอุดมพัฒนา (ลุงสมัย)	พูดคุยแลกเปลี่ยน ถอดประสบการณ์ องค์กรความรู้ที่ได้จากการทำงาน
9. ระดับอุดมศึกษา อ.ฉวีวรรณ	นักศึกษาเล่าประสบการณ์ที่เคยร่วมกิจกรรมชาวบ้าน

- รูปแบบ
 - แบ่งเป็นช่วงๆ
 - สลับกันไปมาระหว่างการเสวนาและการแสดง
 - กิจกรรมบนเวที
 - ดนตรี
 - ละคร
 - การละเล่น
 - การเสวนา
 - มีความสอดคล้องกับตลาด

2. การจัดการ (หารือและแจ้งให้ทราบ)

ทีมกลาง

- สรุปงาน + รายงาน อารีษา กาแก้ว (ปอຍ)
- บัญชี การเงิน อลิสา วิสุทธิธาดา (เม)
- ประสานงาน สุภาพรรณ ไกรฤกษ์ (ไฝ)

- สื่อ

เดือนเพ็ญ วงศ์จันทร์ (เอียง)

กิจกรรมของโครงการ

- ประชุมทีม
- ตลาคณิตความรู้
- คู่มือทีมประเด็นอื่นๆ
- ประชุมสรุปงาน
- สื่อ/เอกสาร
- สัมภาษณ์

งบประมาณโครงการ

- 220,000 บาท
- การเดินทาง

รถยนต์ กิโลเมตรละ 4 บาท

รถจักรยานยนต์ กิโลเมตรละ 3 บาท

ระยะเวลา 6 เดือน (1 พ.ค. - 31 ต.ค. 49)

3. สถานที่จัดตลาคณิตความรู้

สถานที่

- ศูนย์พัฒนาศีลธรรมเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย
- โรงเรียนสืบสาน อ.มาลา คำจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่
- วัดป่าคาราภิรมณ์ (กำลังปรับปรุงสถานที่) จังหวัดเชียงใหม่
- บ้านป่าหม่ม จังหวัดลำพูน
- หอศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
- วัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน

เงื่อนไข การคัดเลือกสถานที่

- ที่พัก/อาหาร
- บรรยาย/เสียงรบกวน
- ห้องน้ำ
- เครื่องเสียง
- ค่าใช้จ่าย

- การเดินทาง
- การประชาสัมพันธ์

กลุ่มเป้าหมาย

- นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- ครู/เด็ก
- สถานศึกษา
- เขตการศึกษา บางส่วน

4. รูปแบบร้าน

อ.ฉวีวรรณ ทีมงาน 15 คน

สาริต, จำลอง, โซว์	นิทรรศการ	เวที	อื่นๆ
ผลผลิตงานวิจัย • เห็ดฟาง • เห็ดนางฟ้าในตะกร้า • ปุ๋ยจากฟาง(เม็ด, อินทรีย์)	ผลงานวิจัย	นักศึกษาเล่าประสบการณ์ที่เคยร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน	เอกสารมีภาพประกอบ

อ.สุเมธ ทีมงาน 20 คน

สาริต, จำลอง, โซว์	นิทรรศการ	เวที	อื่นๆ
• ผ้าทอ/ผ้ามัดย้อม • แปลงสาริตข้าว • แชมพูสมุนไพร • บ้านดิน • ผักพื้นบ้าน • อาหาร, น้ำสมุนไพร	• กิจกรรมค่าย + VCD • VCD เพลงสร้างสรรค์	• การแสดงค่าย • วิธีชนเผ่า	

อ.คณินิจ ทีมงาน 30 คน

สาริต, จำลอง, โซว์	นิทรรศการ	เวที	อื่นๆ
• การทำตุ๊กตาของเด็กนักเรียน • ผลผลิตของโรงเรียน	VCD โรงเรียนวิถีพุทธ	การแสดงร่วมเวทีกลาง • ดนตรีพื้นเมือง • เวทีสุนทนาธรรม	

อ.นงพรรณ**ทีมงานยังไม่ทราบจำนวน**

สาริต. จำลอง. โซว์	นิทรรศการ	เวที	อื่นๆ
• การทำตุ๊กตของเด็กนักเรียน • ผลผลิตของโรงเรียน	VCD กระบวนการ	การแสดงร่วมเวทีกลาง • ซอ • กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม	

ข้อเสนอจากที่ประชุม

- จัดห้องฉาย VCD ไว้สำหรับผู้สนใจและมีโปรแกรมฉายแจก
- มีการแลกของ (อาหาร, น้ำดื่ม)
- มีร้านอาหาร
- ภายในงานใช้คู่มือแลกของ

งานที่มอบหมายทีมกลาง ส่งงานภายในวันที่ 15 พ.ค. 49 เพื่อนำเสนอต่อเวที

- ตรวจสอบทุนเดิม(ฐานข้อมูล)
- เวทีกลาง → ลำดับกิจกรรม/เวลา
- จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดงาน
- สร้างแบบฟอร์มอมเก็บข้อมูลรูปแบบร้าน

2.2 การประชุมเตรียมงานสังเคราะห์ ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา

วันที่ 2 มิถุนายน 2549

สถานที่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วม

1. ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. คุณอารียา กาแก้ว พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่ จ. ชม – ลพ.
3. คุณสุภาพรรณ ไกรฤกษ์ เจ้าหน้าที่ โหนด เกษตร มช.
4. คุณศิริขวัญ อุทา เจ้าหน้าที่ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน
5. คุณจินดารัตน์ สัตย์จริง เจ้าหน้าที่ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ลำพูน

6. คุณเดือนเพ็ญ วงศ์จันทร์ เจ้าหน้าที่ โหนด เกษตร มช.
7. คุณพรทวี ขอดมงคล เจ้าหน้าที่ สกว. สำนักงานภาค

วาระการประชุม

1. เตรียมการสังเคราะห์
2. วางแผนการจัดการ

ภาระงาน	ผู้รับผิดชอบ	เวลา	เครื่องมือ/อุปกรณ์	หมายเหตุ
<u>ก่อนงาน</u> ทำกำหนดการ	พี่ไผ่	5 มิ.ย. 49		ดูการแสดงของเด็กมีทั้งหมดกี่ชุด อะไรบ้าง ลงเวลาด้วยนะคะ
จดหมายเชิญ	พี่ปุย	5-10 มิ.ย. 49		
ประชาสัมพันธ์ • Spot วิทย์ • โปสเตอร์ • หนังสือพิมพ์	พี่เอียง	เริ่มเรื่อยๆ		พี่ต๋มและป้าต๋มช่วย
เตรียมสถานที่	พี่เม	เริ่มเรื่อยๆ		
เตรียมอุปกรณ์	ปอย	เริ่มเรื่อยๆ		
เตรียมงานสังเคราะห์	อ.เขียนลักษณ์	เสร็จแล้ว		
สูจิบัตร	พี่ไผ่	15 มิ.ย. 49		
ติดต่อผู้ดำเนินรายการ	โหนดลำพูน			
ของที่ระลึก	พี่ปุย			ขอรายการแสดงทั้งหมด
แผนที่และลานจอดรถ	พี่เม			

1. เตรียมการสังเคราะห์

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาระบบงานและยกระดับองค์ความรู้
2. สรุบทบทเรียนและนำเสนอต่อสาธารณะ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา

แนวคำถาม

- บริบทเดิม → สภาพก่อนการพัฒนา, ปัจจุบัน, หลังการพัฒนา
- กระบวนการในการพัฒนา
- ข้อค้นพบจากการทำงาน

☞ เพื่อได้แนวทางพัฒนางานโครงการด้านเด็กต่อไป (เห็นรูปธรรม) ที่ชัดเจน เห็นกระบวนการ (Model) ชัดคนดูงานสามารถหยิบเอาไปใช้ได้

คำถามคนอยากรู้

1. แรงบันดาลใจ
2. สิ่งที่ยากให้เกิด
3. กิจกรรมที่ทำ
4. ผลที่เกิด
5. ความก้าวหน้า แรงจูงใจ
6. เส้นทางความสำเร็จ (ปัจจัยเงื่อนไข)
7. สิ่งที่ยังไม่ได้ตั้งใจ
8. สิ่งที่ได้มาโดยไม่คาดหวัง เพราะ..... แก้อย่างไร.....
9. ความคิด ความรู้ ทักษะที่ได้

2. เวทีเสวนา

เวทีเสวนา วันที่ 24 มิ.ย. 49

“กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สุวิถีที่เป็นสุข”

- หลักสูตรท้องถิ่น → อาจารย์ลัดดา/อาจารย์สุนันทา
- ความร่วมมือโรงเรียน - ชุมชน → พระมหาบันเท็จ/
- การศึกษาตามอัธยาศัย → อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา
- บูรณาการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา → อาจารย์จุฑามาศ/อาจารย์เยี่ยมลักษณ์

เวทีเสวนา วันที่ 25 มิ.ย. 49

“เสียงสะท้อนจากเด็ก บางสิ่งที่คุณใหญ่ไม่รู้”

- เด็ก → เด็กเลี้ยง, เด็กและครอบครัว

ประเด็นคำถาม???????????????? (ยังไม่ได้กำหนด)

3. กำหนดการ

วันที่ 24 มี.ย. 49

9.00 – 9.30 น.

พิธีขึ้นเท้าทั้งสี่

9.30 – 10.00 น.

พิธีเปิดและการแสดงของเด็ก

10.00 – 12.00 น.

เวทีเสวนา “กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผู้วิถีที่เป็นสุข”

12.00 – 13.00 น.

พักรับประทานอาหาร

13.00 – 16.00 น.

การแสดง ชมนิทรรศการ

วันที่ 25 มี.ย. 49

9.00 – 10.00 น.

การแสดง

10.00 – 12.00 น.

เวทีเสวนา “เสียงสะท้อนจากเด็ก บางสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่รู้”

และการแสดงปิดงาน

★ มีภาคมั่วตลอดงาน

บทที่ 3

ผลการจัดกิจกรรม

สรุปเวที “กิจกรรมเด็กเยาวชนและการศึกษา”

วันที่ ๒๔-๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๕

โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

พิธีกร คุณขวัญ ชันธรรม

★ พิธีขึ้นแท่นทั้งสี่

เป็นพิธีบอกกล่าวเทวดา ท้าวโลกบาล ให้รับรู้และดลบันดาลให้งานสำเร็จลุล่วง

★ พิธีเปิดตลาดนัดความรู้ โดยดร.สมคิด แก้วทิพย์

สืบเนื่องจากสกว.สำนักงานภาคได้สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา ตลอด ๖ ปีที่ผ่านมา รวม ๖๕ โครงการจึงควรนำเสนอผลงานวิจัย โดยมีตัวแทนโครงการวิจัย ๑๓ โครงการมาจัดนิทรรศการ นำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และยกระดับองค์ความรู้จากการทำงานงานวิจัยด้านเด็กเยาวชนและการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการจัดงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานวิจัย ยกระดับองค์ความรู้จากการทำงาน ซึ่งส่วนหนึ่งจะเห็นปรากฏการณ์ ผู้ใหญ่ที่มีใจทำงานเพื่อเด็ก โดยควรมีการเก็บรายชื่อ เกาะกุมกันเป็นพลังขับเคลื่อนงานเพื่อเด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต

“ขอแสดงความชื่นชมยินดี และเป็นกำลังใจแก่ทุกคนที่ทำงานเพื่อเด็ก ผมเพียงคนเดียวคงไม่สามารถเปิดงานนี้ได้ จึงขอใช้เวลา ๑ นาที สงบใจ และพ่วงเอาความตั้งใจของทุกคนเปิดเข้าไปสู่การแลกเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ และใช้พลังใจในการทำงานเพื่อลูกหลานของเรา”

★ การแสดงวัฒนธรรมของเยาวชน

รำดาบ รำนางร้อยเงิน ของเยาวชนเชียงดาว

★ เวทีเสวนา กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมวิถีที่เป็นสุข

ผู้ร่วมเสวนา

อ.สุเมธ พรหมรักษา

อ.สุวัฒน์ ญาณะโก

อ.สิทธิพันธ์ พานิชอิน

อ.เยี่ยมลักษณ์ อุดาการ

ผู้ดำเนินรายการ คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

สรุปประเด็นการเสวนา

✧ แรงบันดาลใจในการทำงาน

1. เกิดจากสถานการณ์ที่ไม่พึงพอใจ เช่น การจัดการศึกษาที่แยกส่วนทำให้การเรียนการสอนที่ไปกัน ไม่ได้กับวิถีชีวิตของชุมชน. วิกฤตในชุมชนในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน หรือแม้กระทั่งเสียงสะท้อนต่อบัณฑิตจบจากมหาวิทยาลัยแล้วเก่งแต่วิชาการแต่ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ในการทำงาน
2. เป้าหมายในชีวิตการทำงาน เช่น การจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม, การบริการวิชาการแก่ชุมชน

✧ ข้อค้นพบ

1. เงื่อนไขการเรียนรู้
 - ตัวครู เช่น ความศรัทธา การเป็นผู้ปฏิบัติหน้าโดยเปลี่ยนแปลงที่ตัวเองก่อน
 - การเติมเต็มระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ
 - การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การเปิดโอกาสให้มีการลงมือทำ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด, การเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาตัวเองอย่างที่เขาควรเป็นไม่ใช่ในอย่างที่คุณใหญ่ต้องการ
 - ควรมีการปรับเป้าหมายการเรียนรู้ จาก “เก่ง ดี มีสุข” เป็น “ดี เก่ง มีสุข” เพื่อเน้นการสร้างคนดีก่อนคนเก่งที่คอยประโยชน์เฉพาะตัว
 - การเรียนสิ่งที่สอดคล้องกับธรรมชาติ และวิถีชุมชน เป็นการเรียนที่ดี เพราะสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้
2. เงื่อนไขในการทำงานพื้นที่
 - วิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชน
 - การรวมตัวของชุมชนในการแก้ปัญหา
3. กระบวนการทำงานกับชุมชน
 - เชื่อมใจก่อน
 - ต้องศึกษาชุมชนอย่างเข้าใจทั้งสภาพทั่วไป สภาพปัญหา ภูมิปัญญา
 - ต้องมีการวางบทบาท เช่น นักวิจัยจากภายนอกเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้, นักวิจัยชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติการ, ต้องมีการเชื่อมต่อระหว่างทฤษฎีสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

- กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีการสื่อสารผลงานของเด็กกับพ่อแม่
4. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย ต่างสถานภาพ ในชุมชนดีขึ้น ทั้งนี้รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยที่เป็นคนนอกชุมชนกับคนในชุมชน, เด็กมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เช่น มีความรู้ที่สัมพันธ์กับชุมชน มีทัศนคติต่ออาชีพที่หลากหลายจากเดิมที่คิดเป็นแค่แพทย์ ครู ทหาร

★ เวที เสวนาธรรมกับประสบการณ์เยาวชนชาวพุทธ

☆ เป้าหมายโรงเรียนวิถีพุทธ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันภายใต้หลักศาสนาให้นักเรียน

☆ กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ

- สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อ เช่น พ่อ แม่ ครู คนในชุมชนเป็นตัวอย่าง
- กิจกรรมที่ทำ เช่น กิจกรรมบันทึกความดี, ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมกับชุมชน, นั่งสมาธิ, ไหว้พระสวดมนต์ ทั้งนี้พบว่า เด็กจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีได้เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างที่ดี และได้รับพลังเสริมทางบวก เช่น การชื่นชม รางวัล ความรัก
- เชื่อมโยงชุมพลังทางปัญญา เช่น วัด จัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนและชุมชน, ชุมชน ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้, โรงเรียน เริ่มการพัฒนาที่ตัวครูก่อน เพราะครูเป็นต้นแบบ ด้านนักเรียน มีพัฒนาการด้านคุณลักษณะ เช่น กิริยาจา ความประพฤติ ฯลฯ

★ กิจกรรมทำความรู้จัก เป้าหมาย เพื่อให้นักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ มาทำความรู้จักกัน เช่น

- แนะนำภาษาชนเผ่าปะห่อง ปกาเกอะญอ ให้เด็กๆ คนเมืองและชนเผ่าได้เรียนรู้ ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับท่ามกลางความแตกต่าง ซอคำว โดยเด็กนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน แสดงการ खेल จากภูมิปัญญา เช่น กลิ้งล้อ และ โกงเกง

★ เวทีเสวนา เสียงสะท้อนจากเด็ก บางสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่เคยรู้

ดำเนินรายการ โดย อ.สมนึก นาห้วยทราย

ผู้ร่วมเสวนา

ตัวแทนเยาวชนแพร์ น้องโจ้ น้องเจมส์ น้องเบส

ตัวแทนเยาวชนจ.ลำพูน ณัฐวุฒิ วังเวียง (บอต) น้องจิรติการ คำชาค

ตัวแทนเยาวชน NDR จ.เชียงใหม่ เบิร์ดและดิว

เสียงสะท้อนของเด็ก

● ต่อระบบการศึกษา

- เปิดรับเฉพาะเด็กที่อยู่ในครอบครัว
- ปฏิเสธเด็กที่ทำผิดพลาด เช่น การลงโทษ การประจาน การปิดโอกาสในการศึกษาในระบบ
- บทบาทของครู เช่น ทำงานตามหน้าที่, ไม่พร้อมรับฟัง เน้นสั่งสอนมากกว่าเข้าใจ และไม่ได้เป็นตัวอย่างที่ดี
- จุดอ่อนของการเรียนการสอนแบบ Child Center ไร้ทิศทาง ขาดการชี้แนะจากครู
- การเรียนเรื่องท้องถิ่นกับการสอบ entrance ไม่ไปในทางเดียวกัน ทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียนเรื่องของท้องถิ่น

● ต่อครอบครัว

- ครอบครัวเป็นที่ที่อบอุ่นที่สุด
- พ่อแม่พยายามให้ลูกเป็นอย่างที่ตัวเองคิด แต่พ่อแม่บางส่วนไม่ได้เป็นตัวอย่างที่ดี “สั่งสอนได้ แต่ไม่ควรครอบงำ”
- อยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจ ไม่กดดัน เพราะทำให้ไม่มีความสุข

● ต่อการพัฒนาทักษะชีวิต

- เด็กต้องการพื้นที่ในการแสดงออก เช่น การรวมกลุ่มเป็นการสร้างความมั่นใจและแบ่งปันประสบการณ์ร่วมวัย
- เยาวชนบางส่วนถูกหลอมเป่าจากสถานศึกษาให้เป็น “ผู้รับ” เพียงอย่างเดียวโดยขาดการไตร่ตรอง ขาดทักษะในการวิเคราะห์
- เยาวชนต้องมีการเรียนรู้ตลอด
- เด็กพัฒนา “การโกหกสีขาว” เพื่อให้พ่อแม่สบายใจว่าลูกอยู่ในลู่วาง
- เด็กทำได้แต่ไม่ควรทำชั่ว สังคมควรให้โอกาสในการปรับตัว เพื่อไม่ให้เด็กถลำลึกสู่วงจรของความชั่ว

เสวนา “กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสู่วิถีที่เป็นสุข”

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์^๑

เวทีวันนี้กับพຽ່ງนี้เข้าใจว่า เป็นเวทีของเด็ก พຽ່ງนี้เด็ก ๆ จะมาสะท้อนมุมมองของเขา ชีวิตเขา ปัญหาเขา ท่านที่จะร่วมเสวนาวันนี้มีอยู่ ๔ ท่าน ขออนุญาตแนะนำ จากทางซ้าย ท่าน อจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน^๒ ท่านถัดมาท่านอาจารย์สุเมธ พรหมรักษา^๓ ทางขวาท่านอาจารย์ เขียมลักษณ์ อุดการ^๔ ท่านสุดท้ายท่านอาจารย์สุวัฒน์ ญาณะโค^๕ เรามีเวลา ๒ ชั่วโมงจะใช้วิธีการ พูดคุยกันไม่ใช่การนำเสนอ โครงการวิจัย แต่เอาความรู้จากงานวิจัยมาแบ่งปัน มาแลกเปลี่ยนกัน เท่าที่ดูโครงการที่ทำทุกโครงการจะเริ่มต้นสิ่งที่เราไม่ค่อยพึงพอใจเท่าไร คือ ตัวปัญหา เราเห็นว่า สิ่งที่เป็นอยู่น่าจะทำให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่อย่างไร อยากจะให้อาจารย์แต่ละท่านลองให้มุมมองสัก เล็กน้อยว่า ที่อาจารย์ลุกขึ้นมาทำเรื่องเหล่านี้อาจารย์ปัญหา อะไรที่มันเกิดขึ้นหัวใจที่อาจารย์ต้องลุก ขึ้นมาทำ ไม่ทำไม่ได้

อาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน

ผมอาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน มาจากจังหวัดน่าน โรงเรียนเทศบาล เรื่องที่คิดทำการวิจัยใน ครั้งนี้ เริ่มจากความไม่พึงพอใจกับสิ่งที่เรามี ที่เราได้ทำอยู่ นั่นก็คือ การศึกษาในระบบ อีกมุมมอง หนึ่งคือ เริ่มไม่เข้าใจว่า สิ่งที่เราจัดกันอยู่ในโรงเรียนมันไปด้วยกันได้หรือไม่กับสิ่งที่เกิดขึ้นใน ชุมชน ง่าย ๆ ก็คือ พ่อแม่เริ่มไม่เข้าใจในสิ่งที่ลูกเรียน เด็กประถมเวลาถูกทำการบ้านแล้วไปถามพ่อ แม่ท่านจะไม่เข้าใจ ขณะที่ทำการวิจัยอยู่ที่โรงเรียนครูณวิทยา วัดสวนตาล จังหวัดน่าน เป็นโรงเรียน ระดับประถมศึกษา วิถีชีวิตของเด็กที่อยู่โรงเรียน เวลากลับไปบ้านก็เริ่มไม่เข้ากับพ่อกับแม่ เวลาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านก็ไม่แสดงการยอมรับ คิดว่าถ้าได้มีโอกาสทดลองได้ทำวิจัย ทำอย่างไรการจัดการศึกษาในโรงเรียนจะสอดคล้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่อยู่ในชุมชน มองใน เทคนิควิธีการหนึ่งก็คือ น่าจะจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน แนวคิดนี้คงไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวผู้วิจัยเอง คงไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวครูเอง ถูกบัญญัติไว้ในพรบ. แล้ว

^๑ คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

^๒ หัวหน้าโครงการวิจัย “การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีกลุ่มเกษตรกรปลูก ผักปลอดสารพิษบ้านสวนหอม อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

^๓ หัวหน้าโครงการวิจัย “การบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนโดยชุมชนแห่งการเรียนรู้เชียงใหม่ – ลำพูน”

^๔ หัวหน้าโครงการวิจัย “การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยองค์กรชุมชน

ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”

^๕ หัวหน้าโครงการวิจัย “พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง และบ้านป่าปวย ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน”

หลายมาตราว่า ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนหรือภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นี่คือจุดเริ่มต้น

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

เราทราบแล้วว่า อาจารย์เป็นครูอยู่โรงเรียนประถม มองจากการที่ตัวเองเป็นครูเห็นสถานการณ์ปัญหา อาจารย์ก็มีความรู้สึกว่า หลักสูตรวิธีการเรียนการสอนของเราคงมีปัญหาแน่นอน ถ้าปราศจากการมีส่วนร่วมจากชุมชนก็จะจัดการไปได้ไม่เท่าไร หยุดไว้ตรงนี้นัก่อนเพื่อให้เห็นว่าวิทยาการแต่ละท่านยืนอยู่ตรงจุดไหนของปัญหาเรื่องการศึกษาของลูกหลานเรากลับมาที่ท่านอาจารย์สุเมธ อาจารย์เห็นปัญหาอะไรอย่างไร จากมุมไหน

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

สวัสดิ์ท่านครูบาอาจารย์ทุกท่าน และหนู ๆ น้อง ๆ เพื่อนนักวิจัย ผมเคยรับราชการอยู่ที่โรงเรียนจอมทอง เป็นโรงเรียนระดับมัธยม แต่มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างได้เชื่อมโยงไปถึงระดับประถมเพื่อว่าพี่ ๆ น้อง ๆ ของเราในชุมชนในท้องถิ่นจะได้เชื่อมร้อยได้มาสานต่อซึ่งกันและกัน เราเคยเห็นปัญหาว่า การจัดการศึกษาจะแยกส่วนกันออกไป บางท่านอาจจะเคยได้ยินว่าระดับประถมเราเลี้ยงมาอย่างดีในมุมมองของครูประถม แต่พอขึ้นไปมัธยมก็จะไปเสียในมัธยม ทางฝ่ายครูมัธยมบ้างก็จะมองว่า ทางฝ่ายประถมวางพื้นกันมาอย่างไรขึ้นมามัธยมมีแต่ปัญหา โดยส่วนตัวเองไม่อยากจะให้เกิดการแบ่งแยกอย่างนั้น เพราะว่า ศูนย์รวม เป้าหมายของพวกเราที่ทำการศึกษานี้ก็คือ เด็ก จะ โยนให้ทางฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ บางทีก็ทางผู้ปกครอง หรือ โทษไปทางสังคม โทษสื่อ โทษโลกาภิวัตน์อะไรหลาย ๆ เรื่อง เมื่อเกิดกรณีขึ้นอย่างนี้เราก็มำดั่งดันกัน ผมเองได้ตั้งต้นจากการเรียนรู้เชิงพุทธมาก่อน สนใจทางด้านพุทธศาสนา พอรับราชการได้เพียง ๒ ปี ก็เปลี่ยนสายการสอน จากที่เคยเรียนทางด้านเอกภาษาไทยมา เทคโนโลยีการศึกษา เปลี่ยนมาสอนทางด้านพุทธศาสนาแทน เหตุจากทางด้านผู้บริหารได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ถือว่า เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เป็นจุดเปลี่ยนเหมือนกันว่า วิชาพุทธศาสนานั้นในหลาย ๆ ที่บอกว่าใครก็ได้สอน จริงแล้วเป็นวิชาที่พิเศษที่สุดก็ได้ เป็นวิชาที่ยากมาก ๆ เพราะเป็นวิชาที่ไม่ใช่ว่าไปท่องไปจำจากตำราสอนเด็ก แต่เราต้องปฏิบัติต้องพาเขาทำจริง ๆ ด้วย ตรงนี้เองที่ทำงานมาไม่กี่ปีก็มีความรู้สึกว่าคุณนี่เราเริ่มสอนคนแล้วนะ เราเริ่มจากปัญหาเราเริ่มจากประเด็นต่าง ๆ มาเพื่อจะมาร่วมกันศึกษา เรียนรู้ และแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน ทั้งครูและทั้งนักเรียนเลยเกิดกิจกรรมค่าย เริ่มจากค่ายลูกเสือที่จัดใกล้ ๆ วัด เห็นว่า เราน่าจะจัดเป็นค่ายพุทธธรรม มีกลุ่มพุทธธรรมเกิดขึ้น ฉะนั้นแนวการจัดกิจกรรมของเยาวชนก็เลยมุ่งเป้าไปที่เรื่องของศาสนาเป็นหลัก ตอนนี้ออกจากราชการมาได้ ๑๐ กว่าปีแล้วและออกมาจัดการศึกษานอกระบบ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

อาจารย์เริ่มต้นจากว่า ครูโรงเรียนประถมสอนมาอย่างไร ถ้าไปถามอุดมศึกษาก็คงถามว่า แล้วโรงเรียนมัธยมสอนกันมาอย่างไร จะเกิดคำถามเป็นทอด ๆ ซึ่งไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น ไปที่อาจารย์สุวรรณ อาจารย์เป็นครูสอนโรงเรียนระดับไหน แล้วอาจารย์เห็นปัญหาอะไร

อาจารย์สุวรรณ ญาณะโค

ผมสุวรรณ ญาณะโค ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองหล่ม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สำหรับโรงเรียนวัดหนองหล่มที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ อยู่ที่บ้านหนองหล่มตั้งอยู่ประมาณ ๑๐๐ ปี สภาพเดิมของหมู่บ้านเกิดจากการอพยพมาจากที่อื่นเข้ามาอยู่ ที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า เมื่อคนเข้าไปอยู่ก็ถูกกระบวนการของคนเราทำลายทรัพยากรด้านป่าไม้ รวมถึงการเข้ามาของรถไฟเกิดการใช้พื้นที่ใช้ถ่าน ทำให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติด้านป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ชาวบ้านได้เห็นวิกฤตของปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ประมาณปี ๒๕๓๕ ชาวบ้านรวมตัวกันเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนประถมก็เหมือนกับโรงเรียนประถมทั่วไปซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้าน แต่ความสัมพันธ์ในด้านการจัดการเรียนการสอนที่จะเข้ามาเชื่อมโยงกับชุมชนไม่ค่อยมี ประมาณปี ๒๕๓๖ โรงเรียนได้พัฒนากระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม ภูมิป่าชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้กับชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ปี ๒๕๓๘ ก็หมดโครงการ หลังจากนั้นทำต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๔๑ ประเด็นในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นน่าจะยกระดับ ประสานความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน อาศัยชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นใช้ทรัพยากรธรรมชาติเรื่องการจัดการป่าชุมชน เสนอเรื่องนี้เป็นแนวทางในการทำวิจัย

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

อาจารย์ใช้ประเด็นของการจัดการทรัพยากรเรื่องป่าชุมชนเป็นตัวนำเรื่อง และพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของการจัดการศึกษาของโรงเรียน และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวชาวบ้าน จะมาเชื่อมโยงกันอย่างไร เรามีทั้งประถม มัธยม

ท่านแรกอาจารย์สิทธิพันธ์พูดถึงคือ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตัวชุมชนของชาวบ้าน เอาประเด็นของการทำการเกษตรเป็นตัวเดินเรื่อง เดี่ยวจะได้ลงรายละเอียดว่าแต่ละท่านได้ทำอะไรบ้าง

ของอาจารย์สุเมธ อาจารย์ให้ความสำคัญกับเรื่องของการเรียนรู้เชิงพุทธมาก วิถีพุทธซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เรานับถือมาโดยตลอด แต่ว่าวิถีชีวิตเราการศึกษาที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ เราได้ใช้หลักใช้ภูมิปัญญาแนวพุทธอย่างไร

อาจารย์สุวรรณ เดินเรื่องด้วยการจัดการป่าชุมชน

มีอีกท่านหนึ่งเป็นระดับมหาวิทยาลัย อาจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดการ อยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่แต่เข้าไปทำวิจัยกับศูนย์เด็กเล็ก เพราะฉะนั้นเราจะเห็นตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงมหาวิทยาลัย อาจารย์สะท้อนได้ ๒ มุมมอง ในฐานะที่อาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยเห็นเด็กในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร การศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร ขณะเดียวกันโครงการวิจัยที่อาจารย์ทำกับศูนย์เด็กเล็กอาจารย์ให้ความสำคัญ เพราะอะไรอย่างไร

อาจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

กราบเรียนภาควิชาทุกท่านที่เข้าร่วมเสวนากันในวันนี้ ประเด็นของอาจารย์เยี่ยมลักษณ์ จุดที่ทำให้เกิดการมารวมใจกันจริง ๆ นั้นมีอยู่ ๒ มิติด้วยกัน คือ

อันแรกในฐานะที่เป็นผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย ตัวเองรับผิดชอบการสอนวิชาจิตวิทยา พัฒนาการการอบรมเลี้ยงดูเด็กนับเป็น ๑๐ กว่าปี ฉะนั้นรูปแบบการสอนก็จะซ้ำ ๆ กัน จากการสอนวิชานี้ซึ่งเป็นวิชาบังคับของนักศึกษาเอกการศึกษาประถมศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการติดตามผลการผลิตบัณฑิตของโปรแกรมการศึกษาประถมศึกษาในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ได้รับผลสะท้อนกลับจากการติดตามผลค่อนข้างเป็นทางลบในหลายประเด็น อันแรกก็คือ เวลาเราไปนิเทศหรือให้บริการวิชาการกับโรงเรียนต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาในระดับประถมวัย ลูกศิษย์มักจะสะท้อนกลับมาอยู่เสมอว่า “อาจารย์นักศึกษาประถมวัยหรือบัณฑิตประถมวัยเดี๋ยวนี้อย่างนี้” คือ เป็นคนที่ประยุกต์เอาความรู้ให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ ไม่เป็น พอเข้ามาในโรงเรียนก็จะเป็นนักวิชาการจำ ไม่ค่อยยืดหยุ่นในการที่จะปรับ เวลาคณะศึกษาร่างไปเขาเลือกไม่ได้ว่าจบไปแล้วจะไปบรรจุในสภาพของโรงเรียนอย่างไร เพราะฉะนั้นก็จะเกิดปัญหาว่าเขาก็จะเอาสิ่งที่ได้มาทั้งหมดไปใช้กับโรงเรียนที่มีสภาพไม่สอดคล้อง และเขาก็ไม่ยอมที่จะปรับไม่ยอมที่จะเรียนรู้ เมื่อเวลาโคจรรุ่นพี่สอนเขาจะบอกว่าเขาเรียนมาอย่างนี้ก็คือสิ่งที่สะท้อนกลับมาตลอดเวลา และประเด็นที่สอง เราฟังฟังแล้วมาคิดก็ไม่ใช่วิชาเราวิชาเดียวที่เพราะเวลาเราเชิญผู้ใช้นักศึกษาซึ่งเป็นเจ้าของโรงเรียนต่าง ๆ เข้าสะท้อนว่ามีความพึงพอใจอย่างไรหรือไม่ จะมีประเด็นเหล่านี้เข้ามาตลอดแม้กระทั่งในเรื่องของบุคลิกลักษณะจะมีปัญหา ซึ่งเก็บข้อมูลเอาไว้ ผลที่ออกไปเด็กของเราจะเก่งวิชาการแต่ในแง่ของการประยุกต์การเอาไปใช้ยังมีปัญหาอยู่

อีกมิติหนึ่งที่เจอในฐานะที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยบทบาทหน้าที่อื่นหนึ่งนอกจากสอนแล้วก็คือ ต้องบริการวิชาการ เวลาไปบริการวิชาการจะไปบริการให้กับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกระดับของเทศบาลบึง ของ อบจ. บึง ของเอกชนบึง จะได้ข้อมูลย้อนกลับมาอีกว่า หลักสูตรก็ดี หรือว่ากิจกรรมก็ดีที่เราเตรียมไปมันไม่สอดคล้องกับที่ชุมชนต้องการ เราทำอะไรเหมือนกับอยู่บนหอคอยงาช้างเราเอาตัวทฤษฎีเป็นตัวตั้งแต่เราไม่เคยดูเลยว่าที่เราจะอบรมให้เขา เขามีบริบทอย่างไร สิ่งที่ได้ปรับไปจะนำไปใช้ได้หรือไม่ เพราะว่า ข้อจำกัดของครูศูนย์เด็กเล็กแตกต่างกัน ครูบางคนมีความรู้น้อยเพราะฉะนั้นถ้าให้การอบรมให้เขาไปแล้วยังจะให้เขาประยุกต์มันจะซ้ำกันไป

สำหรับเขา แต่ถ้าอบรมแล้วเขาเอาไปใช้ได้เลยมันจะง่ายสำหรับเขา แต่เนื่องจากเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยไม่ได้ลงไปในพื้นที่ ฉะนั้นความต้องการที่แท้จริงในแต่ละบริบทในแต่ละพื้นที่ที่เราจะไปอบรมเราไม่รู้ เราทำอะไรเหมือนกับอยู่บนหอคอยเอาทฤษฎีเป็นตัวตั้ง เพราะฉะนั้นก็โดนสะท้อนกลับมา

และเผชิญอยู่ในช่วงของการถ่ายโอนการศึกษา ระดับของการถ่ายโอนการศึกษาในระดับแรกที่จะทำการถ่ายโอนอยู่ในระดับประถมวัยคือ อายุ ๓ ปี อาจารย์เยี่ยมลักษณะก็พยายามมองตรงนี้ และเผชิญได้ไปเจอกับนายก อบต. ท่านหนึ่งซึ่งท่านมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาก็เลยลงไปเสวนากันพูดคุยกัน ท่านก็บอกว่า “อาจารย์ผมทำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาตั้งแต่ผมเป็นกำนัน และผมก็มองเห็นว่ามันไม่ไปถึงไหนเลย และศูนย์ที่อยู่ชุมชนที่ผมอยู่เด็กลดลง ๆ ผมลงไปถามปรากฏว่าผู้ปกครองไม่ศรัทธา” อาจารย์เยี่ยมลักษณะก็ต้องพูดความจริงว่าศูนย์เด็กเล็กแต่เดิมก็อยู่ในโรงเรียนในสำนักงานการประถมเดิม ในโรงเรียนประถมเดิมก็มี ท่านบอกว่า มันมีสภาพที่ไม่เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมเลย แม้กระทั่งวุฒิของครูที่มาดูแลก็ไม่ใช่ แล้วหลักสูตรที่ไปอบรมเด็กก็ไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ชุมชนต้องการที่จะให้ลูกหลานมีค่านิยมที่เป็นรากเหง้าของภูมิปัญญา แต่ว่าเด็กรุ่นใหม่วิ่งเข้ามาเรียนในเมืองพอลกลับมาก็ไม่มีอะไรที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนเดิมอยู่แล้ว เป็นไปได้หรือไม่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะกล่อมเกลากับเขาด้วยภูมิปัญญาของในชุมชนนั้น ๆ เลย โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อาจารย์คิดว่าเป็นไปได้หรือไม่ เราก็บอกว่าถ้าพ่อทำอาจารย์ก็จะทำในขณะเดียวกันแล้ว พ่อก็ต้องเข้ามาช่วยสอนในมหาวิทยาลัยด้วย แล้วเราก็จะเอานักศึกษาเข้าไปเรียนรู้ในชุมชนด้วยว่าโดยแท้แล้วชุมชนเขาคิดอย่างไร เพราะว่าเด็กเหล่านี้เมื่อจบไปแล้วก็จะไปสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหมู่บ้านนี้จะเข้าไปอยู่ในโรงเรียนเอกชนได้ไม่กี่คน เพราะฉะนั้นเขาต้องเรียนรู้บริบทของตัวเองเองตั้งแต่แรกของปีหนึ่งเลย นี่ก็จุดตรงนี้เลยและในจุดของอาจารย์เยี่ยมลักษณะเองเจ็บปวด ท่านอาจารย์สนธิ^๖ ที่นั่งอยู่ตรงนี้ ท่านอาจารย์จุฑามาส^๗ นั่งอยู่ตรงนี้เจ็บปวดมากกว่าก่อนที่ มหาลัษราชภัฏจะเป็นมหาวิทยาลัยเราเป็นสถาบันราชภัฏเวลาเราไปประชุมเราย้อนไปเราจะถูกว่า เป็นมหาวิทยาลัยชั้นสอง อาจารย์ทำวิจัยไม่เป็น อาจารย์เคยไปนั่งประชุมที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งท่านก็พูดบอกว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยจะต้องสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน แต่ก็ยังมีมหาวิทยาลัยอีกหลายมหาวิทยาลัยไม่ได้สอนแบบนี้ ถ้าจะสอนบัณฑิตต้องใช้วิจัยเป็นฐานนี่คือความรู้สึกลึก ๆ ว่า เราจะท้าทายว่า ถึงแม้ภาระงานสอนเราเยอะแต่ถ้าเราวางแผนให้ดีเราสามารถที่จะสอนได้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน และโดยปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเราทำงานเพื่อท้องถิ่น เพราะฉะนั้นเราจะใช้วิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กของเรา นี่ก็

^๖ รศ.สนธิ สัตโยภาส หัวหน้าโครงการวิจัย “บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิชาการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่”

^๗ อ. จุฑามาส พันธุ์ณรงค์ หัวหน้าโครงการวิจัย “บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกร โดยการนำวิธีการทางบัญชีเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่”

ที่มานี้คือที่จุดประกายคืออะไรที่ทำให้ทนายมันมีทั้งปัญหามันมีทั้งแรงผลักดันในส่วนตัวก็เลยคิดทำวิจัยนี้ขึ้นมา

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

การมีประเด็นในเรื่องของมหาวิทยาลัย เรื่องของบัณฑิตที่จบประณวีย์ คือ คนที่จะไปสอนเด็กที่มีอายุ ๐-๖ ปี ก่อนเข้าประถมและอนุบาล พบเด็กที่เรียนไปแล้วบางทีก็นำไปประยุกต์ไม่เป็น แสดงว่า หลักสูตรในเรื่องของการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเองก็อาจจะได้รับการปรับปรุง ขณะเดียวกันเมื่อมองกลับไปที่ ชุมชนเองเด็กเล็กซึ่งมีความสำคัญมากเด็กที่มีอายุ ๐-๖ ขวบ ทางวิชาการบอกว่าเป็นช่วงที่สมองเติบโตเร็วที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่าพอเลย ๖ ขวบแล้วจะไม่เจริญเติบโต แต่อัตราแรงจะเติบโต มีคนบอกว่าพ่อแม่ของเด็กในประเทศเราไม่ค่อยมีความรู้ว่าการที่จะเลี้ยงลูกตัวเองให้เจริญเติบโตทั้งเรื่องสมองจิตใจ อารมณ์ และสังคมอะไรต่าง ๆ เราจะทำกันอย่างไร ส่วนใหญ่แล้วจะเลี้ยงลูกตามที่พ่อแม่เลี้ยงกันมา ซึ่งก็มีทั้งส่วนดีซึ่งเป็นภูมิปัญญา อาจารย์เยี่ยมลักษณะจะมาขยายความต่อ แต่ส่วนที่เราไม่เข้าใจก็เยอะ และความไม่เข้าใจของเราทำให้เราปล่อยเวลาที่ถือว่า เป็นช่วงทองของชีวิตของเด็กไป ทำให้พ่อแม่ขาดความสนใจในช่วงนี้ไปเยอะ เราเอาเด็กไปอยู่ที่ศูนย์เด็กเล็ก เอาไปฝากไว้กับครูศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งครูศูนย์เด็กเล็กก็ดูแลเด็กเยอะ บางที่ ๒๐-๓๐ คน ความรู้ความเข้าใจของครูศูนย์เองบางแห่งก็มีเยอะ แต่หลายแห่งก็ไม่มีในการที่จะดูแลเด็กเล็ก ตัวพ่อแม่เอง ตัวชุมชน ตัว อบต. แต่ก่อนต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยมีการเชื่อมโยงมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ทั้งตัวครูศูนย์เอง ทั้งสภาพแวดล้อม บรรยากาศอะไรต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเจริญเติบโตของลูกหลานเราเท่าที่ควร ตรงนี้ก็เป็นจุดสำคัญที่อาจารย์เยี่ยมลักษณะก็ได้เข้าไปวิจัย อยากให้อาจารย์ อาจารย์ไปทำวิจัยแล้วอาจารย์อาจจะชี้ให้เห็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่า เมื่อเราไปทำวิจัยตรงนี้แล้ว เห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรที่พื้นที่และในตัวมหาวิทยาลัยราชภัฏเองด้วย หลังจากเราไปทำวิจัยเราได้ไปค้นพบ และได้มาปรับมาเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนอะไรต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเราได้แค่ไหนอย่างไร เดี่ยวค่อยลงรายละเอียดว่า การเปลี่ยนแปลงตรงนี้มีขั้นตอนอย่างไร อยากให้เห็นว่าการวิจัยวิจัยมีประโยชน์ ก็น่าได้ สร้างการเปลี่ยนแปลงได้ อาจารย์ลองตอบให้ชัด ๆ ว่า ทำวิจัยแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงตรงไหนอย่างไร และมีวิธีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร เชิญครับ

อาจารย์เยี่ยมลักษณะ อุดการ

ผลจากการวิจัยทำให้สิ่งแรกที่เจอคือ ทำให้ชุมชนตามที่ตัวเองได้ลงไปทำที่ตำบลบ้านแหวน อำเภอลำดอง เลือกทำที่หมู่บ้านห้วยบุญเรือง จริง ๆ แล้วธรรมชาติหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว แต่ว่า การทำงานร่วมกัน พลังที่มีแฝงเร้นอยู่ในชุมชนไม่ระเบิดออกมา แต่พอลงไปตรงนั้นทำให้เกิดการรวมตัวกันได้ เมื่อเกิดการรวมตัวกันได้บอกตรง ๆ เลยว่า อาจารย์เยี่ยม

ลักษณะไม่ค่อยได้ทำอะไรเลย เราไปเรียนรู้เขา เราไม่ได้ทำ พอไปจุดประกายแล้วผู้นำชุมชนทั้งหลายที่หมู่บ้านนี้เข้มแข็งตรงที่เวลาทำอะไรจะใช้เวทีประชาคมเป็นเครื่องมือ เราก็ไปนั่งฟัง เพราะฉะนั้นพอรู้ว่าจะต้องทำอย่างนี้ ศูนย์พัฒนาที่ต้องพัฒนาขึ้นมาใหม่ไม่มีเงิน อบต. ก็ไม่ได้เขียนแผนเอาไว้ทันทีที่รู้ว่าจะทำอะไรแล้วลูกหลานตัวเองได้รับประโยชน์ องค์การการเงินที่มีอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บอกเลยว่า ใช้เงินเท่าไรจะทำให้ยิ้มโดยไม่คิดดอกเบี้ย เอมามอหมกกันภายในหนึ่งสัปดาห์ได้เงินมาแสนกว่าบาท อาจารย์เยี่ยมลักษณะก็ได้เรียนรู้ตรงนั้นเลยว่า พลังของพวกเขาเยอะมากเลย ที่เขาเรียกพลังชุมชนตรงนี้นั้นอยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นในฐานะนักวิจัยก็จะรู้เลยว่า ถ้าหากเราจะลงไปเราต้องหาวิธีการที่จะทำให้เกิดตรงนี้ให้ได้ มันเกิดการเปลี่ยนแปลง พ่อสมบุญ^๒ และคนเฒ่าคนแก่ทั้งหลายก็เข้ามาบอกอาจารย์เยี่ยมลักษณะว่า “ขอบคุณอาจารย์นะ ที่ทำให้เราได้มาร่วมกัน และทำตัวนี้ขึ้นมา” และหลังจากนั้นผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลายเขาก็ได้เอากุมิปัญญาที่เขาถือมาสอน อย่างพ่อแก้ว^๓ อายุตั้ง ๗๘ แล้ว และเป็นคนสำคัญมากในการที่เล่าเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกุมิปัญญาของท้าวบุญเรืองให้ เขาบอกว่า “พ่อนี้กว่าพ่อจะตายพร้อมกับความรู้ที่มีอยู่ ท่านบอกว่าจะได้เอาสั่งเหล่านี้ออกมา” เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนนี้ก็คือพลังชุมชนเข้มแข็งขึ้น ทำอะไรได้มากหลังจากที่ต่างคนต่างอยู่พอรรวมตัวกัน หลังจากนั้นชุมชนแห่งนี้ก็มีงานประจำปี ขึ้นมาเป็นประจำโดยจัดที่โรงเรียนท้าวบุญเรือง เป็นงานสืบสานวัฒนธรรม ๒ ปี หลังจากนั้นเป็นงานประจำตำบลที่เป็นงานกุมิปัญญาท้องถิ่น จะจัดทุกเดือนกุมภาพันธ์ แล้วก็เกิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นมาที่มีครูประจำศูนย์เป็นครูที่จบวุฒิ ตอนนี้ อบต.บ้านแหวน ถือได้ว่าเป็นอบต.เดียวที่มีครูประจำศูนย์ที่มีอยู่ทั้งหมด ๔ ศูนย์ทั้งหมด ๑๖ คนที่เป็นครูประถมวัยจบปริญญาตรีหมดจ้างตามภารกิจมาแล้ว ๒ ปี เขามีความศรัทธาว่าหากต้องการพัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพนั้นจะต้องเอาครูที่มีความรู้ตรงนี้โดยเฉพาะและกล้าหาญที่จะทำอย่างนี้

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

ทำไม อบต.ที่นี่ถึงให้ความสำคัญกับศูนย์เด็กเล็กมาก

อาจารย์เยี่ยมลักษณะ อุดการ

ได้เขียนในผลงานวิจัยว่า **เงื่อนไขที่สำคัญในการที่จะพัฒนาและขับเคลื่อนตรงนี้คือ ผู้นำชุมชน** ต้องเป็นคนที่มีความวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการศึกษา อาจารย์เยี่ยมลักษณะลงไปทำตรงนี้พ่อสมบุญจบ ป.๔ และนายก อบต. คนเก่า ป.๗ แต่ท่านเป็นคนที่มีความวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษา ดูแล้วทำให้ขับเคลื่อนไปได้เร็วทั้งที่เวลาเราเข้าไป ๑๓ หมู่บ้าน ไปทำเวทีที่ละหมู่บ้าน บางหมู่บ้านทำ

^๒ นายสมบุญ ครอบรู้ ทีมวิจัยโครงการ “การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยกุมิปัญญาท้องถิ่น โดยองค์กรชุมชน ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”

^๓ นายแก้ว ยานนท์ กุมิปัญญาประจำหมู่บ้านท้าวบุญเรือง

ได้เกือบครึ่งแต่ต้องปิด เพราะเมื่อพูดถึงเรื่องประเด็นการศึกษาแล้วคนในหมู่บ้านไม่เห็นด้วย เพราะยังคิดว่าประเด็นเรื่องการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียนไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับเรา ทำไมเราจะต้องเข้ามาทำและท่ามกลางภาวะการถ่วงโอนการศึกษาที่มีความขัดแย้งสูงมาก ทั้งผู้อำนวยการ โรงเรียนไม่ยอม แต่พ่อสมบุรณ์บอกว่า “อาจารย์ถ้าทำงานกับชุมชนขั้นตอนแรกที่จะต้องทำก็คือ สร้างความเข้าใจ ต้องให้เข้าใจกันก่อน พูดคุยกันให้รู้เรื่อง” เพราะฉะนั้นก็วนอยู่ในนั้น แต่ละหมู่บ้านเปิดเวทีเปิดแล้วเปิดอีกจนกระทั่งให้เข้าใจแล้วถึงจะก้าวไปขั้นต่าง ๆ ได้ เพราะฉะนั้นจะถามว่าอาจารย์เยี่ยมลักษณะให้อะไรชุมชนหรือไม่ อาจารย์ว่า ไม่นะ อาจารย์ลงไปเรียนรู้กับชุมชนมากกว่าได้จากชุมชนมากกว่า

คุณทรงพล เจตนาวณิชชัย

ผมถาม ๒ คำถามสุดท้าย พื้นที่ที่มีทุนอย่างพ่อสมบุรณ์ มีความสนใจบางส่วน การที่มีทุนเดิมอยู่แล้ว อะไรที่ทำให้พ่อสมบุรณ์ลุกขึ้นมาทำในสิ่งเหล่านี้ได้ มองในฐานะที่เป็นคนกลาง การที่อาจารย์ทำโครงการวิจัยอาจารย์มีส่วนอะไรบ้างที่ไปช่วยเติมเต็มพ่อสมบุรณ์ มองว่า นักวิจัยจากภายนอกเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรที่เข้าไป การที่เขาได้มีโอกาสเสวนากับกัลยาณมิตรทำให้เขาได้คิดลึกขึ้นหรือไม่ ทำให้เขาคิดกว้างขึ้นหรือไม่ เพราะถ้าฟังถ้าไม่มีนักวิจัยแล้วเขาไปได้ ก็ไม่ต้องมีโครงการวิจัยก็ได้ เพราะอาจารย์พยายามชวนชาวบ้านมาจนละเอียดบทบาทของเราในฐานะที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้มีส่วนไปสร้างโอกาสอะไรที่ไปเติมเต็มและทำให้เกิดการต่อยอด

อาจารย์เยี่ยมลักษณะ อุดาการ

ในขณะที่พอเริ่มงานวิจัย งานวิจัยของเราจะเป็นสองส่วน ระยะแรกเป็นวิจัยที่ภาคีวิจัยก็จะมีนักศึกษา อาจารย์ และชุมชน ใน ๔ เดือนแรก เอนักศึกษาลงไปและเอาชุมชนเข้ามาเป็นครู หลังจากนั้นในขั้นของการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เอนักศึกษาลงไปในพื้นที่โดยมีนักวิจัยในท้องถิ่นเป็นคนช่วย ในขณะที่เรากำลังศึกษาภูมิปัญญา ชาวบ้านก็พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในขณะที่ตรงนั้นอาจารย์คิดว่า ถ้าเราถอยออกเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้นแล้วชาวบ้านจะทำอย่างไร ดังนั้นเลยคิดว่าเราต้องพัฒนาเขาให้ได้ โดยการสนับสนุนจากเงินของ สกว. เราก็วางแผนร่วมกันว่าอยากจะรู้อะไรเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ พ่อสมบุรณ์บอกว่า “อยากรู้ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก” อาจารย์เยี่ยมลักษณะก็จัดทัศนศึกษาพาไปทุกแห่ง เวลาเราเข้าไปอบรมอะไรต่อมิอะไรเราก็เอาทีมคณะกรรมการของศูนย์รวมทั้งนายก อบต. เข้าไปนั่งฟังด้วย พาไปกรุงเทพฯ ไปดูโรงเรียนต้นแบบไม่ว่าจะเป็นรุ่งอรุณ ไม่ว่าจะเป็นหนูน้อยที่เป็นแกนนำทางวิสุทธิ สิ่งที่เป็นที่ปิดมากที่สุดก็คือ เราพาท่านไปพักที่กรุสภาคคณะกรรมการไปทั้งหมด ๗ คน ไม่หลับไม่นอนลุกขึ้นคุยกันและบอกว่าเราต้องกลับไปทำอย่างนั้นอย่างนี้ และเกิดการเปรียบเทียบเอง อย่างไปรุ่งอรุณไปเห็นการทำนา พ่อสมบุรณ์ก็หัวเราะบอกว่า “บ้านเราศูนย์อยู่ใกล้ลำนาคีเดียวแต่บ้านเขาต้องสร้างนา” และการทำอะไรต่างๆ ก็

จะใช้วัสดุธรรมชาติในการจัดตกแต่งหมดแต่เขาต้องซื้อ ไปสองคืนคนเหล่านี้ไม่นอนกันเลยกลับมาแล้วก็มาถอดบทเรียน อาจารย์บอกเลยว่าเขาเอาจริง พอกลับมาที่รับประชุมเลย เพราะฉะนั้นในฐานะที่อาจารย์เป็นนักวิจัยนอกพื้นที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยตรงนี้ก็ช่วยเติมเต็ม และหลังจากนั้นก็ยังคงต่อเนื่องทุกเวทีที่มีที่ไหนจะส่งไปและให้โอกาสเขาตลอด

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

ตรงนี้เราเห็นชัดว่า บทบาทของอาจารย์ในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการวิจัยก็คือ การสร้างโอกาสให้ตัวแทนนำทั้งหลาย ได้มีโอกาสเปิดหูเปิดตา กระตุ้นให้โอกาสเสวนากันเนืองๆ ทำให้สิ่งที่เขาเห็นเขาพบคิดลงไปอีกแทนที่จะดูผ่านๆ สิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทสำคัญมาก ขณะเดียวกัน บทบาทที่ทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดการพูดคุย อาจารย์พูดถึงพลังชุมชนน่าสนใจ ทุกโครงการต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เริ่มเรียนรู้ว่าในชุมชนมีพลังที่มีมากและหลายรูปแบบ

อาจารย์สิทธิพันธ์ ก็ได้เริ่มทลายกำแพงโรงเรียน เอานักเรียนไปเรียนกับทางพ่อแม่แกนนำชาวบ้านที่ทำเรื่องเกษตร อยากให้อาจารย์เล่าให้ฟังว่าเริ่มแนวคิดนี้ได้อย่างไร และทำอย่างไร และเห็นผลการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

อาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน

ในฐานะผู้วิจัยเองผมมองเหมือนกันว่า จริงๆ แล้วในชุมชนมีสิ่งที่ดีๆ อยู่เยอะ แต่บังเอิญว่าอาจจะอยู่กระจัดกระจาย ยังไม่ได้ผสมผสานกัน ในฐานะที่เป็นครูและเป็นนักวิจัยจะได้เปรียบอยู่อย่างหนึ่งคือ ถ้าเราลงไปชุมชนเราจะลงไปพร้อมกับคำว่า **ศรัทธา** ขณะทำการวิจัยได้ค้นคว้า ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมก็เรียนรู้ไปเรื่อยๆ มาประทับใจคำพูดของพระภิกษุท่านหนึ่งก็คือ พระอาจารย์สมคิด ท่านก็เป็นนักวิจัยเหมือนกัน แอบไปถามท่าน เกี่ยวกับการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของการทำความเข้าใจเมื่อเรามีความเข้าใจตรงกันจะทำอะไรก็ค่อนข้างง่าย แต่ว่าในกระบวนการวิจัยเราต้องพยายามดึงจุดเด่นของชุมชน ศักยภาพมีด้านไหน เท่าใด พร้อมหรือไม่ แล้วเข้ามาสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนหรือไม่ ถ้าตรงกันก็จะไปด้วยกันได้ดี ยกตัวอย่างงานวิจัยที่ได้ทำตัวผู้วิจัยรับผิดชอบสอนงานเกษตร โรงเรียนมีพื้นที่ในการทำ กิจกรรมทางการเกษตรน้อยมาก บังเอิญว่าชุมชนที่เป็นชุมชนใหญ่ของโรงเรียนเทศบาล คือ ชุมชนบ้านสวนหอม อาชีพอาชีพเดิมก็คือปลูกผัก ก็มรกระบวนการเรียนรู้เรื่องการปลูกผักมาหลายชั่วคนตั้งแต่เรียนรู้จากคนจีนที่อพยพเข้ามาเข้าไปรับจ้างก็ไปเรียนรู้ ผ่านยุคของเกษตรเคมีทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านสุขภาพ แล้วกลับเข้ามา

ผู้สภาพของเกษตรอินทรีย์ ชุมชนเข้มแข็งในด้านของการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดอาชีพ มีกิจกรรมที่กระทำร่วมกัน ก่อนเริ่มทำการวิจัย มีคำถามว่า เราจะผสมผสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างไร มีคำถามขึ้นในใจ ๒ ข้อคือ

๑. ชุมชนที่จะมาร่วมกับเรา น่าจะมีสภาพเป็นอย่างไร เหมือนกับการเลือกคู่ครองควรจะต้องเลือกหน้าตาลักษณะนิสัยอย่างไร

๒. ถ้าพบแล้ว รูปแบบหรือลักษณะที่จะนำมามีส่วนร่วมกันกับชุมชน น่าจะมีส่วนร่วมอะไรกันบ้าง

นี่คือคำถามการวิจัย อันดับแรกต้องลงไปศึกษาชุมชนเพื่อให้เห็นสภาพบริบททั้งด้านกายภาพ ทางสังคมว่า เขามีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้างที่จะพอดีกับความต้องการของโรงเรียน พบว่า ในชุมชนที่เลือกมีจุดเด่นคือ มีกลุ่มเกษตรกรปลูกปลอดสารพิษที่ค่อนข้างเข้มแข็งและเป็นมืออาชีพคือสังเกตเห็นว่ากิจกรรมที่ทำทำให้เกิดอาชีพกับชุมชนจริง ๆ เลี้ยงดูครอบครัวได้จริง ๆ กลุ่มเกษตรกรมีอยู่ประมาณ ๓๗ ราย เป็นผู้ที่ปลูกด้วยและขายด้วย เมื่อเรามองเห็นความเข้มแข็งของชุมชนจุดเด่นของชุมชนซึ่งพอดีกับความต้องการของโรงเรียนคือ โรงเรียนจำเป็นต้องสอนงานเกษตร ถ้าเด็กไปเรียนกับชุมชนเด็กจะได้อะไรมากกว่าการปลูกผัก และสิ่งที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกิดการเปลี่ยนแปลง อันดับแรกคือเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ๓ ประการคือ ความรู้ ความรู้ที่เขาได้เห็น ได้จับต้องจริงย่อมดีกว่าความรู้ที่ได้จากปากของครู ความรู้ในประเด็นของการปลูกผักเรียนรู้ได้ชัดเจนขึ้นในเรื่องของการประกอบอาชีพด้วย

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

น่าสนใจมากที่บอกว่า ถ้าเขาไปเรียนกับชาวบ้านเขาจะได้มากกว่าเรื่องการปลูกผัก นั่นคืออะไรบ้าง

อาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน

ถ้าเด็กปลูกผักในโรงเรียนเด็กก็จะได้เห็นครู เห็นผัก เห็นเพื่อน แต่ถ้าเขาเดินทางไปเรียนในชุมชนเด็กได้เห็นว่าปลูกผักไม่ได้เกี่ยวกับด้านอาชีพอย่างเดียว ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม มีเด็กคนหนึ่งทุกครั้งที่ไปเรียนแกละอยู่หลังห้องไม่กล้าพูดเป็นเด็กผู้ชาย หลังจากที่เราเรียนมาได้เทอมหนึ่งในห้องเรียนเด็กจะไม่กล้าถามครู กลัวถามไปแล้วถูกถามกลับกลัวตอบไม่ได้ก็จะอายเด็กก็จะถูกปิดกั้นโดยตรงนี้ แต่ว่าถ้าถามกับสูงกับคนแก่ ท่านก็ตอบตอบแล้วไม่เข้าใจท่านก็จะทำให้ดู มีนิทานมาหลอกล่อให้ดูให้ทำ เด็กก็จะกล้าตอบ เวลาสอนในห้องครูจะพูดคนเดียวอาจจะมีตอบได้บ้างเป็นบางคน แต่ถ้าคนแก่สอนเด็กจะแย่งกันถาม เด็กทั่ว ๆ ไปรวมทั้งเด็กที่ก่อนเริ่มเข้าสู่กระบวนการวิจัยถ้าถามอาชีพในดวงใจของเด็กตั้งแต่อนุบาลขึ้นไปเด็กมักจะตอบว่าอาชีพในฝันคือ นักร้อง นักแสดง เป็นดารา นายแบบ นางแบบ แต่ว่าหลังจากผ่านกระบวนการนี้แล้วสิ่งที่เด็กเขียนเรียงความออกมา

นั้นเด็กมองเห็นว่า การปลูกผักในพื้นที่ไม่ถึงงานก็สามารถเลี้ยงชีพของคนแก่ ๒ คนตายได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องไปทำงานใกล้บ้านตกเย็นก็มีเวลาไปรับหลานนี่คือสิ่งที่เด็กมองเห็นได้ เด็กหลังห้องคนเดิมแถมเขียนเรียงความมาจากการที่เป็นเด็กที่ปิดกั้นตัวเองสามารถคิดไปสู่ออนาคตได้ เราภูมิใจที่เด็กเปลี่ยนแปลงดีขึ้นหลังจากการทำวิจัยเสร็จสิ้น คำถามวิจัยอีกข้อคือ เรามองชุมชนชาวบ้านเป็นอะไรเป็นเครื่องมือหรือไม่ เป็นกลุ่มทดลองหรือเปล่า หลังเสร็จสิ้นงานวิจัยสิ่งที่สะท้อนกลับมาทำให้เราสบายใจขึ้นและดีใจที่มีหลายท่านที่มาร่วมกระบวนการวิจัยกับเรามีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ก่อนทำการวิจัยครูในโรงเรียนจะบอกว่า การเรียนการสอนเป็นเรื่องของครู มองว่าถูกเฉพาะส่วน อาจจะเป็นในส่วนของวิชาทักษะ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แต่ถ้าเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการดำรงชีวิตน่าจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ ถ้าไม่ให้ชุมชนและเด็กมามีส่วนร่วมกัน อาชีพในฝันของเด็กก็จะเป็นดารานักร้องเหมือนเดิม

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

อาจารย์เปรียบเทียบวิธีการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนและเด็กไปเรียนกับคนเฒ่าคนแก่ไปเรียนกับของจริง เห็นวิธีการสอนที่ต่างกัน ทำให้คิดถึงที่อาจารย์เขียนลักษณะพูดว่า ระบบการศึกษาของเราเริ่มทำให้เด็กคุยกับพ่อแม่ไม่รู้เรื่อง ทั้งภาษาทั้งคำอะไรต่าง ๆ คนเฒ่าคนแก่ท่านใช้ภาษาของจริง ภาษาคิดค้น ภาษาที่มันมีชีวิต ขณะเดียวกันมีของจริงให้ดูด้วย คุยไม่เข้าใจก็ลงมือทำ ให้ดูให้เด็กทำผ่านการปฏิบัติจริงไม่ได้สอนจากความฝัน เด็กไม่เข้าใจก็มีวิธีเล่นให้เด็กฟัง ทำให้มองว่าครูในโรงเรียนเป็นเครื่องจักรกลมากขึ้นหรือเปล่า อาจารย์ประทับใจมากที่สุดผลการเปลี่ยนแปลงคืออะไร เป็นประเด็นหลักเลย

อาจารย์สิทธิพันธุ์ ทานิชอิน

พอใจผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทุกส่วนทุกคนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง มีทิศทางที่ดีขึ้นถึงแม้จะไม่ดีที่สุดแต่ก็ดีขึ้น

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

ไปดูอีกชุมชนที่เอาเรื่องการจัดการป่าชุมชน สิ่งแวดล้อม

อาจารย์สุวัฒน์ ญาณะโค

มุ่งเน้นแนวทางกระบวนการทำงานอยู่ ๓ ด้าน

- การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชน
- การพัฒนาเส้นทางการศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนคอยผายาย มีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นสำหรับการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่สอง

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการจัดการป่าชุมชนและการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

เรามองประเด็นการทำงานอยู่ ๓ ด้าน ผลที่เกิดขึ้นมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ ครู นักเรียน และชุมชน

จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดก็คือ ครู ในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาถ้าครูไม่มีการเปลี่ยนแปลงไม่พัฒนาตนเองการจัดการศึกษาอาจจะล้มเหลวได้ การเปลี่ยนแปลงของครูในกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่น เดิมการเรียนการสอน เรื่องประวัติชุมชน เรื่องหิน เรื่องระบบนิเวศวิทยา เรื่องทางด้านสมุนไพร กันในห้องเรียนปรับจากเรียนในห้องเรียนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ชุมชนมาเป็นตัวหลักของการจัดการเรียนรู้ ครูพาเด็กไปเรียนรู้จากสถานที่จริง จากเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เราพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตัวครูเป็นอันดับแรก พยายามให้ครูจัดกิจกรรมที่พานักเรียนไปลงมือทำด้วยตัวเอง ต้องต้องสืบค้นความรู้ บันทึก สังเกต ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ครูไม่สามารถที่จะบอกให้เด็กทำได้ เปลี่ยนจากกิจกรรมที่ครูบอกเป็นนักเรียนลงมือทำเอง เกิดความมั่นใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาออกมาให้ครูทำและพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเอง พบว่า ครูกลัวในการพัฒนากลัวในการทำหลักสูตรท้องถิ่น คิดว่าเรากลัวรูปแบบของการทำมากกว่า จะต้องมียุทธวิธี ๑ ๒ ๓ มีวัตถุประสงค์ มีมาตรฐาน แต่ไม่บอกว่าเป้าหมายของหลักสูตร คือ อะไร นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เรียนจากห้องเรียน เรียนรู้จากชุมชนอื่นกลับมาเรียนรู้ท้องถิ่น ในหมู่บ้านของตนเอง ในแหล่งเรียนรู้ได้เอาเรื่องจริงในชุมชนมาเป็นตัวตั้งในการเรียน แล้วเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เราสอนเรื่องหมู่บ้านเด็กจะเรียนรู้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านไปถึงระดับสากล เด็กได้ลงมือทำ ได้ลงมือปฏิบัติ ลงมือค้นคว้าสังเกต เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาของชุมชน เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นหมู่บ้าน กระบวนการวิจัยเริ่มจากปัญหาของชุมชน คือ ปัญหาป่าชุมชนที่ถูกทำลาย ชาวบ้านต้องการให้ช่วยกันดูแล ถ้าเด็กได้เรียนรู้ว่านี่คือปัญหาของชุมชน ปัญหาของตนเอง ปัญหารากเหง้าของบรรพบุรุษ เด็กก็จะรักท้องถิ่น สานต่อปณิธาน สำนต่อความคิดของชุมชนว่า เมื่อเราอยู่ที่นี้เราต้องช่วยกัน แม้ว่าฉันจะออกไปข้างนอกสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นผลกระทบต่อไป ซึ่งทุกแห่งก็มีปัญหาเหมือน ๆ กัน ตัวปัญหาอาจแตกต่างกันแต่ลักษณะจะคล้าย ๆ กัน เด็กสามารถเอารูปแบบที่ได้ไปทำได้ โรงเรียนจะได้หลักสูตรท้องถิ่นนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ชุมชนกับโรงเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ โรงเรียนนำนักเรียนไปเรียนรู้กับชุมชน เรียนรู้กับคนในชุมชน เรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ชุมชนเป็นวิทยากรท้องถิ่น โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันในการจัดการศึกษา เรียนรู้ในเหตุและปัญหาของชุมชน หาทางแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกันนักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องป่า ชาวบ้านต้องการรักษาป่า ทุกคนได้ประโยชน์ เส้นทางศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างของชุมชนในการดูแลรักษาป่า

ปัจจุบันทางชุมชนได้ร่วมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจัดทำเป็นศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าพลิกฟื้นขึ้นมา อาหารป่ามีมากขึ้น มีกิจกรรมทบทวนกฎระเบียบชุมชนเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่า มีบทเรียนอะไรบ้างและจะทำอะไรต่อไป น่าจะใช้ความอุดมสมบูรณ์นี้มาเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนของหมู่บ้าน จึงแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากป่า เริ่มต้นจากการเข้าอบรมการแปรรูปอาหารกระป๋อง ได้รับเครื่องมือเครื่องมือกลับมา ได้งบจาก อบต. เข้ามาดูแล และจากการระดมทุนของคนในหมู่บ้าน และจะเป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปอาหารให้กับนักเรียนถือว่าเป็นหลักสูตรอีกอันหนึ่งที่จะเกิดขึ้น นักเรียนสามารถเข้าไปศึกษาได้จากชุมชน ผลิตภัณฑ์จากป่าที่คิดจะนำมาแปรรูปคือ พวกเห็ดต่าง ๆ เช่น เห็ดหล่มซึ่งออกตลอดปี ไข่มดแดงกระป๋อง แมลงกระป๋อง

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

เวลาพานักเรียนออกไปเรียนรู้ข้างนอก จะเกิดปัญหาเยอะมาก ปัญหาจากผู้บริหารเอง ปัญหาจากอาจารย์ อะไรต่าง ๆ ไม่ทราบอาจารย์ทั้งสองท่านมีปัญหาบ้างหรือไม่ เนื่องจากกลัวว่าพาลูกหลานออกไปนอกโรงเรียนเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาแล้วจะอย่างไร

อาจารย์สุวัฒน์ ญานะโค

สำหรับที่โรงเรียนไม่มีปัญหาเนื่องจากผมเป็นผู้บริหาร เราได้ออกไปเรียนรู้กับชุมชนมาร่วม ๑๐ ปีแล้ว เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ ดังนั้นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนไม่มีปัญหาในเรื่องนี้

อาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน

คงต้องอ้าง ศรัทธา และความเชื่อมั่นให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง เราต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น สร้างความเข้าใจกับชุมชน ชาวบ้าน การนำเด็กออกไปเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปการที่เด็กเดินเข้าไปในชุมชนจะเป็นขั้นเป็นตอนตามแผนกิจกรรมที่วางไว้ ปัญหาที่จะลดลง

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

นี่คือ รายละเอียดสำหรับครูที่ยังไม่เคยพาเด็กออกอาจจะกลัวนั่นกลัวนี่ เราทำมาแล้วเห็นขั้นตอน อุปสรรค และวิธีแก้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อาจารย์ทั้งสองท่านที่อยู่ในระบบโรงเรียนอยู่ และอาจารย์พยายามบูรณาการสาระการเรียนรู้ตามวิชาและไปเชื่อมกับชุมชนมากขึ้น ไปเชื่อมกับสิ่งที่เป็นประโยชน์สิ่งที่ดีในชุมชน แต่อาจารย์สุเมธเป็นไปอย่างไรรูปแบบ เชิญฟังได้เลย

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

ขอต่อประเด็นก่อน การพาเด็กออกไปข้างนอก แต่ก่อนที่รับราชการอยู่เอาเด็กมาทำกิจกรรมได้เราจะมีอิทธิพลพอสมควรแต่มีปัญหากับผู้ปกครอง ตรงกันข้ามเมื่อออกจากราชการมาจะไม่มีปัญหากับผู้ปกครอง เราไม่ใช่อิทธิพลในการให้คะแนนหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับนักเรียน ก็มีเงื่อนไขร่วมกันกับนักเรียนเวลามาจัดค่ายจัดกิจกรรมร่วมกันแล้วสิ่งที่ได้จะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ใหญ่เห็นว่าวิธีที่เขาใช้มีประโยชน์ใช้ได้จริงนี่เป็นหลักประกันที่เยี่ยมยอดมาก มีเด็กบางคนไปขอให้ครูไปขออนุญาตผู้ปกครองให้มาได้ ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ ครูจะไม่ไปขอให้เพราะแสดงว่าเด็กมีปัญหาไม่สามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ปกครองได้จะเป็นตัวกระตุ้นเตือนให้พวกเขาพัฒนาตัวเองต่อไป

การจัดงานในวันนี้ เมื่อวานเข้ามาถึงเข้ามาถึงที่นั้นก็คำพอสักเด็กจากอมก๋อย จากเชียงใหม่ต้องรอให้เลิกโรงเรียนก่อน ก็ได้เข้าไปคุยกับผู้บริหารโรงเรียนว่าเด็กต้องมาเตรียมตัวจัดกิจกรรม จัดค่าย ชักซ้อมกิจกรรมการแสดง เนื่องจากเด็กยังไม่คุ้นเคยกัน เด็กยังไม่เคยเจอกันมาก่อน แต่ผู้บริหารก็ไม่อนุญาตให้มาเราได้เข้าไปคุยกับชาวบ้านคุยกับผู้ปกครองแล้ว เพราะฉะนั้นวิธีการทำงานจะแตกต่างจากในระบบก่อนข้างมากในส่วนนี้ ทุกๆรุ่นเราจะสร้างจิตสำนึกที่ดีไว้เพื่อไม่ให้เกิดข้อกล่าวหาว่าไม่ดี

มีประเด็นที่เห็นต่างจากอาจารย์ทั้งสองท่านในเรื่องการหยิบปัญหาของชุมชนมาเป็นตัวตั้งในการจัดการเรียนการสอน สำหรับของตัวเองจะมาทีหลัง ในส่วนนี้จะเริ่มจากการสร้างสำนึก สร้างวิธีคิด เริ่มจากด้านศาสนา เข้าวัด สร้างวิธีคิดเชิงพุทธคิดให้เหตุให้ผลใช้ปัญญาอาจจะเป็นเรื่องยากอยู่บ้างตรงที่ว่าเด็กก็มีวิธีอยู่ในระดับหนึ่งทำอย่างไรให้ต่อเนื่อง เด็กอาจจะคิดได้ไว้ในระยะหนึ่งแต่ว่าไม่ต่อเนื่องไม่มั่นคง คือ ยังไม่มีสมาธิ แต่พอได้รับสื่อได้รับการกระตุ้นเรื่อยๆ ก็จะเกิดได้ทำอย่างไรที่ผู้ใหญ่หรือครูอาจารย์จะทำอย่างไรให้เกิดความต่อเนื่องขึ้นเรื่อยๆ เราให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงตามลงไปถึงชุมชน เช่น เด็กเชียงใหม่เข้าไปเยี่ยมในหมู่บ้าน นำเด็กจำนวนหนึ่งมาเข้าค่าย พอเสร็จก็ตามไปที่ชุมชนอีกได้รับการตอบรับมีการจัดกิจกรรมในชุมชนต่อเนื่องขึ้นมาอีก เช่น ปางแดงในชุมชนปะหล่องที่มีจุดเด่นทางภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง มีสมุนไพรตัวหนึ่ง “เงี้ยว” เวลาเป็นไข้จะเอาใบมาตำแล้วพอกตรงข้อ ไข้จะหาย มือจะดำ สีคล้ำคล้ำ เราตามไปดูต้น มันคือ “ต้นส้ม” นั่นเอง เราก็สานต่อภูมิปัญญาต้นส้ม ได้องค์ความรู้จากลูกศิษย์ในการทำผ้าทอสีธรรมชาติไปสานต่อให้กับชาวบ้าน ต้นส้ม หรือเงี้ยว ไม่ใช่แค่ยาสมุนไพรเท่านั้น ไม่ใช่แค่สิ่งที่เปื้อนมือเท่านั้นแต่นำมาย้อมสีจะได้ผ้าที่เรียกว่า ผ้าหม้อส้มจริงแท้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เราไปจุดประกายว่า เขามีของคืออยู่เป็นสิ่งที่ข้างนอกต้องการเป็นสีที่สามารถต้านแสงยูวีได้ เราชักชวนเขามาเรียนรู้ ผู้ใหญ่ยังไม่รบกวนเนื่องจากการทำมาหากิน แล้วเก็บเป็นสื่อชีวิตเอาไว้ พอกับไปก็เอาสื่อนี้ไปขยายผลให้พ่อแม่ของพวกเขาได้รู้ว่าลูกหลานเขาทำอะไรกันบ้าง นี่ถือว่าเป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษาที่

สามารถเข้าถึงพ่อแม่ได้อย่างรวดเร็วจากเมื่อก่อนที่ต้องอธิบาย รอดูการเปลี่ยนแปลงซึ่งใช้เวลานาน จากปลายเดือนเมษายนที่ผ่านมาสามารถจัดกิจกรรมได้ถึง ๓ ครั้งแล้ว

ตอนนี้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังยั่งยืน คนที่เข้าใจในแนวทางเดียวกัน มีความคิดคล้าย ๆ กันเริ่มขยับเข้ามาหา กัน มาทำกิจกรรมร่วมกัน อาจจะมีเป้าหมายเพื่อลูกหลานส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือเพื่อที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมต่อไป แนวคิดเชิงพุทธก็จะเป็นแนวคิดเชิงนี้ เราจะบูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชนได้อย่างไร แต่ละคนมาหลอมรวมกันเพื่อจัดการเรื่องการศึกษา เครือข่ายมีอยู่ประมาณ ๑๕ จุดด้วยกัน ที่ผางเป็นร้านมังสวิรัต กิจกรรมไร้สารพิษ มีโรงเรียนมาหมา ให้ไปทำอาหารเลี้ยงนักเรียนและครูที่โรงเรียน ที่เชียงดาวเป็นสวนและทำอาหารมังสวิรัตขายที่ คณะมนุษยศาสตร์ มข. เวลาจะพานักเรียนไปเรียนเรื่องการแปรรูปอาหารก็จะไปเรียนรู้กับสองตาขายที่เชียงดาว พวกเขาเก่งมากในเรื่องนี้ เครือข่ายของเราจะมีความหลากหลาย นี่คือการจัดการศึกษาที่ชุมชนมีส่วนร่วม คำว่า ชุมชนไม่ได้มีความหมายแค่ว่า เสาบ้านอยู่ติดกัน คือคนที่มีความเข้าใจตรงกัน อยากจัดการศึกษาให้เยาวชน

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

เหมือนเป็นการมีอุดมการณ์ร่วมกัน อาจารย์มีค่ายแต่ไม่ได้ติชอบเขตเฉพาะค่าย เด็กกลับไปอยู่ในชุมชนก็มีฐานการเรียนรู้กับชีวิตจริง

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

จากเมื่อก่อนที่จัดค่าย วิทยากรแต่ละฐานอาชีพจะยกอุปกรณ์ไปที่ค่ายเพื่อจะเชื่องานและทำให้เด็กดู เด็กจะได้ฝึกทำ เรามีความรู้สึกว่ามันยังไม่จริง มันยังมีการจัดการที่ไม่ครบเหมือนที่อาจารย์ว่า มันไม่เหมือนกับการลงไปเรียนกับชุมชนอย่างแท้จริง เคยมีผลการวิจัยที่บ้านถวายที่เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้มีความรู้มาสอนนักเรียนในโรงเรียน ผลออกมาว่าไม่สามารถตอบคำถามได้ว่าเด็กรู้สึกสำนึก รัก อยากจะทำอยากจะทำเลือกเป็นอาชีพ ซึ่งยังไม่ใช่ จะต้องพานักเรียนไปเรียนกับพ่ออยู่ที่บ้าน ต้องใช้เวลา เราก็เริ่มทดลองเรื่องนี้เหมือนกันกับกลุ่มโรงเรียนบางโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่สันทราย อาจารย์เชิญให้ไปจัดกิจกรรมค่ายให้กับนักเรียนทั้งโรงเรียนมีอยู่ ๔๐-๕๐ คน แทบจะถูกยุบโรงเรียน แต่ผู้ปกครองไม่อยากจะยุบ จึงชวนคุยกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองว่าชุมชนจะมีส่วนช่วยในการจัดการศึกษาได้ขนาดไหน ชุมชนหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าไปช่วยจัดการศึกษา ในชุมชนมีบ้านหนึ่งเป็นฝรั่งรับอาสาจะสอนภาษาเด็ก ที่นาของโรงเรียนที่ให้ชาวบ้านเช่าก็จะให้นักเรียนทำเอง ที่อบต.มีคอมพิวเตอร์จำนวนมากเด็กเข้าไปเรียนได้ เกิดการมีส่วนร่วมหลากหลายมากขึ้น โรงเรียนที่นี้ให้ออกาสว่านักเรียนคนไหนพร้อมที่จะเรียนที่บ้านไม่ต้องไปโรงเรียนก็มาตกลงร่วมกัน กลายเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยอีกรูปแบบหนึ่ง การศึกษาตามอัธยาศัยมี ๓ กรณี

๑. การศึกษาตามอัธยาศัยแบบเต็มเวลา คือไม่ต้องไปโรงเรียนหรือไปน้อยมาก อาจจะไปส่งการบ้าน แล้วเรียนรู้อยู่ที่บ้าน

๒. การศึกษาตามอัธยาศัยแบบครึ่งเวลา ตกลงร่วมกับ โรงเรียน อาจจะเรียนบางวันเท่านั้น เช่น ทุกวันอังคารจะมาเรียนภาษาอังกฤษที่บ้าน ครูไม่ต้องมาควบคุมแต่จะมีแฟ้มงานให้ทำเพื่อให้ทางโรงเรียนรับรู้ว่าเรียนอะไรไปบ้าง

๓. การศึกษาตามอัธยาศัยแบบบางเวลา โรงเรียนให้โอกาสเด็ก ๆ มาร่วมกิจกรรมกับเรา แต่เป็นช่วงเสาร์-อาทิตย์ หรือปิดเทอม ถ้ามีโครงการร่วมกันจริง ๆ ก็จะเป็นวันธรรมดาได้บ้าง ค่าจะจัดประมาณ ๕ วัน ได้รับความร่วมมือดีมากจากหลายโรงเรียน ทั้งที่ลำพูน เชียงใหม่ ไกลไปถึงพิษณุโลก

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

ค่าย ๕ วันเด็กจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง วิธีการจัดให้เด็กเรียนรู้ อาจารย์จัดอย่างไร

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

ใช้วิธีบูรณาการ ทางผู้ปกครอง มาร่วม อบต. จะให้ทุน ธกส. องค์กรเอกชน ให้ทุนสนับสนุน เป็นการบูรณาการคนร่วมจัด ต่อไปการบูรณาการทางด้านเนื้อหาสาระ ได้แก่ เน้นเรื่องของคุณธรรมเป็นหลัก เป็นค่ายที่ค่อนข้างลำบาก น้ำไฟไม่ค่อยมีไม่สมบูรณ์ บ้านพักยังต้องช่วยกันสร้างบ้านดิน เด็กจะชอบความลำบาก เราได้ตั้งต้นให้เขาเรียนรู้วิถีคิดว่าชีวิตต้องต่อสู้กับปัญหาอะไรก็ตามที่เป็นโจทย์ในค่ายเราจะให้เขาช่วยคิด ช่วยวางแผน เกิดการกระตุ้นวิถีคิดของเด็กขึ้นมา ปัญหาจะไม่ใช่ว่าปัญหาอีกต่อไป รู้สึกการเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาคนโดยตรง อาจจะไม่หวังว่า จะงดงาม เราจะได้กระบวนการคิดของเด็กได้กระบวนการกลุ่ม ฐานอาชีพก็จะตามมาเด็กจะเลือกอะไรก็ได้เขาจะเลือกเองเขาจะลดตัวเองลงมามีเลือกอะไรที่คิดดีไม่รับคำนิยามจากภายนอกเข้ามา เด็กจะลุยกันเอง ค่ายของเราสร้างคนได้ ไม่ต้องมีการชี้ทางแต่เกิดจากจิตสำนึกของเขาเอง จำนวนคนในค่ายจะไม่จำกัดอาจจะ ๔๐ คนขึ้นไป มากสุดเคยจัดที่ ๑๔๐ คน จำนวนคนที่อยู่ที่เงื่อนไข ณ จุดนั้น เช่น ปิดเทอมเด็กก็จะมากหน่อย การรับสมัครเด็กจะผ่านทางโรงเรียนที่สนใจ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และจากกลุ่มเด็กเองที่ชักชวนกันมา

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

การออกแบบกิจกรรมในค่ายอาจารย์คิดหลักอย่างไร

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

การออกแบบจะอยู่ที่วันแรกของการเข้าค่าย พอเด็กเข้ามาจะแนะนำว่า ค่ายมีอะไรบ้าง แต่ละกลุ่มที่มาเข้าค่ายมีประสบการณ์อะไรมาบ้าง แต่ละกลุ่มมีอะไรเด็ดที่สามารถมาทำร่วมกันได้ ก็ จะร่วมกันวางแผนตามความสนใจของผู้ร่วมค่าย จะแตกต่างกันออกไปแต่ตรงกับสิ่งที่พวกเขาสนใจ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

อาจารย์เยี่ยมลักษณะยังไม่ได้พูดถึงเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอาไปใช้ในศูนย์เด็กเล็ก อยากให้อาจารย์ช่วยขยายความตรงนี้ว่ารูปธรรมของภูมิปัญญาที่เอาประยุกต์ใช้ในศูนย์เด็กเล็กมีอะไรบ้าง

อาจารย์เยี่ยมลักษณะ อุดการ

ภูมิปัญญาที่ได้จากการที่ให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการลงศึกษาชุมชน ในช่วงที่พวกเขาเรียนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีอยู่ประมาณ ๑๐ กว่าประเภทเริ่มตั้งแต่ เรื่องของเพลงเด็ก เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน คติความเชื่อ ประเพณีชุมชน ของเล่นสำหรับเด็ก พยายามให้นักศึกษาลงไปศึกษาว่าของเล่นสำหรับเด็กในแต่ละช่วงวัยในระดับประถมวัยนั้นที่เป็นของเดิมในชุมชนมีอะไรอยู่แล้วบ้าง และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนั้น ๆ มีอะไรบ้าง แม้กระทั่งในเรื่องของสมุนไพรที่ในอดีตเคยนำมาใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาหารที่ให้สำหรับเด็กเล็ก ๆ ที่ผู้เฒ่าผู้แก่เคยใช้เลี้ยงลูกในอดีตนั้นเป็นอย่างไร เพราะจริง ๆ แล้วในวิชาจิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่อาจารย์เยี่ยมลักษณะสอนจะเป็นทฤษฎีของต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ มีงานวิจัยอยู่ชิ้นหนึ่งของ ศาสตราจารย์อาจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ เขียนไว้ชัดเจนว่าเด็กของเราไม่สามารถเข้ามาเป็นผู้พัฒนาประเทศได้ถ้าหากเขาไม่รู้จักรากเหง้าของตนเอง เพราะฉะนั้นถ้าเรายังทำอยู่อย่างนี้คงจะแย่ ในขณะที่เราเรียนทฤษฎีของต่างประเทศในขณะเดียวกันเราก็จะให้เด็กเอาทฤษฎีของบ้านเรามานำมาบูรณาการร่วมกันด้วย ในความเชื่อของตัวเองมันจะต้องมีรอยเชื่อมต่อที่สามารถบูรณาการกันได้ นี่คือ ภูมิปัญญาทั้งหมดของนักศึกษาลงไปค้นคว้าในชุมชน โดยมีนักวิจัยในชุมชนเป็นผู้ประกอบไปด้วย พอได้มาแล้วเราก็เอาภูมิปัญญาเหล่านี้มาพัฒนาเป็นหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่วานูญเรื่องในขั้นตอนของการพัฒนา นักศึกษาได้จบคอร์สไปแล้วเราก็เอาชาวบ้านเข้ามา เรามีภูมิปัญญาที่เป็นข้อมูลดิบเป็นพื้นฐานในแง่ของการพัฒนาหลักสูตรเราก็เข้าไปช่วยในฐานะของนักจัดการศึกษาเราก็มีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรแต่ชาวบ้านมีภูมิรู้ เราก็เข้าไปบอกว่าในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีขั้นตอนอย่างไรบ้างชาวบ้านมีภูมิรู้ก็ช่วยตรวจสอบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักศึกษาได้มา

หลังจากนั้นก็มานั่งคุยกันในแง่ของการพัฒนาหลักสูตรเราต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมชาวบ้านบอกว่า ภูมิปัญญาอย่างเดียวไม่ได้เราจะต้องบอกเราจะต้องกำหนดไปเลยว่า ลักษณะของเด็กเล็กที่ศูนย์จะต้องพัฒนาออกมาจะเป็นอย่างไรบ้างพวกเขาบอกออกมาเลยว่าจะต้องไปคนที่พูดเพราะ เป็นคนที่ไหว้วายอะไรต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มาจากชุมชนหมดเลย เราก็เอาสิ่งเหล่านั้นมากำหนดเป็นคุณลักษณะของเด็กที่จบตรงนี้ แล้วก็เข้ามาหากิจกรรมว่าเราจะใช้กิจกรรมอะไรในการพัฒนาให้เด็กเกิดตรงนี้ เป็นเรื่องที่แปลกมากเลย ว่าพอเราเอาหลักสูตรของศูนย์การศึกษาประถมวัยฉบับใหม่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เอามานั่งดูตอนนั้นยังเป็นร่างอยู่มันมีคุณลักษณะนิสัยที่ตรงการเน้นที่ฟัง ประสงค์ ๑๒ ข้อทั้งหมดส่วนใหญ่แล้วจะตรงกับที่ชุมชนต้องการ เอาไปให้ชุมชนดูว่าที่ชุมชนต้องการมันเข้ากับแกนกลาง ทั้งหมดที่นั่นทำให้เราทำถูกต้องตามกฎหมายไม่ว่าจะเอาหลักการในการอบรมเลี้ยงดูที่ระบุไว้ชัดเจนในหลักสูตรฉบับร่าง ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม เน้นหลักของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรามีหมด ทุกคนทำงานบนฐานของความถูกต้องตามของการพัฒนาการศึกษาชาวบ้านก็มีความภูมิใจมาก

พอได้มาเราก็ถอดเอาภูมิปัญญาเหล่านั้นมาจัดเป็นกิจกรรม ชมรมผู้สูงอายุได้เข้ามาช่วยสร้างของเล่นสำหรับเด็กเพราะคนรุ่นใหม่ทำไม่เป็นแล้ว มาช่วยกันสร้างศูนย์สื่อสำหรับเด็กประถมวัย อาจารย์ก็ถอดเอาคำสัมภาษณ์ประวัติชุมชนว่า ทำไมชื่อ บ้านแหวนว่า ทำไมชื่อทำบุญเรื่อง ในขณะที่เราถอดมีคนอายุประมาณ ๓๐ กว่าซึ่งเป็นคนในชุมชนนั้นเขาบอกเลยว่า เขาเกิดที่นี่แต่ไม่เคยรู้ว่า ประวัติชุมชนทำไมบ้านต้องชื่อนี้ก็เพิ่งมาได้รู้ แล้วให้นักศึกษาเอกศิลปะไปเขียนเป็นนิทานแล้วให้คุณครูสอนเล่าให้เด็กฟัง ก่อนนอนก็เปิดเพลงกล่อมเด็กที่พ่ออยู่แม่อยู่เล่าว่า สมัยก่อนเป็นอย่างไร เราทั้งหมดตรงนี้มีบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลาง มีความเชื่อว่า ถ้าหากเด็กได้รู้จักตัวตนของตัวเองและรากเหง้าแล้วจิตสำนึกในการรักบ้านเกิดจะเกิดขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง ในส่วนของนักศึกษาที่อาจารย์พาไปศึกษาทำวิจัยในระยะแรก นักศึกษาทั้งหมด ๖๗ คนสิ่งที่พบคือ เขามีความรู้สึกเคารพในความเป็นชุมชนมากขึ้น เด็กส่วนใหญ่ที่เรียนราชภัฏบอกได้เลยว่า ๙๐ % มาจากชุมชนแต่เขาจะละอายที่จะบอกว่ามาจากชุมชน พอกลับไปบ้านก็มีท่าทีที่เป็นปฏิกิริยาต่อคนในชุมชน ซึ่งตรงนี้ไม่ค่อยเหมาะสม พวกเขาเกิดความเคารพ ชื่นชมและศรัทธา ในขณะเดียวกันสิ่งที่เด็กรุ่นหลานเข้าไปนั่งฟังคนแก่เล่าทำให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีความรู้สึกที่ดีมากๆ พวกนักศึกษาได้นำเอาสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในการเข้าศึกษาชุมชนไปประยุกต์ใช้กับตนเอง เอาเทคนิคไปใช้ในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง ให้ผู้ปกครองมาให้ความรู้ที่เราเรียกว่า โรงเรียนพ่อแม่ การเรียนคอร์สนี้ได้อะไรมากกว่าที่กำหนดไว้ ในส่วนของชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เริ่มจัดการความรู้ที่ได้ ในฐานะนักวิจัยมีศรัทธาว่าการจัดการเรียนแบบบูรณาการการวิจัยเข้าไปด้วย น่าจะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้เพิ่มศักยภาพได้และเราก็ได้คำตอบจริงๆ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

มีคำถามจากข้างล่างอยากให้อาจารย์สุเมธช่วยขยายความเล็กน้อยว่า ในวิธีการจัดการเรียนการสอนที่อาจารย์ทำอยู่ อาจารย์ประยุกต์วิธีพุทธเข้าไปอย่างไร

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

หลักธรรมหลอมรวมแล้วจะมุ่งเน้นไปที่การรู้จักตัวเอง เรียนว่าหลัก อตฺตาหิ อตฺตาโน นา โถ ทำอย่างไรให้เขาได้เข้าใจตัวเอง ให้ชัดเจนนี้ให้ได้ ในหลักธรรมของศาสนาพุทธจะประกอบไปด้วยศรัทธา ปัญญา คู่กันไปเสมอ ๆ เราสังเกตได้ว่าสังคมจะขาดตัวนี้ ตัวศรัทธาอาจจะมีเยอะอยู่ เราเพิ่มเติมส่วนที่เป็นปัญญาเข้าไปอาจจะไม่เน้นศรัทธามากนัก ค่ายของเราอาจจะไม่มีลักษณะของเชิงวัดเราอาจจะไม่มีพระ แต่ว่า เราก็อาศัยกิจกรรมที่จะทำให้เขาเกิดปัญญา ใช้เหตุใช้ผล ใช้วิธีการที่ประชุม ใช้การสังเคราะห์ร่วมกัน เวลาเกิดปัญหาก็จะใช้การประชุมใช้การตรงลงร่วมกันคิดร่วมกันทำระดมพลังสมอง แล้วก็ออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่ยอมรับกัน และลงมือปฏิบัติตามนั้น ถ้าเกิดปัญหาหรือเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นมาอีก ทุกคนก็จะกลับมาทบทวนกันอีกครั้ง ก็จะย้อนไปย้อนมา นักเรียนที่มาหลาย ๆ ครั้งเขาก็มาเยือนอีกหลาย ๆ รอบเพิ่มขึ้น ๆ จากครั้งแรกมาเป็นรุ่นน้อง ครั้งต่อไปก็เป็นรุ่นพี่ ครั้งต่อ ๆ ไปก็จะเป็นรุ่นพี่ที่เข้มข้นมากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นจะพูดถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบรายละเอียดอาจจะไม่สามารถให้ได้ แต่กับตัวเองมีความเข้าใจโดยพื้นฐานว่าธรรมะ จะต้องปฏิบัติโดยไม่จำเป็นต้องรู้มาก

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

ในช่วงสุดท้ายนี้อยากให้อาจารย์แต่ละท่านใช้เวลา ๒ -๓ นาที จากการที่เราได้ไปเรียนรู้จากการที่เราได้ไปวิจัยหรือได้ไปทำอะไรมา เราค้นพบและมีข้อเสนอแนะ มีข้อคิดเห็นข้อเสนอต่อใครบ้างอย่างไร อยากให้อาจารย์ได้นำเสนอเชิญครับ

อาจารย์สิทธิพันธ์ พานิชอิน

การจัดการศึกษาเรามุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในสามทางคือ เจตคติ ความรู้ และทักษะ เชื่อว่าถ้าเราสรรหาวิธีที่หลากหลายมาทดลองใช้กับการศึกษา เด็กวันนี้ ก็จะสร้างเมืองได้ในวันหน้า จากการทำวิจัยอย่างจะเสนอแนะต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาว่า ถ้าเราเปิดโอกาสให้กว้างสำหรับผู้ปฏิบัติในที่นี้ก็หมายถึงครู ถ้าเปิดโอกาสให้ครูผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสทำการวิจัยอย่างแท้จริงโดยไม่ไปยึดติดกับคำว่า ผิดนะ ไม่อยากให้ยึดติดกับคำว่า กลัวผิด ขออ้างคำสอนของอาจารย์ท่านหนึ่งท่านอาจารย์ฉัตรนภา พรหมมา^{๓๓} ได้เข้าไปขอคำปรึกษางานวิจัยด้วยกลัว

^{๓๓} ผศ.ดร.ฉัตรนภา พรหมมา รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ว่า ทำแบบนี้จะผิดในสภาพแวดล้อมการทำงานตรงนั้น ได้ข้อสรุป ณ สถานการณ์ตรงนั้นว่า ถ้าจะ
ทำก็ทำไปเถอะเพราะยังงี้ก็ผิดอยู่แล้ว ทำให้เราจากความกลัวเพราะยังงี้มันก็ผิด ขอให้ทำให้เต็มที่
เหมือนที่อาจารย์สุเมธกล่าวว่า ถ้าเรารู้จักตัวเองก็ทำไปเถอะ เชื่อในจิตวิญญาณของความเป็นครูว่า
ถ้าเราทดลองอะไรก็ตามที่เราทำงานวิจัยกับเด็กนักเรียนซึ่งจะมุ่งหมายให้เกิดผลดี จะต้อง
เปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น

อาจารย์สุเมธ พรหมรักษา

ขอทวนคำถามเปิดของท่านอาจารย์ ดร.สมคิด^{๒๕} ที่บอกว่า คบเด็ก...สร้างเมือง คุยเรื่อง
การศึกษา อาจารย์กล่าวไว้ว่ามันเป็นเรื่องที่ยากมาก คบเด็กสร้างบ้าน คบหัวล้านสร้างเมือง พูดย่าง
ๆ คือ มันเป็นไปได้ ไม่ได้ อย่าไปทำเลย นี่เป็นสุภาษิตที่เปรย ๆ ม ๑ แต่ ณ วันนี้มีความรู้สึกว่าคุณครูของ
เรามีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว กระแสการเปลี่ยนแปลงทำให้คนเราเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยกระตุ้น
วิจิต ใฝ่ใจสนใจการเรียนรู้ของคนเพิ่มมากขึ้น อาจจะเรียกได้ว่าเด็กก้าวไปไกลกว่าเรารวดเร็วมาก
เพราะฉะนั้นน่าจะตั้งคำถามกับผู้ใหญ่ว่าคบผู้ใหญ่สร้างบ้านได้จริงหรือ ที่เราล้มเหลวอยู่ทุกวันนี้
เพราะเด็กหรือผู้ใหญ่กันแน่ ผมยังเชื่อในศักยภาพของคนที่จะสร้างโลกในอนาคตหรือสร้างสังคม
ในอนาคตว่าจะต้องเกิดจากเด็ก เพราะฉะนั้นเราจะต้องสร้างเด็ก การที่สร้างเด็กเราจะต้องให้โอกาส
ให้เกียรติพวกเขา เพราะเหตุว่า พวกเขาจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้า จากที่ได้ผ่าน
งานวิจัยมามีข้อเสนอว่าผู้ใหญ่เปิดใจพร้อมหรือยัง ผลการวิจัยออกมามีความเชื่อว่า กิจกรรมในเชิง
พุทธ กิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ ให้คนคิดเป็นทำเป็น ให้คนรู้จักปัญหาด้วยตนเอง มันสร้างตัวเขา
ได้ และเป็นตัวคำตอบ เราได้เรียนรู้กับเขาเราเติบโตมาทุกวันเพราะเขา ขอบคุณเด็ก ๆ ที่ให้โอกาส
ผู้ใหญ่ที่ได้เรียนกับเขา อยากจะเชิญชวนในสองสามส่วนด้วยกันคือ ในส่วนที่เป็นผู้ปกครองอยากให้
เห็นศักยภาพของตนเอง ที่ตนเองมีภูมิปัญญาเรื่องวิถีชีวิตอยู่ไม่ยากให้ทอดทิ้งตรงนี้ เช่น พ่อแม่ทำ
นาแต่ไม่อยากให้ลูกลำบากเหมือนตัวเองให้ไปเป็นเจ้าคนนายคน ให้คิดเสียใหม่ว่า สิ่งที่คุณทำอยู่มัน
มีค่ามาก อีกส่วนคือ ครูบาอาจารย์ในระบบโรงเรียน ยังมีจุดบกพร่องจุดขาดยังมีส่วนที่ต้องไปเสริม
อยู่บ้าง เพราะฉะนั้นเรามาเชื่อมกันมาต่อยอดกัน ส่วนไหนที่ทางระบบทำได้ลำบากก็มาต่อกับชุมชน
ข้างนอก มาสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาช่วยต่อสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในส่วนที่สาม
ก็คือท้องถิ่นพร้อมหรือไม่ที่ร่วมกันรับผิดชอบท้องถิ่นของตัวเอง เชื่อมมันว่าทั้งสามส่วนพ่อแม่ไม่ติด
ค่านิยม โรงเรียนเปิดกว้าง ท้องถิ่นเข้ามาเชื่อมสานกันไปเรื่อย ๆ แล้วที่สุดก็จะบูรณาการเป็นเนื้อ
เดียวกัน

^{๒๕} ดร.สมคิด แก้วทิพย์ ผู้ประสานงาน สกว.สำนักงานภาค

อาจารย์สุวัฒน์ ญาณะโค

มองเห็นว่า ในชีวิตจริงชีวิตประจำวันนั้นก็คือ หลักสูตร ชีวิตจริงคือ หลักสูตร ดังนั้นเรามาตั้งต้นการทำงานโดยเอาพื้นฐานการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมมาเป็นหลักสูตร ขอให้ครูไม่ต้องกลัวในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ครูจะเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษา มีตัวช่วยมากมายในสังคมที่จะช่วยพัฒนาระบบการศึกษาโดยเฉพาะชุมชนของเราจะเป็นตัวช่วยที่ดีที่สุด ออกไปหาไปเชื่อมโยงไปสัมพันธ์ มีเรียนรู้จริง ๆ ในชุมชนมากมายซึ่งเราไม่กลัวใช้และไม่ยอมรับ อยากให้กลับไปทบทวนในชุมชนว่า มีสิ่งใดเหมาะสมต่อการจัดการศึกษา แล้วมาช่วยกันทำต่อไป

อาจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

ทุกครั้งที่มีโอกาสได้มาพูดในเวทีจะขออันเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า งานในการพัฒนาเด็กไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของเพื่อนทุกคน ในการที่จะให้โอกาส ในการที่จะโอบอุ้ม ในการที่จะช่วยดูแลประคับประคองเด็กทุกคนให้เติบโตขึ้นมาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ ที่เราร่วมกันทำงานในวันนี้เราก็ได้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสเราทำเพื่อเด็กทุกคนทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งบทบาทโดยตรงและโดยอ้อม เรามาทำงานตรงนี้เพื่อช่วยประคับประคอง ดูแล และให้ความสำคัญกับเด็ก และขออ้างคำของอาจารย์สุเมธว่า ในฐานะที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เราจะต้องพยายามให้โอกาส ให้พวกเขาได้พัฒนาไปในอย่างที่เราควรจะเป็น ไม่ใช่อย่างที่เราต้องการให้เขาเป็น และจริง ๆ แล้วผู้ใหญ่เข้าใจเด็กมากน้อยแค่ไหน ในส่วนของการที่เป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย อยากจะเสนอในเชิงนโยบายว่า การบูรณาการการสอนโดยการวิจัยท้องถิ่น นี่จะเป็นแนวทางที่สำคัญอันหนึ่งที่จะใช้เป็นการจัดการเรียนการสอน ไม่ใช่เป็นการทำหน้าที่สอนแต่ในห้องเรียน อยู่บนหอคอยงาช้าง เพราะเวลาเราสอนความรู้ไปบัณฑิตที่จบไปจะได้ใช้ความรู้ไปพัฒนาไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ถ้าตัวอาจารย์ไม่ได้เหยียบย่างออกไปจากกรอบรอบรั้วของมหาวิทยาลัย ไม่เคยได้รับบริบทหรือปัญหาของสังคมต่าง ๆ อยู่ ณ ตรงไหน เป็นอย่างไร จะลำบากที่จะเอาทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงมาบูรณาการ มันจะไม่สอดคล้อง ท้ายที่สุดเราก็จะเป็นโจทย์ของสังคมเป็นจำเลยของสังคมว่าผลิตบัณฑิตออกมาแล้วไม่ตรงกับความต้องการของสังคม ในเรื่องของการบริการชุมชน อบต. พร้อมหรือยังในเรื่องของการถ่ายโอน ซึ่งมันเป็นงานใหญ่มาก ๆ

คุณทรงพล เจตนาวณิชย์

หลังจากที่ได้ฟัง รู้สึกว่าอาจารย์ทุกท่านตอบตรงกันหมดว่า ทำโครงการนี้แล้วดูเหมือนจะมีความสุข เพราะว่าตัวเองก็ได้ ชุมชนก็ได้ นักเรียนก็ได้ ผู้ปกครองก็ได้ และคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องดู

เหมือนจะได้หมด ทุกคนจะได้ประโยชน์ไปตามอัธภาพของแต่ละคน ท่านทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุขจากการทำงาน

ประเด็นที่สองท่านได้ชวนให้เราได้ทบทวนตัวเองว่า เราเรียนรู้ไปเพื่ออะไร ศึกษาไปเพื่ออะไรกันแน่ นี่คือ เป้าหมายของการศึกษา ไม่แน่ใจว่าการศึกษาของแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีเป้าหมายอย่างไร น่าจะปรับเจตคติและทักษะ การศึกษาน่าจะมีเป้าหมายให้รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน รู้จักโลก ตอนนี้เราอาจจะรู้จักโลกเยอะแยะแต่ไม่รู้จักตัวเอง เราไม่รู้จักชุมชนเราเอาตัวไม่รอด การศึกษาไม่ได้ช่วยให้เรารู้จักตัวเองมากขึ้นหรือไม่ การศึกษาน่าจะทำให้เราารู้เรา รู้เขา รู้สถานการณ์

เรื่องเก่ง ดี มีสุข ที่เป็นคำขวัญของการศึกษาในยุคใหม่ หลายท่านบอกว่า เอาดีขึ้นหน้าได้หรือไม่ เอาดี เก่ง และมีสุข ถ้าเอาเก่งขึ้นหน้ามันไปไม่ถึงดีพอเก่งแล้วไปเอาเปรียบคนอื่นหลายท่านจึงบอกว่า เอาดีขึ้นก่อน ได้หรือไม่เอาเก่งไว้ทีหลัง เพราะคนดีมันดีทุกอย่างแล้วเดี๋ยวมันเก่งเอง เอาเก่งขึ้นหน้าไม่ได้การันตีความดีนั่นคือ เป้าหมายและเป้าหมายของการศึกษานั้นคือ ให้คนเอาตัวรอดได้ สามารถอยู่บนโลกได้อย่างมีความสุขตามอัธภาพ

วิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายทุกโครงการบอกถึงความหลากหลายของวิธีการของการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ต้องไปเชื่อมโยงมีค่าสองตัวที่สำคัญมากคือ คำว่า **บูรณาการกับการมีส่วนร่วม** หลายท่านพูดถึงการบูรณาการทั้งตัวคนที่เกี่ยวข้องทั้งหลายเชื่อมโยงกันอย่างไร บูรณาการทั้งทุนทางสังคมที่มีอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณาการเชิงตัวเนื้อหาทั้งความรู้และคุณธรรมจะบูรณาการกันอย่างไร และการมีส่วนร่วมทุกโครงการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมค่อนข้างมาก การมีส่วนร่วมมีสำคัญที่เราจะทำไมอย่างไรไปสร้างอย่างไรซึ่งรายละเอียดทุกโครงการมีว่า ขั้นตอนการสร้างการมีส่วนร่วมจะสร้างอย่างไร เพราะเราอยู่ในวัฒนธรรมของการสั่งการมาโดยตลอดและวัฒนธรรมอำนาจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพราะฉะนั้นเราอาจจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม เราไม่ค่อยฟังเด็กเรามักคิดว่าเราเข้าใจเด็ดแต่จริง ๆ แล้วเราไม่เข้าใจเด็กอย่างนี้เป็นต้น เมื่อเราไม่เข้าใจเด็ก ไม่เข้าใจชุมชน ไม่เข้าใจชีวิตเขา เราก็คงจะจัดการศึกษาได้ลำบาก ในเรื่องของวิธีการเราพูดถึงการใช้ทุนทางสังคมค่อนข้างมากเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสิ่งแวดล้อมเรื่องแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เต็มไปหมด มีคนบอกว่าการเรียนรู้ทำได้ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลา ขึ้นอยู่กับว่า นักเรียนแต่ละคนจะมีสายตาอย่างไรจะมีมุมมองอย่างไร วิธีการที่เห็นก็คือ เรื่องของการเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่ให้สมดุลระหว่างการใช้ตัวใจและฉันทะ เรื่องของหัวใจคือความคิด ทฤษฎีเรื่องตรรกะ เรื่องเหตุผลต่าง ๆ และการลงมือทำการปฏิบัติ เพราะในระบบของเราทางการศึกษาเราให้เด็กเรียนเด็กท่องเด็กจำมีมาก แต่ว่าเรียนไปเยอะไม่ค่อยได้ปฏิบัติ ขาดการปฏิบัติ ซึ่งในพระพุทธศาสนาก็มีอยู่แล้วว่า การเรียนรู้จะต้องถึงพร้อมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ถ้าหากเรามีวิธีการอย่างที่ท่านอาจารย์ทั้งหลายเล่าให้เราฟังเราก็จะมีคำถามเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้ หลาย ๆ ท่านบอกว่า วิธีการที่ท่านจัดนั้นเมื่อไปสัมผัสกับของจริงเรียนรู้กับสถานการณ์จริง ชีวิตจริง สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ เราค้นพบวิธีจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถ

เปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของคนได้ ไม่ใช่เป็นความรู้ลอย รู้แล้วแต่ไม่ทำหรือความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด

คิดว่า ความรู้ที่อาจารย์ทั้งสี่ท่านให้เราเป็นความรู้ที่สำคัญมาก เพราะเป็นความรู้ที่กำลังเป็นคำตอบให้กับการปฏิรูปการศึกษาของคนทั้งประเทศ และท่านก็บอกด้วยว่า ครูในยุคนี้คงไม่ใช่เป็นครูที่ให้ความรู้แต่เป็นครูที่เอื้ออำนวยและจัดกระบวนการให้เด็กได้เรียน ได้สัมผัส ได้ค้นพบ ได้คิด ได้วิเคราะห์ และเกิดการเรียนรู้ในตัวเองตามสถานการณ์ เพราะฉะนั้นครูจะไม่ได้เป็นคุณอำนาจอย่างสมัยก่อน ก็จะเป็นคุณอำนวย อำนวยการเรียนรู้เป็นผู้ที่ให้อำนาจสร้างความรู้ในตัวเด็ก ให้เด็กค้นพบวิธีสร้างความรู้ เปรียบเสมือนครูไม่ได้ให้ปลาอีกต่อไปแล้วแต่ครูให้วิธีการตกปลา สิ่งที่น่าเสนอมาถือว่าเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เป็นสิ่งที่สังคมแสวงหาว่า ปฏิรูปการศึกษาต้องทำอย่างไร การศึกษาเชิงบูรณาการจะต้องทำอย่างไร การศึกษาแบบมีส่วนร่วมจะต้องทำอย่างไร ขอแสดงความยินดีกับ สกว. และขอแสดงความชื่นชมกับอาจารย์ทั้ง ๔ ท่าน รายการในช่วงเช้าคงจบแค่นี้ของคุณครับ

เสวนา “สนทนาศรรมกับประสการณเยาวชนชาวพุทธ”

อาจารย์มาลี

ท่านผู้ประสานงาน สกว. ภาค เจ้าหน้าที่สกว. เพื่อน ๆ ครูบาอาจารย์ ผู้บริหาร น้อง ๆ หลาน ๆ นักเรียนที่น่ารักทุกคน นี่เป็นทีมวิจัยชุดใหญ่ จริงๆ มีทั้งหมด ๔ โครงการเป็นชุด โครงการวิจัย ชุดใหญ่ชื่อ โครงการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ กรณีศึกษา ชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย ประกอบด้วยกลุ่มโครงการวิจัย ที่จะตอบโจทย์การปฏิรูปการศึกษาของชุมชนเป็นอย่างไร มี ๓ โครงการ คือ

๑. โครงการรูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธเพื่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย อาจารย์นงพรรณ ไชยประเสริฐ หัวหน้าโครงการ

๒. โครงการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างวินัยของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน อาจารย์สุธน จินดารัตน์ หัวหน้าโครงการ

๓. โครงการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนของโรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันนี้เหล็กหัวฝายพัฒนา อาจารย์ชูชาติ ไชยศรี หัวหน้าโครงการ

วันนี้มา ๒ โครงการ ขอแนะนำตัวแทนโครงการผู้เข้าร่วมเสวนา

๑. อาจารย์นงพรรณ ไชยประเสริฐ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านดงป่าसान หัวหน้าโครงการ

๒. เด็กหญิงกัลยากรณ์ ตาฮ้าย นักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ชั้น ป.๕

๓. เด็กหญิงจุฑามาศ รังรัก นักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ชั้น ป.๖

๔. อาจารย์คณะนิงนิง ทะนันชัย อาจารย์โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน

๕. เด็กหญิงลลิตา ขาวเล็ก นักเรียนโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน ชั้น ป.๖

๖. เด็กหญิงจรรุภณ์ ทองสว่าง นักเรียนโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน ชั้น ป.๖

ตัวเองชื่อ อาจารย์มาลี ไพรสน อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพายัพ ได้ไปคลุกคลีในพื้นที่ ๑๐ กว่าปี พบว่ามีชุมพลึงทางปัญญาที่ยังไม่ค่อยมีการเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะประเด็นวิถีพุทธ ชักชวนกันทำเนื่องจากทั้งต้นน้ำและปลายน้ำก็มีปัญหา เดือดร้อนคุณเด็กไม่อยู่จึงเอาพระพุทธศาสนามาเป็นคำตอบ ถามเด็กๆว่าเข้ามาสู่โรงเรียนวิถีพุทธนี้เป็นอย่างไร ระบบวิถีพุทธของโรงเรียนอนุบาลแม่ชะจานเป็นอย่างไร

นักเรียน

ที่โรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมงามอย่างไทยวินัยเยี่ยม ให้นักเรียนมีวินัยในห้องเรียนในโรงเรียน กิจกรรมเด็กดีศรีสังคม แจกสมุดให้นักเรียนบันทึกความดีที่ทำกิจกรรมที่ ๓ จิตสงบพบทางแห่งปัญญา ให้นักเรียนนั่งทำสมาธิก่อนเข้าห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิในการ

เรียน กิจกรรมมนต์ขลังแห่งเสียงธรรม ทุกวันศุกร์มีการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ คัดนักเรียนที่สวดเก่งๆ ไปประกวดกิจกรรมที่ ๕ แดนสี่คุณธรรม จัดกับนักเรียน ป.๑ -ป.๒ นักเรียนได้รู้จักธรรมะนิมนต์พระมาที่โรงเรียน ให้นักเรียนเวียนฐาน ศึกษาในพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่ ๖ การเข้าค่ายคุณธรรม จัดให้นักเรียนชั้น ป.๓ - ป.๖ เข้าค่ายที่วัด เช่น วัดเวียงกาหลง ป.๓ - ป.๔ นักเรียนนอน ๑ คืน ป.๕ - ป.๖ นอน ๒ คืน กิจกรรมที่ ๗ ปฏิสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ให้นักเรียนในโรงเรียนไปร่วมงานเกี่ยวกับธรรมะในงานเทศกาลต่างๆ เช่น การตั้งธรรมหลวงที่วัดแก้ว เป็นต้น กิจกรรมสุดท้าย ธารน้ำใจไหลหล่อหลอมสร้าหา วันเข้าพรรษาให้นักเรียนทุกคนช่วยกันทำบุญเพื่อไปซื้อเทียนไปถวายแต่ละวัด

อาจารย์มาลี

กิจกรรมเข้มข้น เพื่อสร้างลูกหลานให้เป็นคนสร้างเมืองในอนาคต เด็กๆ เป็นอย่างไรจากกิจกรรมที่ทำ

นักเรียน

แต่ก่อนเป็นคนใจร้อน ไม่ฟังคน โกรธง่าย นิสัยไม่ดี เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมวิถีพุทธ ทำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรม ทำสมาธิทำให้จิตใจสงบก่อนเข้าเรียน ทำให้จิตใจผ่องใส เรียนเข้าใจ ทำให้รู้สึกปลอดโปร่ง ไม่คิดมาก มีคุณธรรมมากกว่าเดิม ทำให้สบายใจขึ้น

อาจารย์มาลี

ขบวนการที่แม่จะงานใช้นั้นเรื่องของจิตใจ เข้ากับช่องทางที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทางคงปาส้านเป็นอย่างไรบ้าง

นักเรียน

การกตัญญูรู้คุณ แต่ก่อนเป็นคนที่ไม่รู้คุณพ่อแม่ ไม่ช่วยงานพ่อแม่ เมื่อไปเข้าค่าย ฉาย VDO ให้ดูเกิดความซาบซึ้งในพระคุณของพ่อแม่ กลับมาบ้านก็มาช่วยงานพ่อแม่ แต่ก่อนจะเกียจคร้าน

นักเรียน

แต่ก่อนเป็นคนที่ลักขโมย ขำสัตว์ เดียวนี้ไม่ทำแล้ว กลัวบาป ธรรมะทำให้เปลี่ยนจิตใจ เป็นเรื่องของศีล ข้อ ๑ และ ๒ ห้ามลักขโมย เกิดความเอ็นดูสงสาร

อาจารย์มาลี

จากคำตอบมีสาระของ เมตตาศรรณ การไม่เบียดเบียน เรื่องของศีล ต้องปฏิบัติมาจากใจ ปัญญาทางพระพุทธศาสนาเป็นปัญญาอย่างไร

นักเรียน

ปัญญา ในวิสุทธิมาลา มาจากสติ เมื่อไม่มีสติปัญญาก็จะไม่เกิด ต้องปฏิบัติถึงจะได้ทราบ รอบรู้ ในพระพุทธศาสนาที่สำคัญๆ

นักเรียน

ปัญญา ถ้ามีสติจะเกิดปัญญา ช่วยแยกแยะความคิดความชั่ว

อาจารย์มาลี

สอนเด็กอย่างไร บูรณาการอย่างไร วินัยเป็นอย่างไร ใช้กระบวนการอะไร

อาจารย์คณินิจ

การจัดกิจกรรมวิถีพุทธตอนแรกในโรงเรียน นักเรียนไม่มีระเบียบ วุ่นวาย เวลาทำกิจกรรม ไม่เข้าแถว มองแล้วจึงคิดที่จะทำให้ดีขึ้น ไปศึกษาปัญหาของเด็ก บริบทของโรงเรียน ชุมชน และ ร่วมกันวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหามาตรฐานในโรงเรียน ในด้านวินัย วินัย คือการประพฤติในสิ่งที่ดีงามทั้ง กาย วาจา ใจกิจกรรมที่ทำ นั่งสมาธิทำมานานแล้ว ทุกโรงเรียนก็ทำ ลักษณะการนั่งจะเป็น การบังคับให้ทำ เด็กไม่ได้ทำด้วยใจ เมื่อถูกบังคับให้ทำก็ไม่ได้ใจเด็ก เด็กเล่นกัน แกล้งกัน ใช้หลัก พุทธธรรม แต่ก่อนครูทะเลาะ ทำอย่างไรให้ครูสอนใจโดยใช้ใจสอน เอาครูไปพัฒนา ศึกษาดูงาน เข้าค่ายคุณธรรม ให้ครูมีจิตสำนึกที่ดีงาม รู้หลักพุทธธรรม ถด ละ เลิก อบายมุข วิธีการสอน สอนโดย ใช้ตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็น พ่อแม่ก็มีส่วนสำคัญ พาผู้ปกครองมาเข้าค่ายด้วย มาเรียนรู้หลักธรรม โขคดีที่มีองค์กรศาสนาที่น่าเลื่อมใส หลังจากเข้าค่ายก็จะปรับตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก บ้าน มาหา โรงเรียน ดึงวัดมาด้วย เป็น บ้าน วัด โรงเรียน เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ให้เด็กได้ทำ จนเกิดความเคยชิน จนเป็นนิสัยที่ดีงามของเด็ก ได้ทราบว่าเด็กจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีเนื่องจาก ได้ตัวอย่างที่ดี อยากได้ของรางวัล ความเกรงกลัวละอายต่อบาป และเกรงกลัวครู กลัวครูไม่รัก พ่อแม่ไม่รัก สิ่งที่เกิดกับจิตใจของเด็กเป็นคุณธรรมปลูกฝังนักเรียน

อาจารย์มาลี

ทางดงป่าसान ใช้กระบวนการอะไรบ้างเข้าไปแก้ปัญหา

อาจารย์นงพรรณ

ในส่วนของโรงเรียนบ้านดงป่าसान จะแตกต่างจากของแม่ชะจาน คือ จากการที่ได้ค้นพบปัญหา แล้วมาค้นหาสาเหตุ ส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของการทำผิดศีล ๕ ทั้งเด็กที่แสดงพฤติกรรมที่โรงเรียนรับไม่ได้ พอวิเคราะห์ไปถึงปัญหาที่แท้จริงก็ทราบว่าสิ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมแบบนี้สืบเนื่องมาจากทางครอบครัว ทางชุมชน วิถีชีวิตเป็นลักษณะของเกษตรกรรม ใช้ยาฆ่าแมลง ปราม ศัตรูพืชชนิดที่รุนแรงมาก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา เด็กได้รู้ได้เห็นจึงเป็นเรื่องธรรมดา เกิดการทะเลาะวิวาท น่าจะมาร่วมมือ กันทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน ไม่ใช่ให้ทางโรงเรียนแก้กันเอง จากสาเหตุที่มาจากชุมชนเป็นส่วนใหญ่เราน่าจะใช้วัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นต้นแบบ ซึ่งก็ทำกันอยู่แล้ว เช่น ประเพณีสืบชะตา จิกองหลวงบูชาพระเจ้า วิเคราะห์วัฒนธรรมที่มีดีอย่างไร ส่งผลให้พัฒนาคูณธรรมเด็กอย่างไร เช่น สืบชะตา เด็กได้รู้ถึงความสำคัญของ ศีล สมาธิ ปัญญา พร้อมอยู่ในตัว ขณะทำกิจกรรมจะอยู่ในศีลในธรรม เว้นอบายมุข พระเทศน์เกิดสมาธิ มีการร่วมแรงร่วมใจ เด็กเข้าไปเรียนรู้และวิเคราะห์ให้เห็นว่า ประเพณีที่เข้าไปร่วมทำมีความหมายของพระพุทธศาสนา ผลที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดเจนในลักษณะที่เด็กมีระเบียบวินัยขึ้น เพราะการพัฒนาต้องใช้เวลา ให้คน ๑๐ เปลี่ยนไปสัก ๑-๒ คนก็ถือว่าสุดยอด มนุษย์เรา ในวันนี้อย่างพรั่งพร้อมอย่างวัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ดีที่เด็กสมควรได้เรียนรู้ ถือว่าการเรียนรู้ถ้าเด็กรู้จักเอาปัญญาเข้าไปคิด วิเคราะห์พิธีกรรมของชุมชนจะเน้นให้เกิดความสุข

อาจารย์มาลี

ปัญหาคล้ายๆกัน แต่ใช้รักษาคคนละหม้อ นื่องๆ นักเรียนมีอะไรอยากจะทำบอกกับทุกคนก่อนที่จะสรุป

นักเรียน

ขอให้ทุกคนลองทำตามวิธีพุทธดู จะรู้ว่าทำให้จิตใจสงบเป็นอย่างไร อยากให้เขาชวนร่วมใจกันสืบสานวิถีพุทธต่อไปให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

นักเรียน

การสวดบวรพาทำให้จิตใจสงบ ไม่เกิดการทะเลาะวิวาท บาตเจ็บ

อาจารย์มาลี

มองแง่ของกระบวนการวิจัยก็คล้ายกับภาควิชาอื่นๆ คือ ขั้นแรกแสวงหาปัญหา จะทำอย่างไร ทางทีมทั้งหมดเริ่มจากการสร้างคน ทางทีมผู้บริหารการศึกษาต้องไปเรียนรู้ก่อน หากคุณลักษณะภายในของบุคลากรที่เหมาะสม สร้างองค์ความรู้วิถีพุทธ แล้วลงมาสู่กระบวนการปฏิบัติการ เป็นการใช้วิถีของโรงเรียน ของชุมชน ของครอบครัว ยังขาดวิถีของวัด ผลที่เกิดขึ้นครูทำวิจัยเป็น โรงเรียนเปลี่ยนระบบ เปลี่ยนคุณภาพภายใน ผู้บริหารเปลี่ยนวิธีคิด คุณลักษณะภายใน ชุมชน ครอบครัวเปลี่ยน สามารถฟื้นฟูกำลังของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนขึ้นมา

เสวนา “เสียงสะท้อนจากเด็ก ... บางสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่รู้”

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย :

ท่านผู้บริหาร คุณครู อาจารย์ ลูกๆ ที่รักทุกคน วันนี้เป็นโอกาสที่เราได้มีหน้าตาแห่งโอกาสที่มาเจอกันบนเวทีอันน่ารักๆ บนสถานที่อันน่าจะมีความสุข เป็นทุนของสังคมที่พวกเราจะได้มาเสวนากันในวันนี้ ถือว่าเป็นเวทีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จะออกมาเป็นข้อคิด มุมมอง องค์ความรู้ ซึ่งผู้ใหญ่จะนำไปเรียบเรียงเป็นนโยบาย ปฏิรูปการศึกษาของเราให้เจริญยิ่งขึ้นไป หัวข้อใหญ่ของเวทีนี้คือ คบเด็ก ... สร้างเมือง คุณเรื่องการศึกษา สำหรับวันนี้เราจะมาพบกันในหัวข้อที่ว่า เสียงสะท้อนจากเด็ก ... บางสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่รู้ เราจะสะท้อนออกมาให้ผู้ใหญ่หลายๆ คน มาฟังใจจริงของลูกๆ ทุกคนในเชิงของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขอแนะนำผู้ที่ขึ้นมาบนเวทีในวันนี้

๑. วัฒนกุล ปอดู (โจ)	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่
๒. พงษ์ศักดิ์ สมฤทธิ์ (เจมส์)	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่
๓. คุณพัฒน์ จะป่อ (เบส)	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่
๔. ณัฐพล วังเวียง (บอล)	เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน
๕. ชีรพันธ์ ตาซ้อน (เบิร์ด)	เยาวชนกลุ่ม NDR ^๑ จังหวัดเชียงใหม่
๖. ธัญเขต ศิริศักดิ์ (คิว)	เยาวชนกลุ่ม NDR จังหวัดเชียงใหม่
๗. วิรติกาส คำกาต (หญิง)	เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน

ช่วงแรกเราจะใช้เวลา ๓ -๕ นาที ให้สะท้อนสิ่งที่อยากพูดให้กับผู้ใหญ่ได้ฟังทั้งจุดดี ไม่ดี ปัญหา อุปสรรค เราจะมาเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เชิญสะท้อนได้เลยครับ

วัฒนกุล ปอดู

สวัสดีคณาจารย์ทุกท่าน เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคน ผมมีความรู้สึกบ้างครั้ง สดรี คือ ศัตรูของการเรียนจริงหรือ เป็นเรื่องของวัยรุ่น ในความนึกคิด คิดว่า ไม่ใช่อุปสรรคเสมอไป สดรีก็คือเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งที่เราเรียนด้วยกัน เราต้องมองสภาพสดรีอย่างอ่อนโยนว่าบางครั้งอาจจะมีความรักได้ แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้เลยเถิด การที่เราคบกันเป็นเพื่อนหรือเป็นแฟนต้องรู้กาลเทศะ ต้องรู้สถานที่ว่า ณ เวลานั้นต้องปฏิบัติต่อกันอย่างไร ให้อิสระแก่กัน จนไปถึงการให้กำลังใจกันในเรื่องเรียน บางครั้งวัยรุ่นอย่างผมอาจจะหัวรุนแรงไปหน่อย เอาแต่ใจตัวเอง คิดว่าตัวเองโตแล้ว อยากจะมีอิสระ อยากมีเหตุผลของตัวเอง แต่บางครั้งอาจจะขัดต่อกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ ประเพณีที่ตั้งไว้ แต่

^๑ NDR: Naa Da Ra แก๊งค์วัยรุ่นกลุ่มหน้าโรงเรียนดาราวิทยาลัย อ.เมือง จ.เชียงใหม่

แพ้ที่สุดแล้วก็จะเห็นว่าไม่เหมาะสม ไม่สมควร การมีแฟนเป็นสิทธิส่วนบุคคล มีได้แต่ต้องรู้จักว่ารักนั้น คืออะไร ให้อิสระ ให้ความหวัง ให้โอกาส ให้กำลังใจแก่กัน เดินไปด้วยกัน

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

สตรี คือ ศัตรูใช่หรือไม่ จำเป็นหรือไม่ที่วัยรุ่นวัยเรียนต้องคบกัน อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นเรื่องธรรมชาติ ผู้ใหญ่ควรจะเรียนรู้ว่าอารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอย่างไร ท่านต่อไปเชิญครับ

พงษ์ศักดิ์ สมฤทธิ์

อยากจะนำเสนอความรู้สึกของนักศึกษาที่มาจากต่างจังหวัด ความรู้สึกที่ห่างจากบ้านมารู้สึกเหงา ความเป็นอยู่ที่ต่างจังหวัดก็ไม่เหมือนกับที่บ้าน สิ่งแรกที่เราสัมผัสคือจิตใจคิดถึงบ้าน ความเป็นอยู่ ที่เรียนจะเป็นอย่างไร พี่ๆ น้องๆ จะเป็นอย่างไร จะมีกลุ่มเพื่อนที่ดีหรือไม่ เกเรหรือไม่ จะได้เข้ากลุ่มเพื่อนแบบไหน ดีหรือไม่ดี ถ้าดีก็ดีไป คบเพื่อนรุ่นพี่ที่ไม่ดีก็อาจจะถูกชักนำให้เสียคนได้ พาไปกินเหล้า สูบบุหรี่ เสพยา ทำให้เป็นปัญหาของสังคม การจัดวิชาเรียนมีการเรียนการสอนแบบ Child Center ให้นักศึกษาเรียนกันเอง อาจารย์ให้ข้อมูลบ้าง กลัวว่าจะทำได้ไม่ดี บางวิชามีเนื้อหาแน่น ทำให้นักศึกษาเครียด นั่งเรียน ๑๐ -๑๕ นาทีก็จะรู้สึกเบื่อ น่าจะมีกิจกรรมเสริมระหว่างเรียน เพื่อไม่ให้เกิดอาการเครียด ทางวิทยาลัยมีข้อดีคือ มีที่พักให้ มีข้าวให้ ๓ มื้อ ปกติก็รักดีว่าไปอยู่ข้างนอก แม้ไม่มีอิสระแต่อยู่แล้วปลอดภัยสบายใจ ประหยัดค่าใช้จ่ายบางส่วน

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

อยู่ในโรงเรียนดีกว่าอยู่ข้างนอก เนื่องจากมีระบบการดูแล อำนวยความสะดวกที่ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก

พงษ์ศักดิ์ สมฤทธิ์

เปิดโอกาสให้ได้ไปศึกษาค้นคว้าจากนอกห้องเรียนบ้าง ไม่เกี่ยวกับการเรียนในห้องเพียงอย่างเดียว

คุณพัฒน์ จะป่อ

เรียนครู อาจารย์ เพื่อนนักศึกษา แยกผู้มีเกียรติ เนื่องจากว่าปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยี โลกาวัดัน วัตถุเจริญขึ้นทุกวัน ผู้ปกครองตามไม่ทัน อยากให้พ่อแม่เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พ่อแม่บางคนชอบบังคับลูก แต่ลูกไม่ชอบต้องการความเป็นอิสระเสรี การศึกษาในสถานศึกษากับนอกสถานศึกษา มีประโยชน์และข้อแตกต่างอย่างไร ตั้งแต่เรียนอนุบาลถึงมัธยมไม่เคยไปเรียนนอกโรงเรียน แต่เมื่อเข้ามาเรียนที่นี่ได้ออกไปเรียนนอกสถานที่

ร่วมกับชุมชน ทำให้คิดว่า การเรียนต้องเรียนร่วมกันหลายๆ อย่าง ทั้งในสถานศึกษาที่ได้ทฤษฎีหลักการ ขั้นตอนการปฏิบัติต้องไปลงมือปฏิบัติกับชุมชนชาวบ้าน ผิดตรงไหน ตรงกับหลักการที่เรียนมาหรือไม่ รู้จักแก้ปัญหา ทำให้การเรียนประสิทธิภาพมากขึ้น

ณัฐพล วังเวียง

มาจากเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ปัจจุบันมีอยู่ ๒๓ กลุ่มที่ทำงานร่วมกัน หัวข้อวันนี้เปิดกว้างมาก ก็ขอพูดในสิ่งที่อยากพูด เยาวชนเป็นวัยที่ต้องศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่หยุดยั้ง และต้องการการยอมรับและชื่นชม ตรงนี้แหละเป็นปัญหา เมื่อเด็กต้องการเรียนรู้ไม่หยุดยั้ง แต่ผู้ใหญ่ปิดกั้น โอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากสภาพจริง ปัญหาจริง มองว่าเด็กและเยาวชนเป็นตัวปัญหาในหลายๆ ปัจจัย ๖ ปีที่ทำงานนี้มา คิดว่าเยาวชนไม่ใช่ตัวปัญหา แต่เป็นทางออกของปัญหา แนวคิดนี้ยังขัดกับผู้ใหญ่อยู่ เด็กมีการพัฒนา รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเยาวชน ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมีเด็กจากหลายพื้นที่ หลายชาติพันธุ์มาเรียนร่วมกัน เยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนที่น่าสนใจที่จะไปเรียนรู้กับเขา มีประเด็นระบบการศึกษาปัจจุบันที่กระทบต่อเยาวชนมี ๒ อย่าง คือ การศึกษาในระบบคือการไปเรียนในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบการเรียนรู้อิสระ จากสื่อต่างๆ จากพ่อแม่ การศึกษาในระบบจะมีผลต่อเยาวชนในเรื่องของเอาคนจากธรรมเนียมมาโยกใส่ในระบบทุนนิยม โดยพยายามล้างวิถีชีวิตดั้งเดิม ไม่มีการหนุนเสริมวัฒนธรรมชุมชนที่เขาจะมีผลต่อเยาวชน เยาวชนบางส่วนถูกหลอมเข้าจากโรงเรียนสถานศึกษา ให้เป็นคนที่รับอย่างเดียว ไม่ได้คิดใคร่ตรอง วิเคราะห์อะไร เป็นปัญหาที่ถูกถาม คิดกระบวนการ Child Center เพื่อฝึกให้เด็กได้คิดใคร่ตรอง วิเคราะห์ เรียนรู้กับชุมชน ถ้าผู้ใหญ่ยอมรับว่าเด็กไม่ใช่ตัวปัญหา แต่เป็นทางออกของปัญหา แล้วมาช่วยกันหนุนเสริม พัฒนาเยาวชน มีโอกาสที่อนาคตของไทยจะสดใสและรุ่งเรืองกว่านี้

ธีรพันธ์ ตาซ้อน

ประธานกลุ่มภายใน NDR เชียงใหม่ ประธานกลุ่มหลังมอ เชียงใหม่ อยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจในเรื่องการรวมกลุ่มของเด็ก ว่ารวมกลุ่มกันเพราะอะไร อาจจะทำในเรื่องสร้างสรรค์ บางครั้งเมื่อวัยรุ่นนั่งรวมกลุ่มกันในที่สาธารณะ ๔ - ๕ คน ตำรวจเข้ามาค้น เคยเจอว่าโดนยึดของเพื่อสร้างผลงานของตัวเอง การศึกษา นักศึกษาช่างมีความรุนแรง คืบหน้า ผู้สาว ตอนเรียนเข้าห้องปกครอง นับได้ ๑๕ ครั้ง ผู้อำนวยการบอกเลยว่าถ้าโดนอีกครั้งจะเชิญให้ออก ไม่ต้องสอบปริศนาก็จบเลย คนไหนที่มีประวัติก็จะถูกบันทึกและส่งต่อไปทุกโรงเรียน เวลาไปสอบโรงเรียนอื่นก็จะถูกขีดเส้นแดง ไม่อยากให้เข้าเรียนเนื่องจากกลัวจะไปสร้างความเดือดร้อนให้กับสถาบัน สังคมประมาณครอบครัวยุคประมาณว่าทำอะไรไม่เคยสำเร็จ อยากบอกว่าสิ่งที่ทำไปทำไปด้วยความจริงใจ อยากจะลบล้างสิ่งไม่ดีที่ได้ทำมา เรื่องร้ายแรงหลายๆ อย่าง มาอยู่ตรงจุดนี้ได้เพราะความทะเยอทะยานที่จะทำความดี

ชัยเขต ศิริศักดิ์

ประธานกลุ่มภายนอก NDR เชียงใหม่ มีหน้าที่เคลียร์เวลาเด็กมีปัญหา วัยรุ่นในเชียงใหม่ ก่อนเข้ารู้จักผม ลดการมีเรื่องในตัวเมือง ลดความรุนแรงให้น้อยลง หลายคนคิดว่า NDR ป่าเถื่อน รวมตัวกันเพื่อทำเรื่องไร้สาระกินเที่ยว แต่ไม่ใช่เด็กทุกคนทำกิจกรรม เรียนหนังสือ เรื่องทะเลาะวิวาทมีบ้างในโรงเรียน แต่ไม่ใช่เรื่องใหญ่เหมือนแต่ก่อน ผมก็เคยทำตัวเกรมา ก่อคดีร้ายแรงมาแล้ว คือ ซามูไร เมื่อผ่านจุดนั้นทำให้เป็นลูกผู้ชายขึ้น ทำให้เข้มแข็งขึ้น ทำให้คิดได้ แต่ก่อนเรียนมาหลายโรงเรียน โคตรเรียนมาตั้งแต่ ป. ๒ -ป.๓ โดนไล่ออกมาหลายโรงเรียน โดยที่ไล่ออกกันง่ายๆ แบบไม่ให้โอกาส ทำให้คิดเคียดแค้นอาจารย์ที่ไล่เราออกโรงเรียน ผมอยากจะพิสูจน์ตัวเองให้คนที่ไล่ผมออกได้เห็น จากประสบการณ์ที่ได้รับมาจึงเข้ามาดูแลพวกเขาไม่ให้เกิดปัญหาเหมือนที่ตัวเองเคยเจอมา เด็กบางคนยังเดินเหมือนกับตัวเองในอดีต ไม่มีความคิด มีหน้าที่ไปถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีและไม่ดี ควรทำไม่ควรทำ แต่เด็กบางส่วนจะไม่ฟัง ต้องเจอกับตัวเองถึงจะรู้ อยากจะฝากกับผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์ เวลาเด็กทำผิดอยากให้ผู้ใหญ่ให้ออกัสเด็ก ผมคิดว่า ทำผิดใครก็ทำได้ แต่ห้ามทำซ้ำ

การรวมตัว เพื่อการคุ้มครองของรุ่นพี่ มาหาที่พึ่ง ต้องการคำปรึกษาจากกลุ่ม พ่อแม่มักปิดกั้นไม่ช่วยเหลือ

วิรัตน์ กล้ากด

สวัสดิ์ทุกคนคะ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเครือข่าย เด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน พ่อแม่คิดว่าเข้าร่วมกลุ่มแล้วจะมีผลต่อการเรียนหรือไม่ บอกพ่อแม่ว่าถ้ามีอะไรจะรับผิดชอบเอง แต่ถ้ามีอะไรผิดพลาดก็ขออย่าซ้ำเติม บ้านเป็นที่ที่อบอุ่นที่สุด อยากให้คนในบ้านเข้าใจเรา ที่มาทำก็ไม่มีเรื่องการเรียน และทำให้เราได้อะไรหลายๆ อย่าง ทำให้เรากล้าแสดงออก รู้จักคิด จากที่อยู่บ้านไม่ทำอะไร อายุ ๑๗ แล้วยังนอนดูการ์ตูน อยู่บ้านไม่ทำอะไร กินนอนเฉย คิดว่าไม่มีอะไรในชีวิตพ่อแม่คงทำให้เราหมด พอมาทำกิจกรรมจึงรู้ว่าถ้าเราไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แล้ว พ่อแม่ไม่สามารถอยู่กับเราได้ตลอด แล้ววันนั้นเราจะเป็นอย่างไร ทำให้เราเปลี่ยน ไม่แค้นดядก ทำให้เรามีความรับผิดชอบ กล้ามากขึ้น กล้าที่จะร้องขอ เสนอความคิดเห็น อยากบอกว่าในฐานะที่เป็นผู้หญิง สตรี คือ ศัตรู ที่เป็นแบบนั้นเพราะคุณเลือกที่จะให้เป็นแบบนั้นหรือเปล่า ถ้าไม่มีผู้หญิงโลกก็คงไม่สดใส

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

ได้ข้อคิดเบื้องต้นเรื่องระบบการศึกษา การจัดการศึกษา สภาพสังคม การเมือง วัฒนธรรม รอบที่สอง อยากให้ผู้ใหญ่จัดการศึกษาอย่างไร ทำไมเด็กไม่อยากเข้าเรียนวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี นโยบายรัฐบาลรับนักเรียนเท่านี้ แต่ไม่เต็ม จึงมีคำถามว่าทำไมจึงเป็นแบบนี้ ทำไมเด็กไม่ไปเรียน

นี่เป็นความคิดของเด็กหรือผู้ใหญ่ คิดว่าเข้าวิทยาลัยเกษตรฯ ไม่ทันสมัย แต่ที่นี่มีดี และให้อะไรมากกว่าที่คุณคิด

คนเรากำนัวิถีทางธรรมชาติหรือไม่ ถ้าค่านเมื่อไหร่ก็จะเกิดปัญหา ทำไมยุคนี้เรียนแบบห่างเหินธรรมชาติมากขึ้น เรียนมหาวิทยาลัยแล้วจบออกมาก็ยังหางานทำไม่ได้ ทั้งที่เรียนมาขากลำบาก

ณัฐวุฒิ วังเวียง

ม. ๖ จบสายวิทย์ฯ ตอนนั้นคือ คิดว่าเข้าเรียนระบบมหาวิทยาลัยไม่ได้ จึงเข้าเรียน ปวส. วิทยาลัยเกษตรฯลำพูน เพื่อมุ่งไปสู่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เกษตรไม่ได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่ รัฐบาลกระทรวงศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนในภาคเกษตรน้อย เด็กพยายามที่จะไปเป็นหมอหรืออะไรที่สบาย เนื่องจากพ่อแม่ปลูกฝัง ไม่อยากให้มาลำบากเหมือนพ่อแม่ คิดว่าประเทศไทยอีก ๑๐ - ๒๐ ปีจะอยู่กันไม่ได้ ต้องพอเพียง ผลิตเป็น ปลูกผักเลี้ยงหมูเป็น

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

อยากจะขออะไรจากผู้ใหญ่

ธีรพันธ์ ตาซ้อน

ขอแทนน้องๆ ที่จะได้รับ (สเปซเพิ่มคดีอาชญากรรม) อยากให้มีสำนักงานให้เด็ก เด็กเยาวชน นักศึกษาที่เข้ามาลุ่มวันหนึ่งๆ เกือบ ๒๐๐ - ๓๐๐ คน หมุนเวียนไม่ซ้ำหน้า สถานที่ทำงานคับแคบ ไม่สะดวกสบาย เคยขอหลายครั้งแต่ไม่ได้ บอกว่าจะจัดให้แต่พอครบกำหนดก็ไม่ได้ เรื่องหายเข้ากลีบเมฆไปเลย อยากให้ผู้ใหญ่ครอบครวัเข้าใจในสิ่งที่พวกเขาทำ พวกเขาเป็น ณ ตอนนี้และในอดีต ว่าเขาต้องการอะไร พวกเขาอาจจะขออะไรที่ไม่เกินตัว ต้องการความรักของพ่อแม่มากที่สุด

ธัญเขต ศิริศักดิ์

อยากให้มียา^๒ ๒ คน เพราะยายทำงานเหนื่อยมาก อยากให้มีใครสักคนมาช่วยยายทำงานเกี่ยวกับเด็ก วันๆ หนึ่งเด็กมีเรื่องหลายรอบ อยากให้ผู้ใหญ่ให้โอกาสเด็ก เวลาที่พวกเขาทำผิดอยากให้ประทับประคองกันไปก่อน เมื่อหมดวัยแล้วพวกเขาจะคิดได้เอง การสอน พวกเขาจะฟังแต่ไม่เชื่อ ดีชั่วรู้หมด แต่อดไม่ได้ อย่างที่บอกว่าไม่เจอกับตัวเองก็จะไม่รู้ หาตัวอย่างให้พวกเขาได้ดู เขาอาจจะคิดได้บ้าง

^๒ นางลัดดาวัลย์ ชัยนิลพันธ์ หัวหน้าโครงการ วิจัย "การลดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นในชุมชนเมืองเชียงใหม่โดยเครือข่ายพ่อแม่"

อยากให้มันเป็นแบบการสะท้อน การสอนบางทีเขาจะไม่ฟัง รู้แต่ไม่ฟัง ทำให้หลงใจดำ ให้คิดได้เอง

วิริติกาล คำกาต

การเรียนในปัจจุบันเรียนไป เอ็นท์ไปแต่ไม่ได้้นำเอาไปใช้ เรียนแบบอิงพื้นที่ แต่เอ็นท์ใช้ระบบกลางเหมือนกันหมด ทั่วประเทศครูสอนนักเรียนเหมือนกันหรือไม่ ครูบางคนก็กลัวความรู้ที่สอน เอาไปสอนเด็กในที่เรียนพิเศษ

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

หลักสูตรในโรงเรียนไม่สอดคล้องกับหลักสูตรในมหาวิทยาลัย หลักสูตรที่เรียนในปัจจุบันที่เรียนตามความต้องการทางธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นๆ มหาวิทยาลัยที่เป็นอีกหลักสูตร อยากให้ปรับอย่างไร

วิริติกาล คำกาต

คิดว่าคงเป็นไปได้ที่จะให้มหาวิทยาลัยปรับลงมาหาเรา ควรมีข้อตกลงของโรงเรียนว่า สอนเหมือนกันทั่วประเทศ จะได้ไม่เสียเปรียบ เด็กภูธรผู้เด็กเมืองหลวงไม่ไหว รู้สึกด้อยเรียนที่สิ่งที่สอดคล้องกับธรรมชาติ สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ณัฐฉา วังเวียง

วันนี้แบ่งเป็น ๒ ภาพ คือ ภาพที่เรียนในรั้วของวิทยาลัยเกษตรฯ และภาพของเยาวชนที่ทำงานเป็นเครือข่าย กลุ่มเยาวชน ในส่วนของลำพูนจะทำงานเป็นเครือข่าย มี ๒๓ กลุ่ม การทำงานทาง สกว. สนับสนุนเป็นองค์กรพี่เลี้ยง จากความล้มเหลวของการดูแลในระบบครอบครัว และยอมรับว่าระบบการศึกษาของเรายังมีปัญหา ถึงยังมีเด็กที่เกเร ระบบการศึกษาไทยล้มเหลวไม่สามารถดูแลเด็กในส่วนนี้ได้ เช่น กลุ่ม NDR ที่ประสบปัญหาเรียนไปแล้วก็ถูกไล่ออก ถามว่า ณ ปัจจุบัน ถ้าไม่มีคุณชายมาช่วยดูแลให้ดีขึ้น NDR จะเป็นอย่างไรต่อไป ที่ลำพูนก็มีแก๊งหน้าหมาเป็นพวกเด็กเกเร เมื่อเยาวชนได้มาเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้นำทางที่ถูกที่ควร ที่ถูกทาง ที่ลำพูนก็มีการรวมกลุ่มไปเล่นดนตรี เลี้ยงปลา ทำงานเป็นเครือข่าย สร้างกระบวนการคิด แนวทางนี้ใช้ได้ ให้โอกาสให้เด็กได้ร่วมกลุ่มกัน ได้คิด สรุป วิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง แล้วพวกเขาจะถูกนำไปสู่ในสิ่งที่ดีขึ้น และมีผู้ใหญ่เข้ามากำกับดูแลบ้าง แต่ไม่ใช่เป็นการครอบงำทางความคิด ให้พวกเขาคิดได้เอง สกว. เป็นพี่เลี้ยงที่ช่วยในการให้ทุนสนับสนุน ช่วยจัดกระบวนการ เชิญวิทยากรมาอบรม การถอดข้อมูล และ ปปส. ก็ให้ความช่วยเหลือร่วมด้วย ทางจังหวัดจะไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร เรื่องระบบการศึกษาอยากให้รื้อออกไปก่อนเลย ก่อนที่จะมี Child Center การเรียนรู้ไม่เคยสร้าง

กระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับเด็กเลย มีแต่ป้อนข้อมูลให้ แล้วมีระบบนี้มาทำให้เหมือนคนที่ดาบอด ปล่อยให้เด็กแคว้ง ไม่กระบวนการที่ให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยน มักจะเป็นไปในลักษณะที่ให้เด็กไปศึกษาค้นคว้า ทำรายงานมาส่ง เด็กก็จะหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ก๊อปปี้เป็นรายงานส่ง แทบจะไม่มีใครได้อ่านรายงานที่หนาเป็นนิ้วสองนิ้ว แล้วมันคงจะกลายเป็น ควายเซ็นเตอร์ ที่สมบูรณ์แบบแน่นอน

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

ทุกคนเห็นด้วยกับระบบที่ว่า ให้เด็กนักเรียนเป็นสำคัญ ใช่หรือไม่ แต่อยากให้ผู้ใหญ่ปรับระบบ หลักคิด หลักปฏิบัติที่เอื้อให้เด็กได้เรียนรู้ เกิดการเรียนรู้จริงๆ

ณัฐวิ วังเวียง

ในลำพูนมีโอกาสดีที่มีพื้นที่ที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ อย่างกลุ่มอื่น เช่น NDR ถ้ามีพื้นที่ถ้า สกว. คิดจะทำวิจัย น่าจะทำในรูปแบบที่ว่าจะมีวิธีการรูปแบบไหนที่จะทำให้เยาวชนเกิดการเกาะเกี่ยว ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่ง สกว. ก็ทำอยู่แต่ยังอาจจะไม่เห็นผล

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

ณัฐวิ วังเวียงอยากจะบอกเรื่องระบบการจัดการศึกษา หลักการ Child Center เห็นด้วย แต่หลักปฏิบัติยังต้องปรับปรุง อยากฝาก สกว. สนับสนุนสถานที่การเรียนรู้

คุณพัฒน์ จะป่อ

Child center บางครั้งก็ดี เด็กใช้ไม่ได้ ผู้ใหญ่ใช้ได้ผล ไม่อยากให้ใช้กับเด็กมากเกินไป บางครั้งมันเหมือนคนตาบอด ไม่มีคนชี้แนวทางให้

พงษ์ศักดิ์ สมฤทธิ์

อยากให้อาจารย์ประยุกต์ใช้ระบบ Child center และระบบการเรียนในห้องเรียนนำมาผสมผสานกันได้หรือไม่ เวลาเรียนอยากให้อาจารย์ผู้สอนอย่าสอนแบบนกเอี้ยงนกขุนทอง เนื่องจาก IQ ของเด็กไม่เท่ากัน บางคนก็เก่ง การนั่งเรียนอาจารย์อ่านในชีทในสมุดหนังสือให้ฟังบางคนก็รับไม่ได้ บางคนง่วงนอน อยากให้มีกิจกรรมเสริมด้วย

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

ความสามารถทางด้านสมองของแต่ละคนไม่เท่ากัน ธรรมชาติของแต่ละคนไม่เท่ากัน การสอนที่จะเอาชีตมาอ่านให้จำมันลำบาก น่าจะมีกระบวนการเสริมการเรียนรู้ มีกิจกรรมอื่นสอดแทรกไปด้วย

วัฒนกุล ปอดู

อยากจะขอให้ช่วยเหลือวเลขศตรกันบ้าง หลายๆ อย่าง หลายๆ ด้านๆ อาจไม่ครบถ้วน สื่อต่างๆ ไม่เน้นพอ และไม่สมบูรณ์

อาจารย์สมนึก นาห้วยทราย

ขอสื่อการเรียนการสอน อะไรต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ถ้าจะเสนอแนะปัญหาให้ผู้ใหญ่เข้ามาร่วมแก้ อยากให้ผู้ใหญ่ทำอะไร ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในภาพรวม ทำอย่างไรให้คนไทยของเรามีระบบคิด ระบบสังเคราะห์ วิเคราะห์ดีๆ ทำอย่างไรจะให้ผู้ใหญ่ช่วยเร่งให้พวกเรามีความสุข

ณัฐวุฒิ วังเวียง

จากการทำงานด้านเยาวชนมาคิดว่าทำกลุ่มเยาวชนในชุมชนไม่เน้นกลุ่มเยาวชนที่มารวมตัวกันในระดับโรงเรียน ทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม มีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน พ่อแม่ ผู้ปกครองมาร่วมประชุมด้วย ถ้าผู้ที่มีอำนาจนำวิถีของเยาวชนจะต้องพยายามดึงเยาวชนให้มาผูกวิถีชีวิตในชุมชนให้มากที่สุด ระบบการศึกษาเด็กออกจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงมากเกินไป การที่เด็กออกมานอกชุมชนทำให้เด็กเที่ยวเตร่ กินเหล้า เมายา ในชุมชนเด็กจะมีพ่อแม่คอยดูแลอยู่ ไม่ว่าระบบการศึกษาหรือระบบการจัดการใดๆ ก็ตามที่ภาครัฐมีอำนาจมาจัดการให้ได้ ขอให้ดึงเด็กเข้ามาสู่ชุมชน การศึกษาก็ให้เขาได้เรียนรู้และนำกลับไปปฏิบัติจริงในชุมชนได้ ถ้าผู้ใหญ่แน่จริงก็คงแก้ไขปัญหได้แล้วโดยไม่ปล่อยให้ลูกหลานมาถึงรุ่นเรา ดูแล้วดูเหมือนหนักหน่วงขึ้นเรื่อยๆ ขอฝากว่า ขอพื้นที่ผูกติดกับชุมชน สังสอนไม่ใช่ครอบงำ ปลูกความคิดเด็กเล็กๆ ไม่ใช่ปัญหา เติบโตมาข้างหน้า เป็นทางออกสังคมเยาวชนคืออนาคตของชาติ

รัชเขต สิริศักดิ์

อยากจะบอกว่า จากที่ดูผู้ใหญ่ก็แก้ปัญหาคีแล้วแต่อยากจะให้จริงใจมากกว่านี้ ผู้ใหญ่บางคนไม่จริงใจ การแก้ปัญหามิว่าจะเรื่องการศึกษาคีคืออยู่แล้ว แต่ไม่เดินหน้าเต็มทีใส่หน้ากากหากันจริงจ้ง จริงใจมากกว่านี้

วิรัตน์ คำกาต

ผู้ใหญ่ไม่ควรตั้งความหวังกับเด็กมากเกินไป เนื่องจากจะรู้สึกกดดัน ไม่มีความสุข

ธีรพันธ์ ตาซ้อน

ขอความเข้าใจ มีคนของสกว. คนหนึ่ง คุณเป็นทิพย์ ชะเอม ทำงานกับยาย ช่วยเหลือพวกเรา ตอนนี้ท่านเสียไปแล้ว ทุกคนใน NDR เชื่อใจ และไว้วางใจ รู้สึกเศร้าที่พราดคนที่คนที่เราไว้วางใจที่สุดไป พี่เคยพูดว่า ถึงแม้มีใครเข้าใจวัยรุ่น NDR ในเชียงใหม่ ไม่เป็นไร แต่พี่จะอยู่เคียงข้าง NDR เสมอ

อาจารย์สมนึก นพวิทย์

ชัดเจนครับ สำหรับเสียงสะท้อนจากเด็กที่บอกในบางสิ่งที่ผู้ใหญ่ ไม่รู้ ซึ่งเราคงต้องทำงานกันต่อไปเพื่อนำเสียงที่ได้รอฟังไปสร้างแนวทางในการดูแลเด็ก เยาวชนของเราให้เติบโตไปในทางที่ดีกันต่อไป ขอบขอบคุณทุกๆ ทุกคน และสวัสดีครับ

กระบวนการเรียนรู้และยกระดับองค์ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษาของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ

รูปแบบกระบวนการเรียนรู้อีกอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ คือ การจัดเวที¹ สำหรับโครงการวิจัยของเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสกว. ซึ่งมีจุดเด่นคือ

- เป็นเวทีให้นักวิจัยในเครือข่ายได้มีการแลกเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้ได้ ทุกเวทีเป็นเวทีที่มีคุณค่า มีประโยชน์มากๆ แลไปนั่งฟังก็เกิดความรู้
- เป็นเวทีที่มีความหลากหลาย องค์ประกอบผู้เข้าร่วมประชุม มีทั้งนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการ และนักวิจัยที่เป็นชาวบ้าน หรือเป็นเด็ก เพราะฉะนั้นในเวทีจึงเกิดความหลากหลายเกิดการแลกเปลี่ยนทำให้มีมุมมอง มีมิติ เช่น เมื่อเด็กนำเสนอก็จะได้เห็นวิธีคิดของเด็ก เมื่อชาวบ้านนำเสนอทำให้เห็นว่า ชาวบ้านมองอะไรที่เป็นธรรมชาติที่พบจริงๆ ไม่มีการเสริมปรุงแต่ง แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่นักวิชาการนำเสนอจะมีการปรุงแต่ง ปรุงแต่งทั้งภาษา ปรุงแต่งทั้งข้อมูลบางอย่าง เพราะฉะนั้นทำให้นักวิชาการที่มีความอหังการได้เรียนรู้ว่า จริงแล้วความรู้หรือวิจัยตรงนี้ ขณะเดียวกันชาวบ้านก็ได้เรียนรู้
- ในแง่ของกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กและเยาวชน เวทีลักษณะนี้ได้สร้างการยอมรับ เป็นพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ สร้างศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างดีที่สุด นี่คือ จุดสูงสุดของการจัดการศึกษา สอดคล้องวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา คือ ต้องการให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่โดยแท้จริงแล้วในวงการการศึกษานั้นไม่เคยก้าวไป ณ จุดนั้น เนื่องจากคนทุกคนมีอีโก้ เพราะเวทีเปิดโอกาสให้คนยอมรับฟัง นักวิชาการรับฟัง ชาวบ้านพูด เด็กมานั่งพูดผู้เข้าร่วมเวทีก็รับฟัง และขณะที่ผู้ใหญ่พูดเด็กฟัง เป็นบรรยากาศที่ดีมาก คนหลายอาชีพ คนหลายสถานภาพ คนหลายระดับความคิด รับฟังกัน ยอมรับกัน ทำให้เด็กและผู้ใหญ่เรียนรู้ที่จะเกิดบรรยากาศของการถ้อยทีถ้อยอาศัย สิ่งเหล่านั้นทำให้เกิดการพัฒนาความเห็นคุณค่าในตัวเอง Self Extreme, Self Awareness ความตระหนักในตนเอง เพราะในการที่ผู้ใหญ่ยอมรับเด็กๆ หรือหรือนักวิชาการรับฟังชาวบ้าน

โดยภาพรวมทุกกระบวนการของการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นตัวพัฒนามนุษย์ เป็นกระบวนการของการพัฒนามนุษย์ฝึกให้ทั้งนักวิจัย ผู้ร่วมวิจัย ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และผู้บริหาร โครงการวิจัยเป็น

¹ เวทีในความหมายนี้คือ การประชุม

มนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้นเพราะมีเวที ฝึกให้ผู้ร่วมขบวนมีการยอมรับ ฝึกให้มองเห็นคุณค่าของคนอื่น ชื่นชมคนอื่น มีเมตตา เวลาที่มีโอกาสมาพูดทำให้มีความมั่นใจ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังทำหน้าที่ในเชิงของความมั่นคงของชาติด้วย เพราะการที่เปิดโอกาสให้ชนเผ่าเข้ามาร่วมวิจัย ให้เขาได้มีโอกาสมานำเสนอความเป็นตัวตนของเขา มีที่ให้เขาได้ขึ้น เขามีโอกาสที่จะนำเสนอตัวเขา ในพื้นที่ของเขา มีผลต่อการสร้างความผูกพันว่าเขายังเป็นคนที่ยังอยู่ในประเทศไทย ผูกโยงถึงความมั่นคง การวิจัยชุมชนเป็นการให้พื้นที่ และเชื่อมโยงร้อยเรียงไปถึงความเป็นมนุษย์ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ในแง่ของการยกระดับงานในประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา การทบทวนการสนับสนุนงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้พบว่า

1. ยังขาดการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนในการที่จะให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งทำให้เครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ปรับกระบวนการทำงานให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้มากขึ้นในอนาคต
2. การทำงานลักษณะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้สร้าง “พื้นที่” ของการเรียนรู้ การแสดงออกของเด็ก เยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับการแก้ปัญหาสังคมด้านเด็กและเยาวชน ที่ต้องการได้รับการยอมรับและชื่นชมจากสังคม อันเป็นแนวทางที่ทีมงานใคร่เสนอให้ผู้เกี่ยวข้องในแวดวงการศึกษา การดูแลเด็กและเยาวชนได้ “เปิดพื้นที่” ในการเรียนรู้และแสดงออกให้กับเด็กและเยาวชน แทนการผลักไสให้เด็กและเยาวชนแสวงหาพื้นที่ของตนเองจนนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม
3. การรื้อยภาควิชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการศึกษา เด็กและเยาวชน ในการร่วมแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกันในอนาคต โดยระดับเกิดผลกระทบได้ชัดเจนในขณะที่มีการแลกเปลี่ยนระดับโครงการวิจัยต่อโครงการวิจัย โรงเรียนต่อโรงเรียน พี่เลี้ยงต่อพี่เลี้ยงในการหนุนเสริมการทำงานระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของการประสานความร่วมมือกับผู้ที่อยู่ในขบวนกรงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

จุดเน้น เชิงองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่โครงการค้นพบเพื่อที่จะนำเสนอในเวทีมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ

แจ้ง “เรื่องเด็ก ๑....ที่ไม่เล็ก ๑และยิ่งใหญ่”

“ในฐานะที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เราจะต้องพยายามให้โอกาสให้พวกเขา ๑ได้พัฒนาไปได้อย่างที่พวกเขาควรจะเป็นไม่ใช่อย่างที่เราต้องการให้เขาเป็น”

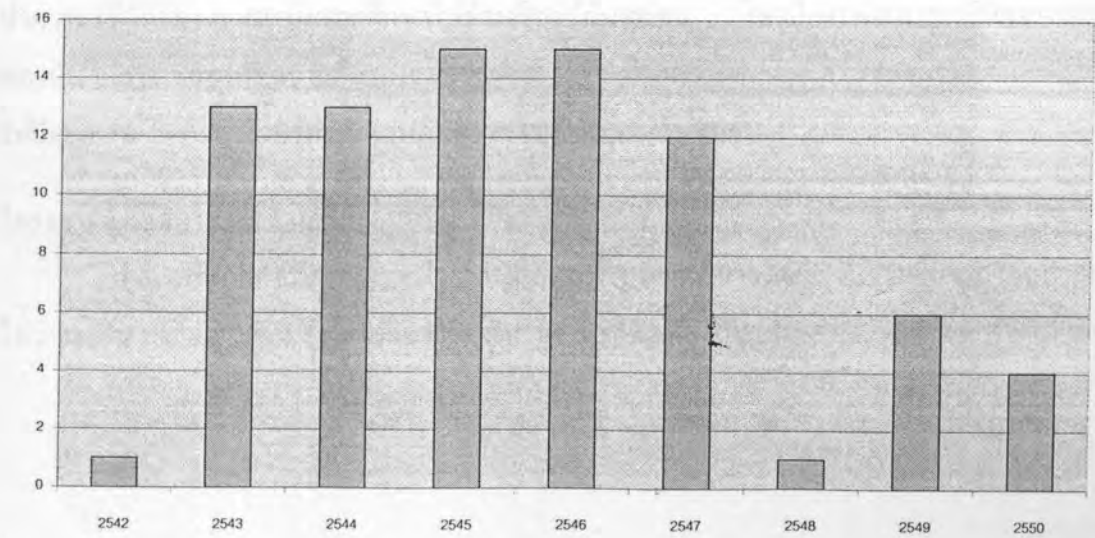
ภาพรวมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาพรวมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือ

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ ประเด็น เด็ก เยาวชน และการศึกษา ที่มีรวมกันจำนวน 80 โครงการ หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของจำนวนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีจำนวนรวมกันถึง 493 โครงการ (ณ วันที่ 25 สิงหาคม 2550)

ในภาพรวมแล้วโครงการวิจัยในประเด็นเด็กเยาวชน และการศึกษา มีทั้งที่มุ่งเน้นการแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ชุมชน เยาวชน การแก้ปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และมุ่งเน้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยมีจำนวนโครงการรวมกันแล้วมากที่สุดในกลุ่มประเด็นวิจัย โดยมีกระแสความสนใจสูงสุดในช่วงปี 2543-2546 ซึ่งสอดคล้องกับกระแสการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย และยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในปีถัดๆ มา

ทั้งนี้โครงการวิจัยประเด็นนี้มีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน อุดรดิตถ์ น่าน พิชณุโลก

โครงการเด็ก เยาวชนและการศึกษาปี 2542-2550

เนื้อหาของการวิจัยจำแนกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

โครงการด้านการศึกษา แบ่งเป็นลักษณะย่อย 6 ลักษณะ คือ

1. หลักสูตรท้องถิ่น
2. การจัดการเรียนรู้/การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญา
3. ความร่วมมือโรงเรียน/ชุมชน
4. การขยายผลการวิจัย (ด้านการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น)
5. บูรณาการการเรียนการสอน (ระดับอุดมศึกษา)

โดยโครงการในกลุ่มที่ 1-4 เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียน การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ของครู นักเรียน ชุมชน ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้และความต้องการของชุมชนในการจัดการการศึกษา และมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เนื่องจากการจัดการการศึกษาของประเทศไทยนับจากอดีตถึงปัจจุบัน สอนให้เด็กหรือเยาวชนได้เรียนรู้แต่สิ่งที่ไกลตัวออกไป มากกว่าสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเป็นการแยกผู้เรียนออกจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงของชุมชน ไม่ได้มีส่วนร่วมในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง การวิจัยจึงเน้นที่การจัดกระบวนการศึกษาเรียนรู้จากสิ่งที่ป็นวิถีชีวิตชุมชน เป็นองค์ความรู้ใกล้ตัวในด้านต่างๆ เช่น การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร คนตรีพื้นเมือง การจักสาน การทอผ้า อักษรล้านนา ป่าชุมชน อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น เพื่อบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เยาวชนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของเยาวชน เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ส่วนโครงการในกลุ่มที่ 5 เป็นการวิจัยที่มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสถาบัน การศึกษากับชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการศึกษาในระบะที่ผ่านมามีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ข้อจำกัดในเรื่องเวลา และภาระงานของอาจารย์ในสถาบัน นักศึกษาขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้และปรับใช้ความรู้จากปัญหาจริงในชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษากับชุมชนแยกส่วนออกจากกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างกลไกในการนำความรู้ที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาไปร่วมเรียนรู้กับชุมชน โดยมีการพัฒนาการเรียนการสอนใจสถาบันให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเป็นการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์และนักศึกษาให้มีคุณภาพ โดยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับชุมชน

โครงการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ที่ผ่านมามีการกลุ่มคนและหน่วยงานที่ค่อนข้างหลากหลายได้มีส่วนร่วมในงานวิจัยประเด็นนี้ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น อบต. โรงเรียน ภาคเอกชน ซึ่ง

ได้แก่องค์กรพัฒนาเอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ ที่ทำงาน กับเด็ก ซึ่งเนื้อหาของโครงการวิจัย จะมี 4 ลักษณะ คือ

1. พัฒนาศักยภาพ / กระบวนการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้
2. ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน
3. พัฒนากลไกในชุมชนในการดูแลเด็ก (ป้องกัน/จัดสวัสดิการ) และหาแนวทางการป้องกันปัญหา ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน
4. ศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก และเยาวชน

ทั้งนี้เป็นการพยายามที่จะใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งนับวัน ยิ่งจะทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็กถูกทอดทิ้ง ยาเสพติด และความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมีน้ำหนักของตัวแทนหน่วยงานจากภายนอก เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่ เนื่องจากปัญหาบางอย่างเป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นเวลานานากอปรกับสภาพแวดล้อมภายในไม่เอื้อต่อการที่จะทำให้ชุมชนริเริ่มในการแก้ปัญหาตัวเอง เมื่อผ่านกระบวนการวิจัยแล้วปัญหาบางอย่างได้ถูกคลี่คลายไป เด็กที่ได้รับผลกระทบได้รับการดูแล สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของการดูแลสมาชิกในชุมชน ชุมชนมีความรู้ในด้านการจัดการปัญหาที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน ก็มีการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ใช้งานวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับตนเองและกลุ่ม ผ่านกระบวนการทดลองทำกิจกรรมหรือการทำงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแม้กระทั่งการแก้ปัญหของเด็กและเยาวชนซึ่งงานวิจัยลักษณะนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง เนื่องจากกลุ่มเยาวชนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง ภายใต้อาการดูแลและให้คำปรึกษาของผู้ที่มีประสบการณ์ และมีการสรุปบทเรียนของตนเองในที่สุด

กลุ่มคนทำงานวิจัย และพัฒนาในประเด็นดังกล่าว รวมถึงตัวแทนชุมชนบางพื้นที่ ที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็น เด็ก เยาวชนและการศึกษา ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยน สะท้อนมุมมอง และนำเสนอผลการเรียนรู้เรื่องราว ประเด็นปัญหา และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ผ่านการจัดเวทีจุลกรรม เด็ก เยาวชน และการศึกษา ภายใต้งาน “คบเด็ก สร้างเมือง คุยเรื่องการศึกษ” เพื่อสะท้อนวิคิด วิธีปฏิบัติ ต่องานด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น

จากการจัดจุลกรรม “คบเด็ก...สร้างเมือง ...คุยเรื่องการศึกษ” มีข้อค้นพบของผู้เกี่ยวข้องคือ เวทีในลักษณะดังกล่าวได้สร้าง “พื้นที่” ของการเรียนรู้ การแสดงออกของเด็ก เยาวชน และเป็นเวทีที่ผู้เกี่ยวข้องในแวดวงการศึกษาได้นำเสนอบทเรียนการทำงานวิจัยและงานพัฒนาที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และการศึกษา

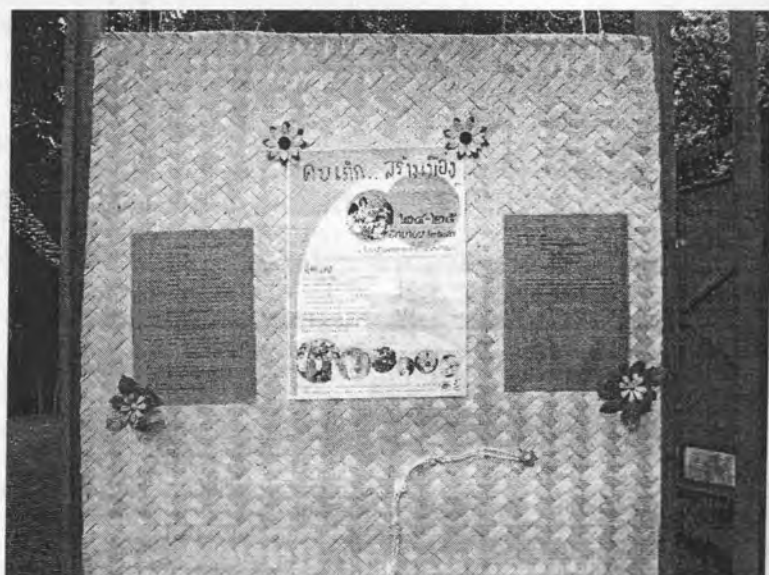
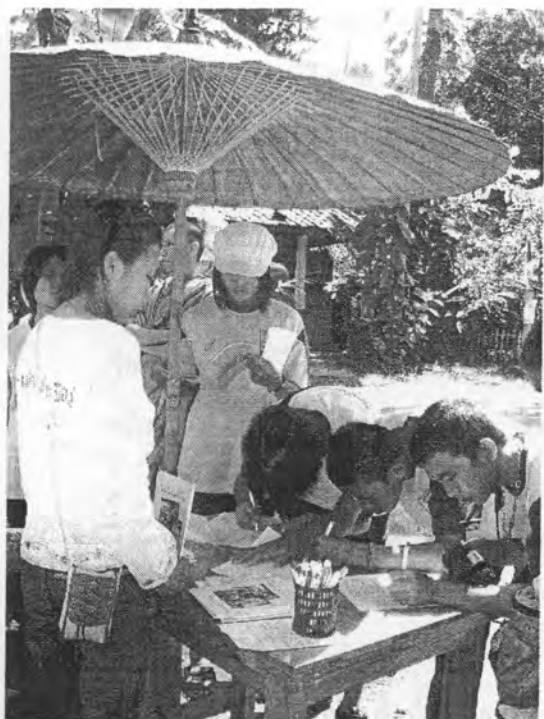
การแสดงของเด็กในช่วงเวลาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ของเล่นพื้นบ้าน จ๊อย ซอ การแสดงดนตรี การฟ้อนรำ การสาธิตการทำอาหารและขนมพื้นถิ่น ล้วนแต่เป็นพื้นที่แสดงความสามารถและได้รับการชื่นชม

คำบอกเล่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของเยาวชน ทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษาและอยู่นอกระบบการศึกษา สะท้อนปัญหาและความต้องการ “พื้นที่” ที่จะสื่อสาร “พลังของวัย” ผู้สาธารณชน มีกลุ่มก้อนของความสัมพันธ์ตามวัย ไม่ใช่การมีส่วนร่วมสร้างปัญหาอย่างที่ถูกสังคมตราไว้ และสิ่งที่สำคัญคือ การมี “พื้นที่ในการแก้ปัญหาของวัยรุ่น” ดังที่สะท้อนในเวทีว่า “ในเมื่อปัญหาหลายอย่างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ควรเปิดโอกาสให้พวกเขามาร่วมรับรู้ และหาแนวทางแก้ไขด้วยเช่นกัน ” ไม่ใช่แก้ไขปัญหาด้วยสายตาและมุมมองของผู้ใหญ่ที่คาดคิดว่า มันควรจะเป็นเท่านั้น

ขณะเดียวกันประเด็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน-ขั้นอุดมศึกษา ตลอดจนประเด็นการจัดการศึกษานอกระบบ ยังเป็นประเด็นร่วมสมัยที่คณะผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นร่วมกันว่า ต้องมีการพัฒนาแนวทางและรูปแบบสู่ “การศึกษาทางร่วม” ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนทุกด้านไม่ว่า จะเป็นด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องไม่ว่า จะเป็นผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานศึกษา องค์กรท้องถิ่น อันจะเป็นหนทางพัฒนา “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ให้กับสังคมไทย

ดังนั้นสิ่งที่นำเสนอในเวทีมหกรรมวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ จึงเป็นการนำเสนอบทเรียนการทำงาน ในประเด็นต่างๆ ข้างต้น และเปิดกว้างให้เป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกของเด็กและเยาวชน อันเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งยังมีพื้นที่สำหรับการสาธิต-ฝึกฝนกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยพยายามผสานความร่วมมือจากพี่เลี้ยง Node และโครงการวิจัยต่างๆ ให้มาร่วมนำเสนอผลงานอันเป็น “ดอกผล” ที่ภาคภูมิใจร่วมกัน

ผลผลิตจากงานจุลกรรม ภาพการแสดง/ ภาพสิ่งสาธิต/ เนื้อหาสาระของเวที/ กระบวนการเตรียม/ เอกสารประกอบ diagram-สูจิบัตร/ เอกสารประชาสัมพันธ์ - โปสเตอร์ ใบปลิว / ผลผลิตสื่อและหนังสือ

ผลจากการจัดเวทีดังกล่าวเกิดการแลกเปลี่ยนต่อเนื่อง ใน 4 ประเด็นหลักที่จะนำมาสู่การนำเสนอในเวทีมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในครั้งนี้ ได้แก่

1. **ประเด็นการทำงานด้านเด็ก และเยาวชน** คือ การนำเสนอมุมมองความคิด ของคนทำงานด้านเด็ก เยาวชน ซึ่งก้าวข้ามผ่านจากการมองเห็นพวกเขาเป็นเพียงกลุ่มที่สร้างปัญหาให้กับสังคม แต่เป็นความพยายามในการดึงความคิด ศักยภาพและความสามารถของกลุ่มเด็กๆ ที่มีอยู่มานำเสนอ เหมือนการเปิดพื้นที่ ให้เด็กๆ ได้สะท้อน และแสดงความคิด ความสามารถ นำไปสู่การเรียนรู้ที่สนุกสนาน เกิดประโยชน์ สร้างประสบการณ์ และสามารถพัฒนาเด็กให้เติบโตไปพร้อมกันทั้งด้านความคิด ความสามารถ และคุณธรรม

กระบวนการทำงานจะเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชนที่ได้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีการพูดจาวว่า “ในเมื่อปัญหาหลายอย่างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ควรเปิดโอกาสให้พวกเขามาร่วมรับรู้ และหาแนวทางแก้ไขด้วยเช่นกัน” หรือ หากเป็นประเด็นการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ก็ควรเปิดโอกาสให้พวกเขาได้คิด ได้ตัดสินใจและเลือกในสิ่งที่เขาอยากจะทำ อยากจะพัฒนา

2. **ประเด็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน** คือ การนำเสนอโครงการวิจัยที่มีความพยายามในการปรับกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการรับช่วงต่อจากครอบครัว และชุมชน โดยมีตัวอย่างประเด็นที่ร่วมนำเสนอ เช่น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน การบูรณาการและปรับใช้วิถีพุทธในโรงเรียน ฯลฯ โดยส่วนใหญ่เป็นความพยายามในการเปิดรับโรงเรียนสู่ชุมชน คือการเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา โดยหยิบยกความรู้ ภูมิปัญญา และเรื่องราวในท้องถิ่นมาสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

กระบวนการทำงานเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของ โรงเรียน ชุมชน วัด และครอบครัว หรือภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพยายามให้เกิดการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้ ประเด็นเรื่องราวใกล้ตัวภายในท้องถิ่นหรือชุมชน ทั้งนี้เกิดจากประสบการณ์การเรียนการสอนที่ผ่านมาที่ดึงเยาวชนออกไปจากชุมชนท้องถิ่น โดยสอนเรื่องราวใกล้ตัวที่เด็ก ไม่สามารถนำมาปรับประยุกต์ในการดำรงชีวิตจริงได้ในชุมชน

3. **ประเด็นการจัดการศึกษานอกระบบ** คือ การนำเสนอทางเลือกของการจัดการศึกษาที่มากกว่า การเรียนรู้ภายในโรงเรียน ผ่านโครงการวิจัยที่พยายามสร้างกระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายที่เด็ก ๆ และ เยาวชน สามารถเรียนรู้มากกว่าเรื่องราวในตำรา เรียนคือ เรียนรู้ที่จะตั้งคำถาม เรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกัน และการเห็นคุณค่าในตัวเองและกันมากยิ่งขึ้น การจัดศึกษานอกระบบ หรือบางครั้งหลายคนอาจเรียกว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นอีกรูปแบบของการจัดการศึกษา ที่ให้ทั้งความรู้ควบคู่ไปกับความคิด และการสร้างคุณธรรม กระบวนการ

หนึ่งที่ไม่แตกต่างจากระบบอื่นๆ คือ การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบทั้ง ตัวเยาวชน ผู้ปกครอง ที่ต้องเข้าใจและรับรู้ในกระบวนการดังกล่าวร่วมกัน

4. **ประเด็นการจัดการศึกษาขั้นอุดมศึกษา** คือ การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มนักศึกษาที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในอดีต โดยเป็นการเน้นการนำนักศึกษาเข้าไปเรียนรู้และทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการ ผ่านการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัย ผลของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวคือเป็นการเปิด โอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มนักศึกษา ทำให้พวกเขาได้ตระหนักและรับทราบถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของเรามากขึ้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวส่วนหนึ่งจำเป็นที่จะต้องเกิดจากความเข้าใจและความตระหนักของอาจารย์ผู้สอนในการที่จะพยายามผสานองค์ความรู้ในเชิงวิชาการที่ถ่ายทอดสู่นักศึกษา ให้ไปสามารถเชื่อมร้อยกับภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปสู่การปรับ ประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในโครงการวิจัยทั้ง 4 ประเด็นนั้นได้แสดงให้เห็นถึงพลังการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วย แกนนำหมู่บ้าน ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ปกครองโรงเรียนที่ประกอบไปด้วย คุณครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาวัดที่ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ และหน่วยงานต่างๆ เช่น อบต. เพราะทุกฝ่ายเริ่มเห็นถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการคิด กระบวนการวางแผน และกระบวนการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดังนั้นในงานวิจัยทุกชิ้นจึงได้นำเสนอภาพของการทำงานที่แตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัย จึงไม่ใช่การจัดการโดยหน่วยงานเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่ต้องให้ทุกฝ่ายได้มาร่วมหารือ วางแผนและกำหนดทิศทางที่เหมาะสมร่วมกัน ในบทบาทของกลุ่มคนทำงานเองมีว่าจะเป็น ชาวบ้าน อาจารย์ นักวิชาการ หรือแม้กระทั่งตัวของเยาวชนเอง ก็ต้องปรับวิสัยทัศน์ใหม่ต่อเรื่องราวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนางาน ด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา โดยต้องรู้จักใช้ทุนทุกด้านที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็น ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร ในพื้นที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากปลายทางของการจัดการศึกษาคือ เพื่อให้เด็กมีศักยภาพสามารถใช้ชีวิตให้อยู่สังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นกับสังคมของตนเองได้ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็ก เยาวชน ได้เห็นรากเหง้า ตัวตน และความเป็นจริงรอบตัวเขามากกว่าการพยายามแยกพวกเขาจากชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเข้าเรียนในสถานศึกษาดังเช่นในอดีต

บทเรียนการทำงาน

เวที “**อุดมธรรมด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษา**” เกิดจากความร่วมมือของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 ศูนย์ร่วมกันดำเนินงาน ได้แก่ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ฯ ที่เล็งโครงการพื้นที่เชิงใหม่-ลำพูน และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้การหนุนเสริมจากเจ้าหน้าที่ สกว.สำนักงานภาค (ทีมภาคเหนือ) จากกระบวนการทำงานพบว่า เป็นการทำงานที่

เชื่อมประสานสองส่วนหลักร่วมกันได้แก่ ทีมผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละศูนย์ประสานงานฯ ร่วมกับตัวแทนทีมวิจัยในประเด็นเด็กเยาวชนและการศึกษา ดังนั้นในกระบวนการขับเคลื่อนงานจึงเน้น การมีส่วนร่วมของทั้งสองส่วนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ออกแบบการทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตามพบว่าบทบาทหลักของการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่างๆ ที่ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

บทเรียนด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินงานใช้การขับเคลื่อนงานในลักษณะของโครงการวิจัย จึงได้มีการกำหนดรูปแบบแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกระบวนการวิจัย โดย กำหนดบทบาทหัวหน้าโครงการวิจัยโดยคัดเลือกจากเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานคือ พี่เลี้ยงโครงการพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน โดยเน้นในงานเชิงปฏิบัติการ มีบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมประสาน นัดหมาย ให้เกิดการขับเคลื่อนของกิจกรรม และ กำหนดให้มีหัวหน้าทีมในกลุ่มนักวิจัยได้แก่ อาจารย์สุเมธ และอาจารย์เยี่ยมลักษณ์ ที่เน้นในการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะต่อทีมปฏิบัติการ ซึ่งแนวทางการจัดแบ่งในลักษณะนี้ทำให้เกิดความคล่องตัวในกระบวนการทำงาน ทีมปฏิบัติสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างอิสระ โดยรับแนวทางและข้อเสนอแนะจากทีมผู้ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูล อย่างไรก็ตามในกระบวนการทำงานสามารถแบ่งบทเรียนจากการบริหารจัดการได้ 2 ส่วนหลักที่สำคัญคือ

1. บทเรียนจากการบริหารจัดการโครงการ

บทเรียนจากการบริหารจัดการภาพรวม โครงการวิจัยคือการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน เนื่องจากการดำเนินงานในครั้งนี้เกิดจากการทำงานร่วมกันจากหลายส่วนที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นจึงได้กำหนดบทบาทให้มี ผู้ดูแลภาพรวมและควบคุมงบประมาณ ผู้บันทึกข้อมูล ผู้ประสานงาน ทีมสังเคราะห์ข้อมูล และกลุ่มนักวิจัยที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ซึ่งการแบ่งบทบาทดังกล่าวทำให้แนวทางการดำเนินงานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. บทเรียนจากการบริหารจัดการเพื่อจัดเวทีชุมชน

การจัดเวทีชุมชนเด็ก เยาวชน และการศึกษา ภายใต้ชื่องาน “คบเด็กสร้างเมือง คุยเรื่องการศึกษา” เป็นกิจกรรมหลักสำคัญของโครงการ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคณะทำงาน และทีมวิจัยในการออกแบบและกำหนดรูปแบบของงาน นอกจากนั้นในช่วงระหว่างการจัดงานยังได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายคณะทำงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตภาคเหนือและผู้เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานบูรณาการงานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ชุดประเด็นท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่จากสกว.สำนักงานภาค ในการร่วมจัดเตรียมงาน ซึ่งบทเรียนสำคัญที่ได้เรียนรู้จากกระบวนการทำงานดังกล่าว คือ การที่ต้องรู้จักประเมินเนื้องานและกิจกรรมที่ต้องจัด

เตรียมและปฏิบัติ โดยต้องแบ่งงานดังกล่าวให้สอดคล้องและสามารถจัดแบ่งหน้าที่การทำงานร่วมกับผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

บทเรียนด้านการประชาสัมพันธ์

การทำงานด้านการจัดเตรียมสื่อประชาสัมพันธ์งานจุลกรรมฯ นั้นทางคณะทำงานได้ดำเนินการจัดเตรียมการประชุมว่าจะสื่อยังกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดบ้าง เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง แต่เนื่องด้วยระยะเวลาในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์เป็นไปในระยะเวลาอันกระชั้นชิดและระหว่างขั้นการเตรียมงานเกิดความไม่ชัดเจนในการเผยแพร่ อย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทีมสื่อประชาสัมพันธ์หวังว่าจะสามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มวลชนได้รับทราบข้อมูลอย่างหลากหลาย มีการเน้นการประชาสัมพันธ์งานผ่านสื่อกระแสหลักเป็นจำนวนมาก โดยการจัดส่งเอกสารถึงหน่วยงานสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 11 และ 7 เนื่องจากเห็นว่าน่าจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มาก หนังสือพิมพ์และสถานีวิทยุในเขตภาคเหนือ ในส่วนของสื่อทางเลือกทางทีมงานได้ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อวิทยุชุมชน การสื่อสารผ่านสื่อบุคคลโดยตรง รวมทั้งการจัดส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ยังหน่วยงานราชการ โรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน และประเด็นการศึกษาโดยตรง

ดังที่กล่าวข้างต้นเนื่องด้วยความไม่ชัดเจนในการระบุกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เข้าร่วมงาน การประชาสัมพันธ์จึงเป็นลักษณะของการเหวี่ยงแห แต่ไม่รู้ว่าจะผลที่จะได้มากหรือน้อย เพียงเพื่อต้องการให้คนทั่วไปได้รับทราบ จึงอาจจะไม่ได้ออกกลุ่มเป้าหมายมาร่วมงานมากเท่าที่ควร

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน
2. ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์งานมีน้อย แบบเร่งด่วน
3. การติดต่อประสานงานระหว่างคณะทำงานมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เช่น เรื่องการจัดแสดงข่าวต่อสื่อมวลชนเกิดความเข้าใจผิดในการติดต่อประสานงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการทำงาน

เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ประสบความสำเร็จ ผู้ดำเนินการควรมีความชัดเจนในการทำงาน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมุ่งหวังว่าคนที่เข้าร่วมจะสามารถนำประโยชน์จากงานดังกล่าวไปปรับใช้ได้ มิได้มุ่งหวังเพียงต้องการปริมาณคนเข้าร่วมงานที่มากเท่านั้น เมื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายคนเข้าร่วมได้ชัดเจนแล้วควรมีการมาวิเคราะห์ว่าสื่อประเภทใดเหมาะสมและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด ทั้งนี้ในส่วนของสื่อมวลชนเพื่อเป็นการขยายแนวคิดให้คนทั้งประเทศได้รับทราบการจัดงานก็ยังเป็นอีกช่องทางที่ควรประสานงาน แต่อาจจะมีerkช่วยกันวิเคราะห์ว่ารายการใด สื่อทางไหนที่ควรจะระบุเชิญอย่างชัดเจน ขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงานควรมีการประเมินผลการประชาสัมพันธ์ โดยอาจจะใช้รูปแบบการจัดทำแบบสอบถามว่าผู้ที่เข้าร่วมงานได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจาก

สื่อประเภทใด ตลอดจนการขอข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมงานว่าหากมีการจัดงานครั้งต่อไปควรจะปรับปรุงเรื่องการประชาสัมพันธ์อย่างไรดี ในส่วนของสื่อมวลชนควรสอบถามความคิดเห็นว่างานที่จัดควรปรับปรุงอย่างไรเพื่อที่จะสามารถสร้างสื่อที่สามารถดึงดูดให้คนเข้าร่วมงาน

การประเมินผลการดำเนินงานทั้งหมดเพื่อนำข้อมูลมาเป็นฐานในการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดงานครั้งต่อไป

บทเรียนด้านการบริหารจัดการความรู้

บทเรียนหนึ่งที่สำคัญที่เกิดจากการเรียนรู้ในการทำงาน คือการที่ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์และความรู้สึก ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานเป็นการทำงานร่วมกับคนจำนวนมาก และมีโอกาสที่จะต้องเกิดการปะทะ หรือเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน บทเรียนของการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่คนทำงานควรระมัดระวัง และตั้งสติในการทำงานมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพรวม

สรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม การติดตามผลการจัดเวทีจุลกรรมประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา

“คบเด็ก ... สร้างเมือง คุยเรื่องการศึกษา”

(ส่งแบบสอบถามให้กับผู้ที่เข้าร่วมไปทั้งหมด 110 คน มีผู้ร่วมตอบแบบสอบถามทั้งหมด 24 คน คิดเป็น 21.81 %)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ผู้เข้าร่วม

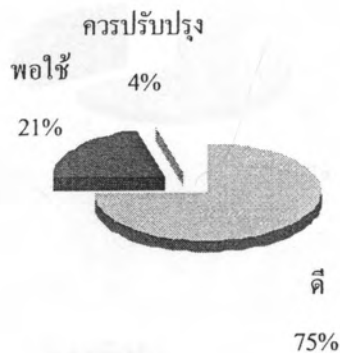
2. บทบาทในการร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการดำเนินงาน

3. ความคิดเห็นต่องานด้านการจัดการ

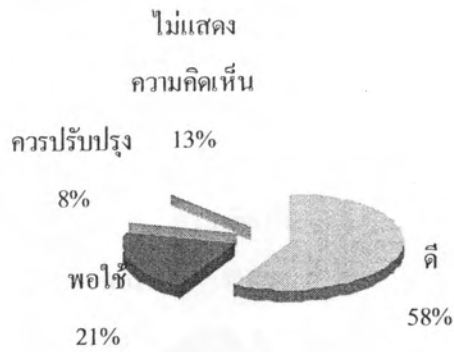
3.1 สถานที่จัดงาน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการกระจายไกลทำให้เข้าชมไม่ทั่วถึง (บางโครงการมาไกลแต่คนเข้าชมน้อย)
- บริเวณคับแคบ หายาก ซับซ้อน
- น่าจะทำนํ้างาน (ทางเข้า) ให้เด่นมากขึ้น

3.2 เวลาในการจัดกิจกรรม

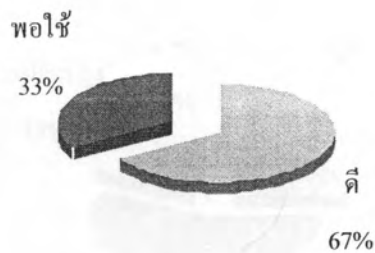

- ข้อเสนอแนะอื่น

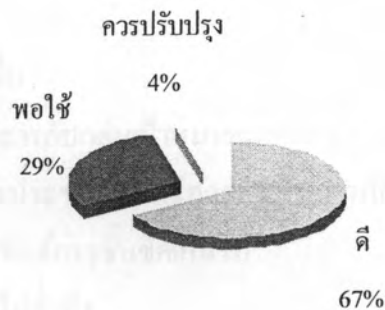
1. กระชับเวลา เนื้อหา แต่ต้องมีความชัดเจนด้านเนื้อหาให้มากต่อกลุ่มเป้าหมาย

4. รูปแบบกิจกรรม

4.1 การจัดนิทรรศการ

4.2 การจัดเวทีเสวนา

- ข้อเสนอแนะอื่น

1. ขั้นตอนการเตรียมงานค่อนข้างสับสนควรแบ่งงานกันให้ชัดเจนมากกว่านี้

2. เวทีเปิดโล่งมีทั้งส่วนดี/เสีย ที่เสียคือคนไม่ค่อยฟังไม่ค่อย Concentrate ได้เต็มที่
และมีความแตกต่างหลายระดับเกินไป ออกจะดูขาดระเบียบไปบ้าง

4.3 การแสดง

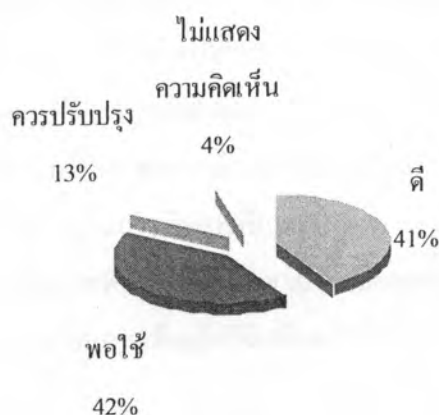
5. การประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะอื่น

1. สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายนอกเครือข่ายมากขึ้น
2. การประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการก่อนจัดงานเร็วกว่านี้จะเป็นดีเพราะประชาสัมพันธ์กระชั้นชิดเกินไป
3. ยังไม่ทั่วถึง
4. ควรประสานงานเยอะกว่านี้
5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายสื่อ และใช้เวลาแต่เนิ่นๆ
6. นำประชาสัมพันธ์ชุมชนใกล้เคียงเข้าร่วม โรงเรียนรอบๆ

6. เอกสารประกอบการจัดกิจกรรม

- ข้อเสนอแนะอื่น

1. เอกสารตัวหนังสือใหญ่กว่านี้ก็จะทำให้อ่านง่ายแต่รูปเล่มน่ารักดี
2. ไม่เพียงพอต่อผู้เข้าร่วมงานบางคนไม่ได้

7. สิ่งที่ได้เรียนรู้

7.1 ด้านเนื้อหา

1. การจัดการศึกษา

- ดี
- ต้องมีผู้เกี่ยวข้องหลากหลายที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาติ
- การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการเรียนการสอนในโรงเรียน
- ได้ทราบแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของไทยที่ควรปรับปรุง
- น่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การทำงาน
- นักเรียนได้เรียนรู้ข้อมูลต่างๆ ได้ดี
- ได้รู้ถึงความหลากหลายในการจัดกิจกรรม
- ได้เรียนรู้ศักยภาพชุมชนในการจัดการศึกษาด้วยตนเองหากได้รับการกระตุ้นด้วยการวิจัย
- ได้แนวทางการจัดการศึกษาแนวพุทธที่เน้นการมีส่วนร่วมและปฏิบัติการจริง
- เห็นความสำคัญของการวิจัยมีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น
- เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอน หลักสูตรท้องถิ่น
- แนวทาง/โอกาส/ความเป็นไปได้ ของรูปธรรมทางด้านการศึกษา
- พัฒนาเด็กเต็มศักยภาพ

2. การพัฒนาเด็กและเยาวชน

- ดี

- ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก รักและเข้าใจเป็นพื้นฐานการพัฒนา
- สังเกตภาพที่มีอยู่ในตัวเด็ก เชื่อมกับวิถีชีวิตของชุมชน
- เด็กและเยาวชนก็มีแนวคิดที่มีประโยชน์เพียงแต่ขอให้พื้นที่ให้เขาแสดงออกก็พอ
- ขาดการแลกเปลี่ยนแบบมีส่วนร่วม
- นักเรียนมีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก
- เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- ได้เห็นแนวคิดการพัฒนาที่อยู่บนฐานคิดเชิงพุทธและเน้นประสบการณ์ตรง
- ได้แนวคิดจากวิทยากรคือนักวิจัยต้องสัมผัสกับปัญหาข้อเท็จจริงและร่วมเรียนรู้กับชุมชน
- ทำให้เด็กได้เรียนรู้ ได้บทเรียนจากเด็กอีกกลุ่มหนึ่ง
- นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เด็กกล้าแสดงออก

7.2 ด้านกระบวนการ

1. กระบวนการงานวิจัย

- ดี
- ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญมาก
- เห็นตัวอย่างจากหลายๆ โครงการ
- เห็นการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก
- ไม่ชัดเจน
- หาข้อมูลเพิ่มเติมในการวิจัย ทราบข้อบกพร่องต่างๆ
- เชิงระบบมีส่วนร่วม นำไปใช้ได้
- ได้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการจากประสบการณ์จริงของนักวิจัย
- เป็นการหยิบยกองค์ความรู้ของงานวิจัยมาถ่ายทอดแลกเปลี่ยน

2. กระบวนการพัฒนา

- ดี
- การเรียนรู้ร่วมกัน
- เห็นตัวอย่างจากหลายๆ โครงการ
- ยังขาดการส่งต่อ
- สามารถนำข้อบกพร่องต่างๆ มาพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้น
- พัฒนาแบบองค์รวม
- ได้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมคือสัมพันธ์และตอบสนองปัญหาที่เป็นจริง เข้าของปัญหาเป็นผู้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง พัฒนาตนเองด้วยตนเอง

- ทำให้คนที่มาเข้าร่วม กระตุ้นจุดประกายความคิด ที่จะนำไปปรับใช้

3. การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้

- ดี
- เป็นหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้แนวทาง/แนวคิด ที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปทดลองใช้ในงานประจำได้ผลดี
- การหนุนเสริมงาน การพบปะสร้างกำลังใจซึ่งกันและกัน สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนที่ได้นำเสนอ
- ความรู้มีมากมาย หากรู้จักการจัดการองค์ความรู้
- ใช้ในชีวิตประจำวัน
- นำไปใช้กับนักเรียน ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบที่ดี
- นำไปจัดกิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ในสาระสังคม ตามวิถีชุมชน
- ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และใช้เป็นแนวทางวิจัยและพัฒนาในประเด็นอื่นๆ แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่มีสภาพปัญหาที่แตกต่างออกไป
- แนวทางการสนับสนุน โครงการวิจัย ในด้านการติดตามหนุนเสริม โครงการวิจัย
- ใช้พัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีสุขในการดำเนินชีวิต

8. ข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการเรียนรู้และยกระดับองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ควรมีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้บ่อยๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์
- ทำสื่อนำเสนอกระบวนการวิจัย มีการสื่อสารอย่างกว้างขวางมากขึ้น และควรเชื่อมกับสื่อท้องถิ่น (วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น)
- การเจาะกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน
- ควรมีความต่อเนื่องและยั่งยืน
- ทำในสิ่งที่ชุมชนตระหนักถึงปัญหา และตระหนักถึงการพัฒนายั่งยืน กันได้
- ควรมีการแยกแยะให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ
- ในท้องถิ่นเป็นสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวเด็ก ควรเสนอแนะสิ่งที่ดีหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี โดยเฉพาะสิ่งเสพติด การเฝ้าระวังตัวเองให้ปลอดภัย
- ควรเน้นการกระจายความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เพื่อเสนอค้นแบบการพัฒนามากกว่าการเน้นให้กลุ่มภาคีซึ่งมีจำกัด เพราะภาคีวิจัยแต่ละภาคีก็มีความแตกต่างกันทุกด้าน ในขณะที่องค์ความรู้ที่ได้ของภาคีกลับเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติร่วมกับแต่ละภาคีแต่ละโครงการมากกว่า

- ควรช่วยพัฒนาโจทย์ต่อยอดการวิจัยของแต่ละโครงการโดยตรงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเพราะเท่าที่เป็นอยู่มักไม่ค่อยต่อเนื่อง จบโครงการแล้วจบเลย คนก็ไม่ยั่งยืน องค์กรความรู้ก็ขาดความต่อเนื่อง จึงมีโครงการลักษณะนี้น้อยต่างๆ ที่ลงทุนสูง
- สังเคราะห์องค์ความรู้ประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้
- บทบาทของเยาวชนต่อการจัดรูปแบบด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
- การหนุนให้เกิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนรูปแบบอย่างเปิดกว้าง ไม่ปิดกัน

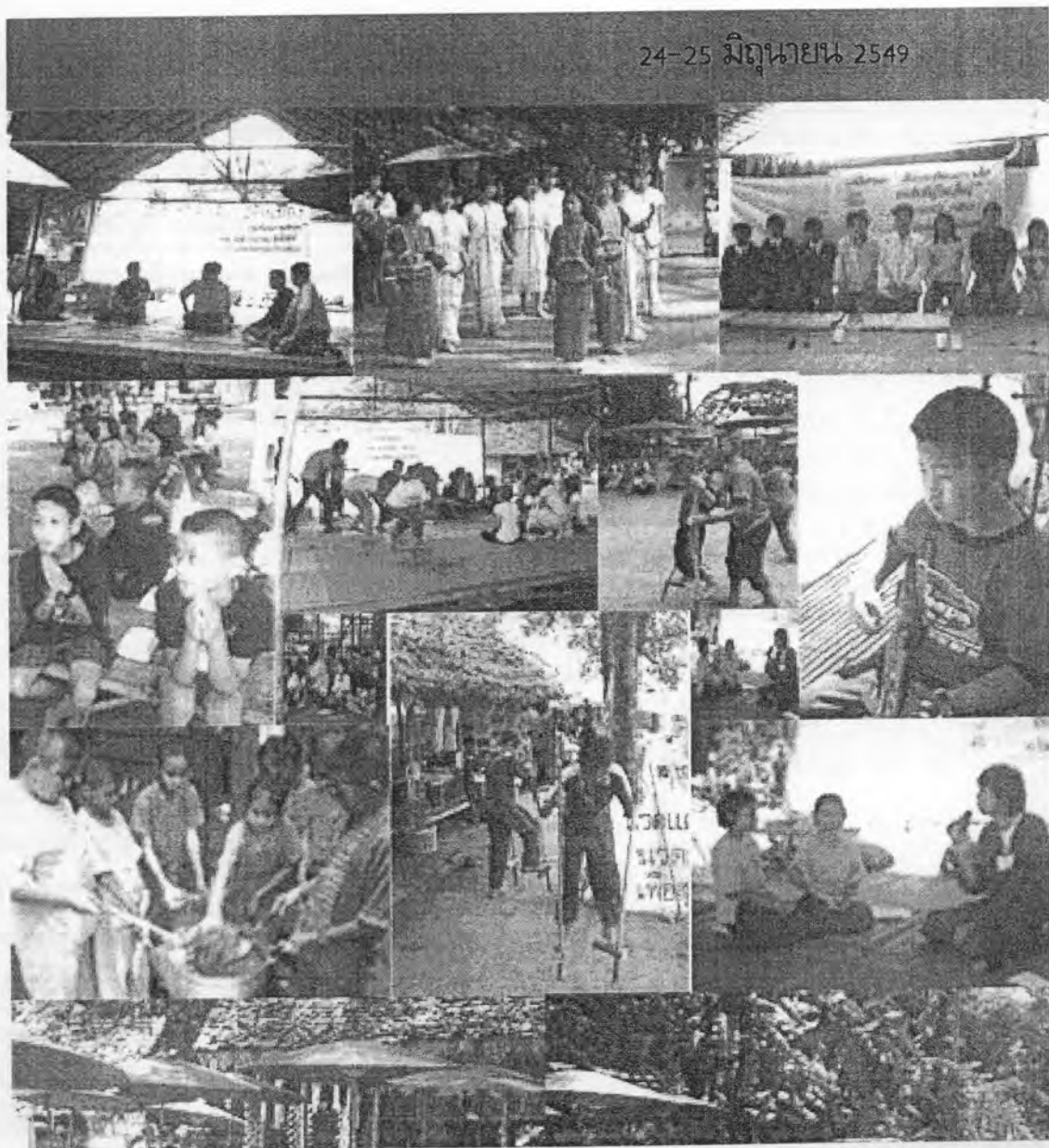
9. ข้อเสนอในการจัดการงานครั้งต่อไป

- ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล ทุกขั้นตอน
- การประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น หลากหลายรูปแบบ และทั่วถึง เนื่องจากมีหลายโรงเรียนที่มีความสนใจ แต่พลาดโอกาสอันดี
- การแบ่งบทบาทคณะทำงานที่ชัดเจนขึ้น
- ระบบการจัดการประสานงาน การจัดเตรียมข้อมูลต่างๆ ควรดำเนินการเร็วกว่านี้และการประชาสัมพันธ์ควรเร็วกว่านี้ เพราะมีเวลานั้นสื่อที่ผลิตมาก็จะไม่สร้างประโยชน์ได้
- ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น กิจกรรมหลากหลาย ภาครัฐและเอกชนน่าจะเข้ามา ร่วมมากๆ
- ควรจัดให้ดีกว่านี้
- แบบการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน
- ควรเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นได้รับรู้อย่างกว้างขวาง
- เวลา เป็นเรื่องสำคัญมาก ทำอย่างไรให้เวลากระชับ ไม่ใช่เวลาฟุ่มเฟือยแต่ให้ได้เนื้อหา และข้อสรุป แนวทางต่อไป
- มีกิจกรรมสนุกๆ ให้คนมาร่วมงานได้มีส่วนร่วม
- ขยายเครือข่ายการทำงานให้มากขึ้น

ภาคผนวก

โครงการกระบวนการเรียนรู้และยกระดับความรู้งานวิจัย
เพื่อท้องถิ่นภาคเหนือด้านเด็ก เยาวชนและการศึกษา

24-25 มิถุนายน 2549

ภาคผนวก

รายชื่อโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นเด็ก เยาวชน และการศึกษา พื้นที่ภาคเหนือ

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1. การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านส่วนหอม อ.เมือง จ.น่าน	นายสิทธิพันธ์ พานิชอิน	21 ตรอก 1 ถนนสวนศาล ต.โนนเวียง อ.เมือง จ.น่าน 55000	01-9980976 054-775074
2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างวินัยของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน ต.แม่เจดีย์ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	นายสุธน จินดารัตน์	โรงเรียนอนุบาลแม่ชะจาน ต.แม่เจดีย์ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260	
3. รูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธเพื่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านดงป่าसान ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	นางนงพรรณ ไชยประเสริฐ	โรงเรียนบ้านดงป่าसान หมู่ 14 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 57260	
4. บูรณาการการเรียนรู้เพื่อชุมชน โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชียงใหม่ – ลำพูน	นายสุเมธ พรหมรักษา	192 หมู่ 3 ต.เวียงหนองล่อง อ.เมืองหนองล่อง จ.ลำพูน 51120	
5. ชุมชนกับการจัดการแก้ไขปัญหาลูกที่ ได้รับผลกระทบจากโรงออคส์ กรณีสึกษา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	นายอภิเดช ชัยราชา	123/4 หมู่ 4 ต.แช่ช้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ 50130	053-880809
6. ผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมืองสู่กระบวนการเรียนรู้ ต.คันธง อ.เมือง จ.ลำพูน	นายบัญญัติ ตะนาวศรี		
7. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน NDR จังหวัดเชียงใหม่	นางลัดดาวัลย์ ชัยนิลพันธุ์	239 ถนนแก้ววันรัฐ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000	053-249640 09-9546993
8. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้จากการผลิตหัตถ์พวงโดยความร่วมมือของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่กับกลุ่มเกษตรกรทำข้าวระหมื่นบ้านธรรมเมือง หมู่ 4 ต.ช่อแฮ อ.เมือง จ.แพร่	นางฉวีวรรณ วงศ์แพทย์	104/1 ม.3 ต.ป่าแดง อ.เมือง จ.แพร่ 54000	09-7574649
9. การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยองค์กรชุมชน ต.บ้านแหวน อ.หางดง จ.เชียงใหม่	ผศ. เขียมลักษณ์ อุดการ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300	
10. บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น กรณีศึกษา วิชาการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	รศ. สนิท สัตโยภาส	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300	

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
11.บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรโดยการนำวิธีการทางบัญชีเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่	นางจุฑามาส พันธุ์รงค์	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300	
12. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองหล่ม บ้านป่าบง และบ้านป่าปวย ต.ศรีบีบ้าน อ.เมือง จ.ลำพูน	นายสุวัฒน์ ญาณะโก ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดหนองหล่ม	โรงเรียนวัดหนองหล่ม ต.ศรีบีบ้าน อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	
13.แนวทางในการพัฒนาชุมชน บ้านน้ำบ่อสะเป่ อ.ป่ามะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	นายสายทอง จันทร์เต็ม	โรงเรียนศูนย์ป่ามะผ้า ต.สบป่อง อ.ป่ามะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	053-619252
14. การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านทาตู ต.ทาปลาตูก อ.แม่ทา จ.ลำพูน	นายสุชาติา คุณชมภู	98 ม.3 ต.ทาปลาตูก อ.แม่ทา จ.ลำพูน	053-507267. 053-507408
15.แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน ต.น้ำพี้อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์	นางสมใจ ยาป่าคาย	18/1 ต.น้ำพี้อ.ทองแสนขัน จ.อุดรดิตถ์	
16.การพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้มีคุณธรรม บ้านทุ่งโป่ง ต.เมืองปาน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง	นายอินสร อภิวันท์สนอง	115 บ้านทุ่งโป่ง หมู่ 1 ต.เมืองปาน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง	
17.การพัฒนาและการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิถีสัมพันธ์ ต.หัวเขี้ยว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	นางอรสา ทรงศรี	โรงเรียนวิถีสัมพันธ์ ต.หัวเขี้ยว อ.นครไทย จ.พิษณุโลก	09-9590825
18.การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมชุมชนบ้านโคกขวางและบ้านคลองคดสำหรับโรงเรียนวัดหนองปลาหมอมิตรภาพที่ 215 ต.หนองปล้อง อ.วังทรายมูล จ.พิจิตร	นางทิพวรรณ จันทร์สุกรี	โรงเรียนวัดหนองปลาหมอมิตรภาพที่ 215 ต.หนองปล้อง อ.วังทรายมูล จ.พิจิตร	
19.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของ อบต. องค์การในชุมชนและหน่วยงานของรัฐ	นายบารมศ วรรณสัย	โรงเรียนบ้านศรีสุพรรณ ต.ประตูป่า อ.เมือง จ.ลำพูน	053-512185
20.ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนบ้านทาป่าสัก ต.ทาปลาตูก อ.แม่ทา จ.ลำพูน	อาจารย์จักรพันธ์ เพียรพนัสสัก	โรงเรียนบ้านทาป่าสัก 123 ม.2 ต.ทาปลาตูก อ.แม่ทา จ.ลำพูน	053-507399
21. การพัฒนาหลักสูตรเกษตรกรรมยั่งยืนในสถาบันการศึกษาในภาคเหนือ ระยะที่ 1	นายไพฑูรย์ สุทธสุตา	ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200	053 211 699 ext 4018-9
22.แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สำหรับจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง	อาจารย์ปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	95/2 ม.2 ต.ตลาดใหญ่ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	053-495499, 09-8548636
23.หลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐานช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องบ่อ จ. เชียงราย	นายสมบัติ จักรสมศักดิ์	โรงเรียนบ้านร่องบ่อ 664.1 ม.5 ต.เวียง อ.เมือง จ.เชียงราย	053-678538

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
24.การจัดการกองทุนสวัสดิการเพื่อเด็กที่ทุกข์ยาก : กรณีศึกษาจังหวัดอุดรดิตต์	อาจารย์สงบ ทิพนาวา	โครงการพัฒนาเด็กและสภาพแวดล้อม อุดรดิตต์ 189 ม.2 ต.ร่วมจิต อ.ทาบลา จ. อุดรดิตต์	01-6751858
25. การจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของชนเผ่า ตองเหลือง บ้านท่าวะ อ.สอง จ.แพร่	นายยอดขวัญ บุญซ้อน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสอง จ. แพร่ 6 ม.5 ต.บ้านหนอง อ.สอง จ.แพร่	054-591545
26. แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจากโรคเอดส์	นายอศุข ควงศิริรัตน์	กลุ่มเพื่อนเด็ก 27 ม.4 ต.ยางน่อง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	
27.กระบวนการพัฒนาอาสาสมัครด้านเอดส์ในชุมชน ชาวเขา อ.แม่วาง และกิ่งอ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่	นางสาวศิริพร พารุพินทุ	23/2 ถ.ราชคำริ ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ. เชียงใหม่	053-223892
28.การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรใน การช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนและเด็กด้อยโอกาส	นายอนุชน หวลทรง	กลุ่มอาสาพัฒนาเด็ก 127-8 ม.2 ต. ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300	053-213192
29.การเสริมศักยภาพและพัฒนาแกนนำเครือข่าย วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงในเขตเมืองเชียงใหม่	นางสาวรัชนิ ศรีอ่อนศรี	คณะทำงานเครือข่ายการวิจัยพัฒนาเด็ก และเยาวชนภาคเหนือ (CY nel) 169/2 ม. 3 ต.สันป่าเป้า อ.สันทราย จ. เชียงใหม่	053-867450
30. การพัฒนากลไกพื้นฐานระดับชุมชนเพื่อการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน	นางสาวสมพร ควงคำฟู	28 ม.4 ต.มะขามหลวง อ.สันป่าตอง จ. เชียงใหม่	053-824666
31.การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนด้านยาเสพติด ต. น้ำบ่อหลวง จ. เชียงใหม่	นายไชยมงคล จันทร์ตา	74/2 ม.5 ต.หารแก้ว อ.หางดง จ. เชียงใหม่	053-832198
32. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชในระบบไร่หมุนเวียนของป กาเกอญอกับความเข้มแข็งของชุมชน	นายสมัชชา สัมพันธ์สิน ชาญ	372/8 ม.1 ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ. เชียงใหม่	053-350531, 01-8857276
33.การเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายเยาวชนปกา เกอญอเพื่องานพัฒนาชุมชน	นางสาวเรณู จอมกาศ	54/6 ถ.สันติรักษ์ ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ. เชียงใหม่	053-406272
34.รูปแบบการปลูกจริยธรรมแก่เยาวชนชาวเขาโดย พระธรรมจาริก	พระณชาธิ์ อุปสนโต	วัดศรีโสดา อ.เมือง จ.เชียงใหม่	053-211996
35. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยใช้ ผลิตภัณฑ์ถั่ววัลย์บ้านใหม่ อ.วังชิ้น จ.แพร่	นายอุดม คำขาด	สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ อ.เมือง จ. อุดรดิตต์	055-411096 ต่อ 1642, 06-2002655
36.การพัฒนาแกนนำและสร้างเครือข่ายเยาวชนใน ตำบลห้วยทราย อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	นายเอกชัย จินาจันทร์	151/1 ม.3 ต.ห้วยทราย อ.สันกำแพง จ. เชียงใหม่	053-881812
37.การจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน ปกาเกอญอ หมู่บ้านใหม่พัฒนา อ.แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่	นายสุวิธาน พัฒนาไพร วัลย์	บ้านใหม่ ม.2 ต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่	
38.การพัฒนาแกนนำเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับ กลุ่มเยาวชนและเครือข่ายในจังหวัดเชียงใหม่	นายประสงค์ อยู่สุข สำราญ	239 ม.7 ต.ดวงเหนือ อ.คอกสะเก็ด จ. เชียงใหม่	053-866319, 01-8851778

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
39.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนอย่างมีส่วนร่วม หมู่บ้านศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน	นางนิตยา เนตรศักดิ์เกษม	โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน	053-512402
40.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ปากะเกะอู อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	นางสาววิไลวรรณ ศรีทธาธรรม	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน 7 ม.2 ต.สบเมย อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	053-618067
41.กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเยาวชนบ้านวังลึก ต.วังชั้น จ.แพร่	นายมงคล ธิเปียง	146 ม.4 ต.นาพูน อ.วังชิ้น จ.แพร่	
42.แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนแม่อาขยวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่	นายเรืองฤทธิ์ อภิวงศ์	โรงเรียนแม่อาขยวิทยาคม ต.แม่อาขย จ.เชียงใหม่	
43.การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านจองคำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	นางลัดดา ไหวดี	โรงเรียนวัดท่าสะด้อย 219 ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่	
44.กระบวนการบริหารจัดการร้านค้าเยาวชนโดยความร่วมมือของกลุ่มเยาวชนพลังสามัคคีกับชุมชน บ้านวังคิน จังหวัดอุดรธานี	นางสาวศิริวิมล แหยมตะนะ	136 ม.2 ต.วังคิน อ.เมือง จ.อุดรธานี	
45.แนวทางการป้องกันเด็กไม่ให้เข้าสู่กระบวนการธุรกิจเพศพาณิชย์ กรณีศึกษา ต.วังซ้าย อ.วังเหนือ จ.ลำปาง	นายอดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์	กลุ่มเพื่อนเด็ก 27 ม.4 ต.ยางน่อง อ.สารภี จ.เชียงใหม่	
46.การศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยในการใช้เกษตรกรรมธรรมชาติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก	นางสาวคณทอง ภีระจันทร์	กลุ่มอาสาพัฒนาเด็ก บ้านแม่ผาหวาน ม.6 ต.ออนใต้ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่	
47.รูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับเด็กและเยาวชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับองค์กรชุมชน ต.บ้านหลวง จ.เชียงใหม่	นายเรวัตร คำปวน	119 ม.4 ต.บ้านหลวง อ.แม่อาขย จ.เชียงใหม่	
48.การจัดการศึกษา (ธรรมนูญโรงเรียน) ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยประชาคม กรณีศึกษา โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	นายเสรี สุวรรณเพชร	205 ม.7 ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	
49.การพัฒนาหลักสูตรเพื่อท้องถิ่นระดับโรงเรียนในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	นายไพรัช ใหม่ชมภู	โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม อ.เชียงใหม่-ฝาง จ.เชียงใหม่	
50.บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิชาการถ่ายภาพโฆษณาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อาคาร 19 ชั้น 4 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300	01-9513330
51.บูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิชาเคมีสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านแม่แลง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	อาจารย์ชาญ ยอดและ	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
52.การบูรณาการการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิชาหลักการจัดการลุ่มน้ำแม่สา สำหรับ นักศึกษาปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	อาจารย์ณรงค์พันธ์ จู รัมย์	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง จ. เชียงใหม่	
52.การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาและ ลดอัตราเสี่ยงทางสังคมของกลุ่มเด็กและเยาวชน อ. แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ระยะที่ 1	นายนครินทร์ ดำรงภค สกุล	228/4 ถ.เจริญประเทศ ต.ช้างคลาน อ. เมือง จ.เชียงใหม่ 50100	053-272366
53.ความร่วมมือของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัยบ้านหนองหล่ม ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ. ลำพูน	พระมหานิเทศ บัณฑิต	วัดหนองหล่ม ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ. ลำพูน	
54.กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกกระทบที่ มีต่อสตรีและเด็กในชุมชน : กรณีการเคลื่อนย้าย..... และตำบลดงมะหว้า จ.เชียงราย	นางสุมาลี วรรณรัตน์	138 ม.10 ต.แม่ข้าวต้ม อ.เมือง จ.เชียงราย	01-8838092, 053-710174
55.การศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน ในเขตชนบทพื้นที่ราบ อ.เมือง จ.เชียงราย	อาจารย์ทัศนีย์ คำตะ	โรงเรียนบ้านห้วยเจริญ 154 ม.4 ต.บ้านคู อ.เมือง จ.เชียงราย	
56. การศึกษาวิถีชีวิตของลาหู่ะ บ้านขอบด้ง เพื่อ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในการเรียนการสอน โรงเรียน บ้านขอบด้ง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	นางเรียบ สิงห์ทร	โรงเรียนบ้านขอบด้ง ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ. เชียงใหม่	053-450050
57.การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่สอดคล้องกับชุมชนในเขตพื้นที่สูง(ชนเผ่า) เขตพื้นที่บริการ โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม อ.เมือง จ. เชียงราย	นายอุทัย แสงสุวรรณ	โรงเรียนบ้านห้วยแม่เลี่ยม ต.ชมพู อ. เมือง จ.เชียงราย	
58.การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เอื้อต่อการ อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยความร่วมมือ อ.ท่าวังผา จ.น่าน	นายสมาน นวลศรี	144 ม.7 ต.ป่าคา อ.ท่าวังผา จ.น่าน	
59.การถอดบทเรียนกระบวนการของกลุ่มเยาวชน กลุ่มสร้างฝันวันใหม่ อ.แม่จัน จ.เชียงราย	นางสาวจันทร์สวย จันเป็ง	143 บ้านสันตันฮ่าง ม.5 ต.แม่จัน อ.แม่ จัน จ.เชียงราย	053-772509
60.การศึกษากระบวนการในการบูรณาการหลักสูตร สถานศึกษาของรูกับความต้องการของท้องถิ่นโดย การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่เมือง อ.เมือง จ. เชียงรา	นายมงคล สุภามณี	โรงเรียนอนุบาลเมืองเชียงราย ต.สัน ทราย อ.เมือง จ.เชียงราย	053-774377
61.กระบวนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้มีส่วน ร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านสันคะยอม ต.ป่าสัก อ. เมือง จ.ลำพูน	นายอินจันทร์ นันจิตลัก	61/1 ม.1 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	01-7844060

ชื่อโครงการวิจัย	นักวิจัย	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
63. การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนพุทธศาสนาวัน	พระประสิทธิ์ สิริธโร	วันเขตพน ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่	053-246299
64. การขยายผลการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาเยาวชน (กรณีนำประสบการณ์ของโรงเรียนตำรวจภูธรและบ้านทุ่งหลวงไปเผยแพร่แก่โรงเรียนและชุมชน)	นางกรรณิการ์ ไชยลังกา	143 ม.6 ต.สว่างอารมณ์ อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา	
65. การพัฒนาระบบการดูแลบำบัดฟื้นฟูเด็กถูกทารุณกรรมทางเพศในครอบครัวที่อยู่ในเครือข่าย จังหวัดเชียงใหม่	อาจารย์ทัศนีย์ ปุวรรัน	ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200	
66. การศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเขตชนบทพื้นที่ราบ ระยะที่ 2 : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านทุ่งหลวง ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย	อาจารย์ศรีสมร ใจผูก	220 ม.3 ต.รวมกก อ.เมือง จ.เชียงราย	
67. การจัดการแหล่งเรียนรู้ป่าห้วยป้อมสู่หลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาและองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่	นายยอดขวัญ บุญซ้อน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสอง จ.แพร่ 6 ม.5 ต.บ้านหนุน อ.สอง จ.แพร่	054-591545
68. การศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันชีเหล็กห้วยพัฒนา ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	อาจารย์ชูชาติ ชัยศรี	โรงเรียนบ้านสันมะเค็ดสันชีเหล็กห้วยพัฒนา ม.1 ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	053-952249
69. รูปแบบการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำแม่ลาว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	อาจารย์มาลี ไพรสน	ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	053-241255 ต่อ 473
70. รูปแบบการส่งเสริมหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิต์ เขต 1 โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชนอำเภอลับแล จ.อุดรดิต์	นายวีระวุฒิ วงศ์สันต์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิต์ เขต 1 จ.อุดรดิต์	
71. การจัดการความรู้เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาอาหารท้องถิ่นน้ำหนังกวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยไซ ต.ห้วยขาบ จ.ลำพูน	อาจารย์นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่	คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 50300	053299767
72. กระบวนการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ในการเป็นวิทยากรอบรมคุณธรรม อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	พระสมชาติ จิตปัญโญ	วัดบ้านดง ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	